

SUPER EPISTOLAS CATHOLICAS

EXPOSITIO.

PROLOGUS SUPER SEPTEM EPISTOLAS CANONICAS.

(Cave, Hist. litt. ad an. 700.)

Jacobus, Petrus, Joannes, Judas, septem Epistolas ediderunt, quas ecclesiastica consuetudo Catholicas, hoc est universales, cognominat. In quibus ideo prima Epistola Jacobi ponitur, quia ipse Jerusalemorum regendam suscepit Ecclesiam. In Catalogo enim apostolorum priores solent nominari Petrus et Joannes. Verum fons et origo evangelicæ prædicationis incipiens [*Deest ab Hierosolyma*] per orbem diffusa est universum. Cujus cathedræ dignitate etiam Paulus apostolus in eo nominando venerans ait, Jacobus, Cephas et Joannes, qui videbantur columnæ Ecclesiæ; vel certe quia ipse duodecim tribubus Israel, quæ primæ crediderunt, suam Epistolam misit, merito prima poni debuit; merito Petri secunda, quia ipse electis advenis, qui Græce dicuntur proselyti, hoc est, eis scripsit qui de Gentilitate ad Judaismum, de Judaismo ad electionis evangelicæ gratiam conversi sunt. Merito Joannis Epistolæ tertio loco sunt positæ, quia his scripsit ipse qui de gentibus crediderunt, cum nec natura nec professione existissent. Denique multi scriptorum ecclesiasticorum, in quibus est sanctus Athanasius Alexandrinæ præsul Ecclesiæ, primam ejus Episto-

lam scriptam ad Parthos esse testantur. Merito Judæa posita est ultima, quia quamvis et ipse magnus est, tribus tamen præcedentibus apostolis minor est; vel quia prima [*Supple Jacobi*] scripta est Epistola, deinde Petri, post eas, Joannis; ideo nunc usque ordinem quo scriptæ sunt retinent. Constat enim quia beatus Jacobus tricesimo post passionem Domini anno suum consummavit martyrium. Petrus tricesimo octavo, hoc est ultimo anno Neronis, passus est, et ipse in secunda sua scripsit Epistolam: *Certum quia velox sit depositum tabernaculi mei, secundum quod et Dominus noster Jesus Christus significavit mihi per revelationem*. Unde patet quia imminente passione hanc scripsit Epistolam, cum multo ante Jacobus migravit ad Christum. Neque vero conveniebat ejus Epistolas ab invicem separari, quas iisdem scripsit Ecclesiis. Porro Joannes multo post tempore suas Epistolas simul et Evangelium scripsit, qui post occasionem dominicam reversus de exilio turbatam se absente per hæreticos reperit Ecclesiam, quos in suis Epistolis percutiens sæpe cognominat Antichristos.

SUPER DIVI JACOBI EPISTOLAM.

CAPUT PRIMUM.

Jacobus Dei et Domini Jesu Christi servus, duodecim tribubus quæ sunt in dispersione, salutem. Dixit de hoc Jacobo apostolus Paulus: Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dexteram dederunt mihi et Barnabæ societatis, ut nos in gentibus, illi autem in circumcissione prædicarent (Galat. 1). Quia ergo in circumcissione ordinatus erat Apostolus, curavit eos qui ex circumcissione erant, sicut præsentibus colloquendo docere, sic et absentes per Epistolam consolari, instruere, increpare, corrigere. *Duodecim, inquit, tribubus quæ sunt in dispersione, salutem.* Legimus occiso a Judæis beato Stephano, quia facta est in illa die persecutio magna in Ecclesia quæ erat Jerusalemis, et omnes dispersi sunt per regiones Judææ et Samariæ, præter apostolos. His ergo dispersis qui persecutionem passi sunt propter justitiam mittit Epistolam. Nec solum his,

verum etiam illis qui, percepta fide Christi, necdum operibus perfecti esse curabant, sicut sequentia Epistolæ testantur, nec non et eis qui etiam fidei exsortes durabant, quin et ipsam in credentibus quantum valere persequi ac perturbare studebant. Qui tamen omnes in dispersione fuerunt variis casibus patria profugi, et innumeris cædibus mortibusque atque ærumnis, ubicunque erant ab hostibus pressi, sicut Historia ecclesiastica sufficienter exponit. Sed et in Actibus apostolorum legimus eos tempore dominicæ passionis longe lateque jam fuisse dispersos, dicente Luca: *Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi, viri religiosi, ex omni natione quæ sub cælo est (Act. 1)*. Quarum etiam nationum plurimæ nominatim exprimuntur, cum subinfertur: *Parthi, et Medi, et Elamitæ, et qui habitant Mesopotamiam, etc. (Ibid.)*. Itaque justos hortatur ne in tentationibus a fide deficiant, peccantes castigat et admonet ut a peccatis se contineant, et virtutibus

proficiant, ne infructuosi, sive etiam damnabiles, ab iis qui fidei sacramenta percepissent reddantur. Incredulos admonet, ut pœnitentiam de nece Salvatoris cæteris-que quibus implicabantur sceleribus gerant, antequam eos ultio cœlestis vel invisibiliter, vel etiam visibiliter percellat.

Omne gaudium existimate, fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. A perfectioribus inchoat verbum, ut per ordinem perveniat ad eos quos interfectos videbat esse corrigendos, atque ad perfectionis culmen erigendos. Et notandum quod non ait simpliciter *Gaudete*, vel *Gaudium existimate*, sed *Omne* (inquit) *gaudium existimate*, cum in tentationes varias incideritis; omni gaudio dignos arbitramini, si vos propter fidem Christi tentationes sustinere contingat. *Hæc est gratia, si propter conscientiam Dei sustinet quis patiens injuste*, ut Petrus ait (*I Petr. 11*). Et coapostolus ejus Paulus: *Non sunt condignæ passionis hujus temporis ad superventuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Et *Apostoli omnes ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habitii sunt pro nomine Jesu contumeliam pati.* Non ergo contristari debemus si tentati, sed si a tentationibus superati fuerimus.

Scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. Patientia autem opus perfectum habeat, ut sitis *perfecti et integri, in nullo deficientes.* Ideo (inquit) adversis tentamini, ut virtutem patientiæ discatis, et per hanc ostendere possitis ac probare quod firmam fidem futuræ retributionis in corde gestetis. Neque huic loco contrarium debet putari, sed potius consonum intelligi, quod Paulus apostolus ait: *Scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem* (*Rom. v*). Patientia enim probationem operatur, quia cujus patientia vinci non potest, ille perfectus esse probatur. Quod hic quoque subsequenter edocetur, cum dicitur: *Patientia autem opus perfectum habet.* Et rursus: *Probatio fidei vestræ patientiam operatur.* Quia illa ratio facit fideles per patientiam exerceri, ut per hanc fides eorum quam sit perfecta probetur.

Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat, et dabitur ei. Omnis quidem sapientia salutaris a Domino postulanda est, quia sicut vir sapiens ait: *Omnis sapientia a Domino Deo est, et cum illo fuit semper* (*Eccli. 1*). Neque aliquis per liberum arbitrium sine adjutorio gratiæ divini, quamvis Pelagiani multum contendant, intelligere ac sapere valet. Sed hic specialiter de illa sapientia dici videtur, qua nos in tentationibus uti necesse est. Si quis (inquit) vestrum non potest intelligere utilitatem tentationum quæ fidelibus probandi causa eveniunt, postulet a Deo tribui sibi sensum, quo dignoscere valeat quanta pietate Pater castigat filios, quos æterna hæreditate dignos efficere curat. Et consulte ait: *Qui dat omnibus affluenter*, ne quis, videlicet, suæ conscius fragilitatis, accipere se patientem posse diffideret, sed potius quisque reco-

leret quia desiderium pauperum exaudivit Dominus. Et sicut idem alibi dicit: *Benedixit omnes timentes se Dominus, pusillos cum majoribus* (*Psal. cxiii*). Verum quia multi multa petunt a Domino, qui tamen accipere non merentur, addit qualiter petere debeant si impetrare desiderant.

Postulet autem in fide nihil hæsitans. Id est, talem se exhibeat bene vivendo, ut dignus sit exaudiri dum postulat. Qui enim meminit se Domini non obtemperasse præceptis, merito desperat Dominum suis intendere precibus. Scriptum est enim: *Qui obturat aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit exsecrabilis* (*Prov. xxviii*).

Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris qui a vento movetur et circumfertur. Qui mordente se conscientia peccati hæsitat de perceptione præmiorum cœlestium, facile ad impulsum tentationum statum fidei deserit, quæ in tranquillitate Deo servire videbatur, et ad libitum hostis invisibilis, quasi ad flatum venti, per diversos vitiorum raptatur errores.

Vir duplici animo inconstans est in omnibus viis suis. In omnibus viis, in adversis et prosperis dicit. Vir autem duplex est animo, qui et ad precandum Dominum genuflexit, et voces precatorias emittit, et tamen accusante se intus conscientia impetrare posse diffidit. Vir est duplex animo, qui et hic vult gaudere cum sæculo, et illic regnare cum Deo. Item vir duplex est animo, qui in bonis quæ facit non retributionem interius, sed favorem exterius quærit. Unde bene per quemdam sapientem dicitur: *Væ peccatori terram ingredienti duabus viis* (*Eccli. 11*). Duabus quippe viis peccator terram ingreditur, quando et Dei est quod opere exhibet, et mundi quod per cogitationem quærit. Omnes autem isti inconstantes sunt in omnibus viis suis, quia facillime et adversis sæculi deterrentur, et prosperis irretiuntur, ut a veritatis via divertant.

Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua. Ideo, inquit, omne gaudium vos existimare oportet cum in tentationes varias incideritis, quia omnis qui adversa humiliter pro Domino suffert, sublimia ab illo regni præmia percipiet.

Dives autem in humilitate sua. Subauditur a superiore versu *glorietur*. Quod per irrisionem, quæ Græcè ironia vocatur, dictum esse constat. Ita, inquit, gloriam suam qua divitiis superbit et pauperes despicit, aut etiam opprimit, finiendam esse meminerit, ut humilitatis in æternum pereat cum purgato illo divite qui Lazarum despexit egentem.

Quoniam sicut flos feni transibit. Flos feni et odoratum delectat, et visum, sed velocissime gratiam suæ venustatis et suavitatis amittit. Ideoque huic rectissime præsens impiorum felicitas assimilatur, quæ diuturna esse nullatenus valet.

Exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fenem, et flos ejus decidit. Ardorem solis sententiam dicit districti judicis, quæ reproborum decor temporalis in fine consumitur. Florent autem et electi, non autem ut fenem. *Justus enim ut palma florebit*

(Ps. xc1). Florent injusti temporaliter, qui tanquam A
 fenum velociter arescent, et quemadmodum olera
 herbarum cito cadent. Florent justi tanquam arbo-
 res, quia flos eorum, id est spes certissima eorum,
 fructum exspectat perennem. Radix quoque, id est,
 charitas, eorum fixa et immobilis permanet. Hinc
 etenim vir sapiens ait : *Ego quasi vitis fructificari
 suavitate odoris (Eccli. xxiiv)*. Denique Naboth vir
 justus mori maluit, quam vinetam patrum suorum in
 hortum olerum transferre. Vineam quippe patrum
 in hortum olerum transmutare est, fortia virtutum
 opera, quæ ex patrum doctrina percepimus,
 fragili vitiorum delectamento immutare. Justo autem
 animam ponere, quam terrestria pro cælestibus
 bona eligere, malunt. Unde pene de illis psallitur
 quia erunt tanquam lignum quod plantatum est secus
 decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tem-
 pore suo (Psal. 1), et cætera. At quid injusti? *Et de-
 cor*, inquit, *vultus ejus deperit. Ita et dives in itineri-
 bus suis marcescet*. Non omnem divitem dicit, sed
 eum qui confidit in incerto divitiarum. Qui enim
 fratri humili divitem e contrario opposuit, ostendit
 se de illo divite loqui, qui humilis non est. Nam et
 Abraham cum esset dives in mundo, pauperem tamen
 post mortem suo suscepit in sinu, divitem reli-
 quit in pœnis. Sed non ideo divitem reliquit quia
 dives erat, quod et ipse fuerat, sed quia misericors
 et humilis, quod ipse fuerat, esse despexerat. Et
 contra mendicum Lazarum recepit, non quia rebus
 pauper erat, quod ipse fuerat, sed quia humilis et in-
 nocens, quod ipse fuerat, esse curabat. Talis ergo
 dives, hoc est superbus et impius, terrena gaudia
 cælestibus anteponens, *in itineribus suis marcescet*,
 hoc est in actibus suis peribit iniquis, quia iter Do-
 mini rectum ingredi neglexit. Sed cum ille ut fenum
 ante ardorem solis decidit, justus e contra, ut arbor
 fructifera, et ejusdem solis ardorem, id est, severi-
 tatem judicis integre suffert, et iusuper bonorum
 operum fructus pro quibus in perpetuum remuneretur,
 affert. Unde recte subjungitur :

*Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cum
 probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromi-
 sit Deus diligentibus se*. Huic simile est illud in Apo-
 ca'ypsi : *Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi
 coronam vitæ, quam repromisit, inquit, Deus diligen-
 tibus se (Apoc. 11)*. Aperte admonens quia tanto au-
 tius gaudere in tentationibus oportet, quanto cer-
 tius claret Deum his quos diligit majus sæpe tenta-
 tionum pondus imponere, ut scilicet per tentationum
 exercitium probentur in fide perfecti; cum autem
 probati sint veraciter esse fideles, hoc est perfecti
 et integri, in nullo deficientes, jure accipiant pro-
 missam vitæ æternæ coronam.

Nemo, cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur.
 Hactenus de tentationibus quas permittente Do-
 mino exterius probandi gratia perpetimur, disputa-
 vit; nunc incipit agere de illis quas interius, insti-
 gante diabolo, vel etiam naturæ nostræ fragilitate
 suadente, toleramus. Ubi primum illorum destruit

errorem, qui sicut bonas cogitationes a Deo nobis
 constat inspirari, ita etiam malas ipso instigante
 putant nostra in mente generari. Nemo ergo, cum
 tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur, illa videli-
 cet tentatione qua *dives incedens in itineribus suis
 marcescit*. Id est, nemo, cum rapinam, furtum, fal-
 sum testimonium, homicidium, stuprum, vel cætera
 hujusmodi commiserit, dicat quoniam Deo cogente
 necesse habuerit hæc patrare, ideoque nullatenus
 horum effectum declinare poterit.

Deus enim intentator malorum est. Subauditur *ten-
 tamentorum*. *Ipse enim neminem tentat*. Ea videlicet
 tentatione quæ decipit misericordes ut peccent. Du-
 plex est enim genus tentationis. Unum quod decipit,
 aliud quod probat. Secundum hoc quod decipit, *Deus
 neminem tentavit*. Secundum hoc quod probat, *Deus
 tentavit Abraham*. De quo et propheta postulat :
Proba me, Domine, et tenta me (Psal. xxv).

*Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua ab-
 tractus et illectus, etc.* Abstractus a recto itinere,
 et illectus in malum. De hoc versu Hieronymus
 contra Jovinianum : « Sicut in bonis (inquit) operi-
 bus perfectior est Deus, non enim volentis, neque
 currentis, sed Dei miserentis et adjuvantis est, ut
 pervenire ad calcem valeamus, sic in malis atque
 peccatis semina nostra sunt incensiva, perfectior au-
 tem diaboli. Cum viderit nos super fundamentum
 Christi ædificasse fenum, ligna et stipulam, supponit
 incendium. Ædificemus aurum, argentum, lapi-
 des pretiosos, et tentare non audebit, quanquam et
 in hoc non sit certa et segura possessio : selet
 quippe leo in insidiis occultis, ut interficiat in-
 nocentem. Et vasa figuli probat fornax, homines
 autem justos tentatio tribulationis. »

*Deinde concupiscentia cum conceperit, parit pecca-
 tum. Peccatum vero, cum consummatum fuerit, generat
 mortem*. Tribus modis tentatio agitur, suggestione,
 delectatione, consensu. Suggestione hostis, delecta-
 tione autem, vel etiam consensu nostræ fragilitatis.
 Quod si, hoste suggerente, delectari aut consentire
 peccato nolumus, tentatio ipsa nobis ad victoriam
 provenit, qua coronam vitæ mereamur accipere.
 Si vero et hostis suggestione paulatim a recta inten-
 tione abstrahimur, et vitio incipimus illici, delecta-
 tione quidem offendimus, sed necdum lapsus
 mortis incurrimus. At si delectationem concepti
 corde facinoris, etiam partus prævæ sequitur actio-
 nis, nobis, jam mortis reis, victor hostis abscedit.
 Quod ut astruamus exemplis, tentatus est Joseph
 verbis dominæ, sed quia concupiscentiam libidinis
 non habuit, suggestionem tantum, non etiam delicta-
 tionem vel consensu tentari potuit, ideo victor evasit.
 Tentatus est David visu uxoris alienæ, et quia
 necdum carnis appetitum vicerat, a concupiscentia
 sua abstractus et illectus est. Atque ubi conceptum
 scelus perfecit, reatum mortis etiam proprio oro
 judicatus incidit, quam tamen pœnitendo evasit.
 Tentatus est Judas per philargyrium, et quia erat
 avarus, ab ipsa sua concupiscentia abstractus et il-

lectus, ad interitum consentiendo decidit. Tentatus **A** est Job multipliciter, sed quia nec possessiones, nec salutem corporis divino amori præposuerat, tentari quidem suggestione hostili potuit, sed consentire vel saltem delectari peccato nullatenus valuit. Quod ergo dicitur, *Peccatum, cum consummatum fuerit, generat mortem*: respicit e contrario ad hoc quod supra dictum est de eo qui *suffert tentationem, quia cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ*. Sicut enim ille qui tentatus superat præmia vitæ meretur, ita nimirumque qui concupiscentiis suis illectus a tentatione superatur, merito ruinam mortis incurrit.

Nolite itaque errare, fratres mei dilectissimi. Videlicet æstimando quod tentamenta vitiorum a Deo sumant originem. Quamvis sciamus nonnullos existentibus meritis præcedentium criminum, in alia rursus scelera justo districti iudicis corruisse permissu. Unde est Apostoli: *Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt, repletos omni iniquitate* (Rom. 1).

Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum. Postquam docuit vitia quibus tentamur, non a Deo nobis, sed a nobis ipsis inesse, ostendit e contra quia quidquid boni agimus, hoc Deo donante percipimus. Unde et eum Patrem luminum appellat, quem auctorem novit spiritualium charismatum. Cui consonat illud apostoli Pauli: *Quid enim habes quod non accepisti?* (1 Cor. iv.)

Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Quia in Dei natura mutabilitas non est, neque lumen ejus sicut lumen hujus mundi aliqua vicissitudinis umbra intercedit, liquet utique quia sola nobis dona lucis, et non etiam tenebras immitit errorum.

Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis. Et Dominus in Evangelio: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos* (Joan. xv). Et in Osea propheta: *Diligam eos spontaneè* (Ose. xiv). Quod ergo dixerat: *Omne datum optimum, et omne donum perfectum a Deo descendere*, consequenter astruit addendo, quia non nostris meritis, sed suæ beneficio voluntatis, per aquam regenerationis, de filiis tenebrarum nos in filios lucis mutaverit.

Ut simus initium aliquod creaturæ ejus. Ne in eo quod ait *genuit*, hoc nos fieri putaremus, quod ipse est, ideo principatum quemdam in creatura nobis hac adoptione concessum ostendit. Hos etenim versuculos quidam ita transtulit: *Volens genuit nos verbo veritatis, ut simus primitiæ creaturarum ejus*. Id est, ut cæteris quas cernimus creaturis simus meliores. Primitias namque frugum vel animantium Domino consecrare lex præcepit, primitias autem auri et argenti ad opus tabernaculi jussit conferri, id est, optima quæque in metallis. Et de antiquo Dei populo dixit Jeremias propheta: *Sanctus Israel Domino, primitiæ frugum ejus* (Jerem. ii).

Scitis, fratres mei dilectissimi. Notissimum (inquit) vobis est quia a vobis ipsis habuistis ad ima labi, a Domino autem vos illustrari, non vestra provisione, sed superna gratia vos præveniente contigit.

Sit autem omnia homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. Hinc auditorem moralibus instruit præceptis. Et recte primo admonet aurem quanto citius fieri potest accommodare docenti, sero autem os ad docendum aperire, quia stultum est quemlibet quod ipse non didicerit, aliis velle prædicare. Qui ergo sapientiam diligit, primo, ut supra admonuit, hanc a Deo postulet. Dehinc magistrum veritatis humilis auditor inquirat. Et inter agendum suam cautissime linguam non solum ab otiosis sermonibus coerceat, verum et ab ipsa quam nuper didicit veritate prædicanda contineat. Hinc Salomon de distantia temporum scribens ait: *Tempus tacendi, et tempus loquendi* (Eccl. iii). Hinc Pythagorici, naturalis scientiæ magisterio præditi, auditores suos per quinquennium jubent silere, et sic domum permittunt prædicare. Nam tutius est ut veritas audiatur quam prædicetur. Quoniam cum auditur, humilitas custoditur; cum autem prædicatur, vix est ut non subrepat cuilibet hominum quantumcumque jactantiæ. Hinc Jeremias bene instituti adolescentis vitam describens, modestiam taciturnitatis inter prima virtutum studia computat. *Bonum est vero, inquit, cum portaverit jugum ab adolescentia sua. Scdebit solitarius et tacebit* (Thren. iii).

Et tardus ad iram. Quia maturitas sapientiæ non nisi tranquilla mente percipitur. Scriptum est enim, *quia ira in sinu stulti requiescit* (Eccl. vii). Non autem ita velocitatem iræ vertat, ut hujus tarditatem approbet, sed hoc potius admonet, ut et hora perturbationis ac litium, ne nobis ira subrepat, caveamus; aut si forte subreperit, intra oris septa ejus cohibeamus impetum, et exacta hora discriminis liberius eam ad integrum a nostro corde per tempus expurgemus. Vel certe tardos ad iram nos esse præcepit, ut non quaslibet ob causas serenitatem nostri vultus in austeritatem vertamus, sed certa existente ratione. Verbi gratia, si aliter corrigi proximos, maxime qui nobis sunt commisi, non posse cernamus, severitatem ergo eos verbi, vel etiam iudicii districtioris exhibeamus, manente tamen quantum natura humana patitur statu mentis nostræ sereno. Nam (ut credo) Phinees, Samuel, Elias et Petrus, tardi fuerunt ad iram, et tamen peccantes, vel gladio, vel verbo, peremerunt. Sed et Moyses, cum esset vir mitissimus, exivit a Pharaone quem incorrigibilem vidit, iratus nimis, comminatus est ei pœnam, quam et opere patravit.

Ira enim viri justitiam Dei non operatur. Facilis est sensus, quia qui iracundiæ vitio se incautus subjugat, etsi hominibus justus apparet, in divino tamen examine nondum perfecte justus est. Verum alius potest intelligi, quia de Domino dictum est: *Tu autem, Domine virtutum, cum tranquillitate iudicas* (Sap. xii). Qualiscunque iudex homo amissa

mentis tranquillitate delinquentem judicat, etiam si
juste judicat, justitiam tamen divini examinis in
quam perturbatio cadere nescit, imitari non potest.

*Propter quod abjicientes omnem immunditiam et
abundantiam malitiarum, in mansuetudine suscepistis in-
situm verbum.* Prius et corpus et mentem a vitiiis
jubet expurgare, ut digni existere possint, qui ver-
bum salutis percipiant. Qui enim non declinat prius
a malo, non potest facere bonum. Omnem quippe
immunditiam et carnis et animæ nuncupat. Malitia
autem proprie ad interioris hominis pravitatem
respicit. *Suscipite* (inquit) *insitum verbum*, id est,
verbum quod vestris cordibus prædicando imponi-
mus, vos discendo suscipite. Vel certe ita sentien-
dum est: verbum quod vobis in die redemptionis in-
situm est, quando voluntarie genuit vos Deus, jam
nunc perfectius suscepit, etiam operibus implendo,
quod jam in ministerio tenetis.

Quod potest salvare animas vestras. Etiam si in
corpore tentationes patiamini, vel a perfidis morte
consumamini.

*Estote autem factores verbi, et non auditores tan-
tum,* etc. Sic et Paulus de legis cultoribus. *Non au-
ditores* (inquit) *legis iusti sunt apud Deum, sed facto-
res legis justificabuntur* (Rom. ii). Et in Apocalypsi
Joannes cum dixisset: *Beatus qui legit, et qui audit
verba prophetiæ libri hujus,* protinus adjunxit: *Et
servat ea quæ in illa scripta sunt* (Apoc. i).

*Qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, et
permanserit in ea.* Legem perfectæ libertatis, gratiam
dicit Evangelii. *Nihil enim ad perfectum adduxit lex*
(Hebr. vii). Et alibi: *Non enim accepistis spiritum
servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum
adoptionis filiorum* (Rom. viii). Et iterum: *Ubi enim
spiritus Domini, ibi libertas* (II Cor. iii). Et ipse Do-
minus: *Si vos, inquit, Filius liberaverit, vere liberi
eritis* (Joan. viii).

*Non auditor obliriosus factus, sed factor operis, hic
beatus in facto suo erit.* Non auditu verbi superva-
cua, sed operis executione beatitudo præparatur.
Sic et Dominus loquens ad discipulos: *Si hæc scitis,*
inquit, *beati eritis si feceritis ea* (Joan. xiii).

*Si quis autem putat se religiosum esse, non refre-
nans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus
vana est religio.* Monuerat supra verbum Dei non so-
lum audire, sed et facere. Nunc addit quia et si quis
mandata Domini quæ didicit factis exercere videtur,
si non etiam in lingua a detractionibus, menda-
ciis, blasphemis, stultiloquiis, ab ipso etiam mul-
titoquio, cæterisque quibus peccare solet, refrenave-
rit, frustra se de operum justitia jactat. Sicut Paulus
gentilis poetæ sententiam comprobans, ait: *Corrum-
punt mores bonos colloquia mala* (I Cor. xv).

*Religio autem munda et immaculata apud Deum et
Patrem, hæc est.* Pulchre addidit apud Deum et Pa-
trem, quia sunt qui hominibus religiosi videntur,
cum a Deo habeantur profani. Ude et Salomon ait:
*Est via quæ videtur homini recta, novissima autem
ejus deducunt ad mortem* (Prov. xiv).

*Visitare pupillos et viduas in tribulatione eorum,
et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.* Quia
dixerat factorem operis beatum in facto suo futu-
rum, nunc quæ facta maxime Deo placeant dixit,
misericordia scilicet et innocentia. Namque in eo
quod pupillos et viduas in tribulatione eorum visi-
tare jussit, cuncta quæ erga proximum misericordi-
ter agere debemus insinuat. Quod quantum valeat,
ipso judicii tempore pandetur, ubi dicturus est Ju-
dex: *Quandiu fecistis uni ex his fratribus meis mini-
mis, mihi fecistis* (Matth. xxv). Porro in eo quod
immaculatos nos ab hoc sæculo custodire præcepit,
universa in quibus nos ipsos castos servare decet
ostendit. In quibus sunt et ea quæ supra observare
monuerat, ut *tardi simus ad loquendum, et tardi ad
iram*.

CAPUT II.

*Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere
fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ.* Ostendit
quod hi quibus scribebat fide quidem evangelica
imbuti, sed operibus erant vacui. Et quia mandata
Domini eleemosynis pauperum docuerat implenda,
vidit illos e contra, quod pauperibus erat propter
æterna præmia faciendum, divitibus potius propter
terrena accomoda fecisse, ideoque eos prout erant
digni redarguit. Et congrue in hujus exordio senten-
tiæ Dominum nostrum Jesum Christum gloriæ cog-
nominat, ut meminerimus quia ejus est potius jussis
obediendum, qui cum sit splendor gloriæ (Hebr. i),
sempiterna gloria remunerat quicquid pro ejus
amore pauperibus datur, quam quælibet hominum.
dignitas honoranda, de quibus generaliter dictum
est quia *omnis caro fenum, et omnis gloria ejus
tanquam flos feni, etc.* (Isai. xl).

*Etenim si introierit in conventum vestrum vir, aureum
annulum habens, in veste candida, introierit autem et
pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui in-
dutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic
bene, pauperi autem dicatis: Tu sta illic, aut sede sub
scabello pedum meorum.* In hujus expositione senten-
tiæ beati Augustini dictis utamur. « Si hanc, inquit,
distantiam sedendi et standi ad honores ecclesiasti-
cos referamus, non est putandum leve esse pecca-
tum in personarum acceptione habere fidem Domini
nostri Jesu Christi gloriæ. Quis enim ferat eligi di-
vitem ad sedem honoris Ecclesiæ, contempto pau-
pere instructiore et sanctiore? Si autem de quoti-
dianis consensibus loquitur, quis hic peccat (si
tamen peccat) nisi cum apud semetipsum intus ita
judicat, ut ei tanto melior quanto ditior ille videat-
ur? » Hoc enim videtur significasse subdendo.

*Nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis ju-
dices cogitationum iniquarum.* Sequitur:

Audite, fratres mei dilectissimi. Diligentius, in-
quit, animadvertite, quia non qui ditiores existunt
ad sæculum, ii in divino examine sunt meliores.

*Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites
in fide, et hæredes regni quod promissit diligentibus se?*
Pauperes vocat humiles, et qui per contemptum re-

rum visibilium, fide autem invisibilium divitiarum mundo huic despicabiles parent. Tales namque elegit Dominus noster Jesus Christus dicendo : *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.* Tales elegit cum parentes sibi pauperes, quorum officio in mundum veniens nutriretur, creavit. Sed hos tamen futuri regni expectatione præclaros reddidit ac nobiles.

Vos autem exhonorastis pauperem. Propter illum scilicet cui dictum est : *Tu sta illic,* cum habenti anulum aureum dictum est : *Tu sede hic bene.*

Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos? Hic ostendit apertius qui sint divites, de quorum humiliatione ac perditione supra disputaret. Illi nimirum qui divitias suas Christo præponunt, prorsusque a fide ejus alieni, insuper et eos qui credunt per potentiam opprimunt, trahentes ad judicia potentiorum, ac nomen Christi blasphemantes, quod est super omne nomen. Quod apostolorum temporibus plures gentilium et maxime Judæorum primores fecisse, et in Actibus eorundem apostolorum, et in Epistolis Pauli apostoli satis patenter ostenditur.

Si tamen legem perficitis legalem secundum Scripturas : Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis. Si autem personam accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Vide quemadmodum transgressores appellat, quia dicitur diviti : *Sede hic, et pauperi : Sta illic.* Unde ne putarent contemptibile esse peccatum in hac una re legem transgredi, secutus adjunxit :

Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit : Non mæchaberis, dixit etiam, non occides. Quod si non mæchaberis, occides autem, factus es transgressor legis. Propter illud quod dixerat : *Redarguti a lege quasi transgressores.* Quæ cum ita sint, consequens videtur (nisi alio modo intelligendum ostendatur) ut qui dixerit diviti : *Sede hic, et pauperi : Sta illic,* huic ampliorem honorem quam illi deferens, et idololatra, et blasphemus, et adulter, et homicida, et quia longum est cuncta commemorare, reus omnium criminum judicandus sit. Offendens quippe in uno, factus est omnium reus. Quærendum est ergo, unde sit omnium reus, si in uno offenderit, qui totam legem servaverit. An forte quia plenitudo legis est charitas, qua Deus proximusque diligitur, in quibus præceptis charitatis tota lex pendet et prophetæ, merito sit omnium reus, qui contra illam facit in qua pendent omnia? Nemo autem peccat nisi adversus eam faciendo. Quia Non adulterabis, Non homicidium facies, Non furaberis, Non concupisces, et si quod est aliud mandatum, in hoc sermone recapitulatur : *Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo autem legis est charitas (Rom. xiii).* Reus itaque sit omnium, faciendo contra eam in qua pendent omnia. Cur ergo non dicuntur paria peccata? An forte quia

magis facit contra charitatem qui gravius peccat, minus qui levius? Tamen etiam si in uno offenderit, reus est omnium, quia contra eam facit, in qua pendent omnia.

Sic loquimini, et sic facite, sicut per legem libertatis incipientes judicari. Lex libertatis lex charitatis est, de qua dicitur : *Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas : Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis.* Hoc ergo, inquit, loquendo, hoc faciendo curate, ut proximos diligendo a Deo diligi mereamini, et proximis misericordiam impendendo in divino judicio misericordiam expectetis. Aliter : Sicut lex servitutis est quæ data est per Moysen, ita lex libertatis gratia eat Evangelii quæ per Jesum Christum facta est, Apostolo attestante, qui ait : *Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abba Pater (Hebr. vii).* Et iterum : *Ubi autem spiritus Domini, ibi libertas (II Cor. iii).* Si ergo loquimini, inquit, et sic facite sicut per legem libertatis judicandi. Hoc est enim incipientes judicari. Gravius namque judicabitur qui legem Moysi, quam qui legem naturalem contemnit. Gravius item qui cognitam Evangelii gratiam, quam qui Mosaicæ legis edicta despicit. Homini enim cui multum datum est, multum quæritur ab eo. Et cui commendaverunt multum, plus petent ab eo (Luc. xii). Unde et Apostolus ait : *Si enim qui per angelos dictus est, sermo factus est firmus, et omnibus prævaricationem et inobedientiam accipit justam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Quæ cum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est (Hebr. ii).* Et iterum : *Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui Filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit in quo sanctificatus est, et Spiritui gratiæ contumeliam fecerit (Hebr. x)?* Uterque autem sensus ad unum finem respicit, ut videlicet divinæ gratiæ justis operibus respondentes, simus invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit nobis.

Judicium enim sine misericordia fiet illi qui non fecit misericordiam. Sine misericordia judicabitur ille qui, cum facere posset, non fecit misericordiam antequam judicaretur. Quod cum de omnibus immisericordibus recte sentiat, constat omnimodis quia quo majorem quisque a Domino misericordiam consecutus est, eo injustius indigenti proximo misericordiam negavit, eoque justius impietatis suæ pœnas luet. Unde provide Dominus admonet : *Nolite judicare, ut non judicemini; nolite condemnare, et non condemnabimini. Dimittite, et dimittetur vobis. Date, et dabitur vobis (Luc. vi).* Judicium ergo sine misericordia fiet ei qui non fecit misericordiam.

Superexaltat autem misericordia judicium. Quia quemadmodum damnatus in judicio Dei dolebit, qui

non fecit misericordiam, ita qui fecit remuneratus A
exultabit et gaudebit. Aliter : Superexaltat miseri-
cordia iudicium. Non dictum est : Vincit miseri-
cordia iudicium. Non enim adversa est iudicio, sed
superexaltat, quia plures per misericordiam colli-
guntur, sed qui misericordiam præstiterunt. *Beati*
enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus
(Matth. v). Item *Superexaltat misericordia iudicium,*
id est, superponitur misericordia iudicio. In quo
inventum fuerit opus misericordiæ, et si habuerit
forte in iudicio quo puniatur, tanquam unda mise-
ricordiæ, peccati ignis exstinguitur.

Quid proderit, fratres mei, si fidem quis dicat se
habere, opera autem non habeat? et cætera. Hinc de
misericordiæ operibus latius disputat, ut quos vehe-
menter scientia præcedente terruerat consoletur, B
cum admonet quomodo etiam peccata quotidiana,
sine quibus hic non vivitur, quotidianis remediis
expientur. Ne homo, qui, cum in uno offenderit, sit
et omnium reus, in multis offendendo, quia *in multis*
offendimus omnes (Jac. iii), magnum aggerem reatus
sui minutatim collectum ad tribunal tanti Iudicis per-
vehat, et eam quam non fecit misericordiam non
inveniat, sed potius dimittendo atque dando, mereat
sibi dimitti debita, reddique promissa.

Si autem frater aut soror nudi sint, ei indigeant victu
quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis : Ite in
pace, calefacimini et saturamini, non dederitis autem
eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? Sic et
fides si non habeat opera, mortua est in semetipsa, etc.
Manifestum est quod sicut verba sola pietatis nudum
vel esurientem non recreant, si non et cibus præ-
beat, ac vestis, ita fides verbo tenus servata non
salvat. Mortua est enim in semetipsa sine operibus
charitatis, quibus reviviscat et animetur. Neque huic
sententiæ contrarium est quod Dominus ait : *Qui*
crediderit et baptizatus fuerit, salvus erit (Marc. xvi).
Subintelligendum namque ibi est quod tantummodo
vere credat, qui exercet operando quod credit. Et
quia fides et charitas ab invicem separari nequeunt,
Paulo attestante, qui ait : *Est fides quæ per dilectio-*
nem operatur (Galat. v), apte Joannes apostolus ta-
lora de charitate sententiam, qualem de fide Jacobus
profert dicens : *Qui habuerit substantiam mundi, et*
viderit fratrem suum necesse habere, et clauserit vis-
cera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo
(I Joann. iii)?

Tu credis quoniam unus est Deus, bene facis, et dæ-
mones credunt et contremiscunt. Ne putes quia ma-
gnum aliquid facis credendo unum esse Deum. Hoc
enim et dæmones faciunt, nec solum Deum Patrem,
sed et Filium credunt. Unde dicit Lucas : *Exibant*
autem demonia a multis clamantia et dicentia, quia tu
es Filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quia
sciebant ipsum esse Christum (Luc. iv). Nec solum
credunt, verum etiam contremiscunt. Unde ad illum
legio quæ hominem obsidebat supplicii voce procla-
mat : *Quid mecum et tibi, Jesu Fili Dei summi? Ad-*
juro te per Deum, ne me torquas (Marc. v). Qui ergo

Deum esse non credunt, vel creditum non timent,
profecto sunt dæmonibus tardiores ac proterviores
æstimandi. Sed nec Deum credere et contremiscere
magnum est, si non et in eum credatur, hoc est si
non ejus in corde amor teneatur. Aliud est enim
credere illi, aliud credere illum, aliud credere in
illum. Credere illi, est credere vera esse quæ loquitur.
Credere illum, credere quod ipse sit Deus.
Credere in illum, est diligere illum. Credere vera
esse quæ loquitur, multi et mali possunt. Credunt
enim esse vera, et nolunt ea facere, quia ad ope-
randum pigri sunt. Credere autem ipsum esse Deum,
hoc et dæmones potuerunt. Credere vero in Deum,
soli novere qui diligunt Deum, qui non solo nomine
sunt Christiani, sed et factis et vita. Quia sine dile-
ctione fides inanis. Cum dilectione, fides Christiani,
sine dilectione fides dæmonis. Qui ergo non vult
credere Christum, adhuc nec dæmones imitatur. Et
si jam credit Christum, sed odit Christum, habet
confessionem fidei in timore poenæ, non in amore
coronæ. Nam et illi puniri timebant. Denique beatus
Petrus cum Dominum constans diceret : *Tu es*
Christus Filius Dei vivi (Matth. xvi), eadem pene
verba quæ et dæmones proferre videtur ex ore, sed
illorum confessio quia cum odio prolata est, a Chri-
sto merito damnata est, illius quia ex interna dile-
ctione processit, æterna beatitudine remunerata est.

Vis autem scire, o homo inanis, quoniam fides sine
operibus otiosa est? Quoniam Paulus apostolus præ-
dicans justificari hominem per fidem sine operibus,
non bene intellectus est ab eis qui sic dictum acce-
perunt, ut putarent, cum semel in Christum credi-
dissent, etiam si male operarentur, et facinorose
flagitioseque viverent, salvos se esse per fidem :
locus iste hujus epistolæ eundem sensum Pauli
apostoli quomodo sit intelligendus exponit. Ideoque
magis Abrahæ exemplo utitur, vacuum esse fidem si
non bene operetur, quoniam Abrahæ exemplo etiam
Paulus usus est, ut probaret justificari hominem sine
operibus posse. Cum enim bona opera commemorat
Abrahæ, quæ ejus fidem comitata sunt, satis ostendit
apostolum Paulum, non ita per Abraham docere
justificari hominem per fidem sine operibus, ut si
quis crediderit, non ad eum pertineat bene operari,
sed ad hoc potius, ut nemo arbitretur meritis prio-
rum honorum operum se pervenisse ad donum ju-
stificationis quæ est in fide. In hoc se gentibus in
Christum credentibus, Judæi præferre cupiebant,
quia dicebant se meritis bonorum operum, quæ in
lege sunt, pervenisse ad evangelicam gratiam. Ideo-
que scandalizabantur multi qui ex eis crediderunt,
quod incircumcisis gentibus Christi gratia tradere-
tur. Unde apostolus Paulus dicit posse hominem
sine operibus, scilicet præcedentibus, justificari per
fidem. Nam justificatus per fidem, quomodo potest
nisi juste operari? Cum ergo dicit Jacobus :

Abraham pater noster nonne operibus justificatus
est, offerens Isaac filium suum super altare? Eleganter
exemplam bonæ operationis ab ipso patriarcha mo-

noit esse discendum, provocans videlicet eos qui de Judæis crediderunt, ut quasi bonæ soboles primi et maximi sui parentis actus sequerentur. Et quoniam eos ne in tentationibus deficerent, et ut fidem suam per opera probarent, admonebat, eleganter de patriarcha posuit exemplum, per quod eos in utraque virtute posset instituere. Quæ enim tentatio major, exceptis his quæ ad proprii corporis plagas pertinent, accidere potest, quam si quis filium unicum dilectissimumque suum senex cogatur occidere? Quomodo autem tunicas vel escas suas pro divino amore pauperibus dare differret, qui filium quem senex acceperat hæredem ad jussionem Domini statim morti dare non distulit? Itaque congruit huic beati Jacobi sententiæ quod Paulus ait: *Fide obtulit Abraham Isaac filium suum cum tentaretur, et unigenitum offerebat quem susceperat per reprobationem, ad quem dictum est, quia in Isaac vocabitur tibi semen, arbitrans quia et mortuos suscitare potens est Deus (Hebr. xi)*. Si quidem in uno eodemque facto beati Abraham Jacobus operum ejus magnificentiam, Paulus fidei constantiam laudavit. Nec tamen dispari diversaque Jacobo protulit Paulus sententiam. Sciebant namque ambo quia Abraham et fide et operibus erat perfectus, et ideo quisque eorum illam magis in eo virtutem prædicavit, qua suos auditores amplius indigere perspexit. Quia enim Jacobus illis scribebat qui fidem sine operibus otiosam tenebant, opportune illud protulit exemplum in quo illa præcipua fides Abraham, quæ et prius Scriptura teste laudata est, appareret, quæ non otiosa ejus in corde torpuisset, sed ad obediendum divinis imperiis jam probata flagrasset. Quia vero Paulus illos instituebat qui sine gratia fidei de suis se extollebant operibus, ostendit quia sine fide impossibile est placere Deo (*Ibid.*), atque ad redarguendam corrigendamque eorum temeritatem, collectis omnium patriarcharum exemplis, manifeste edocuit quia omnes testimonio fidei probati sunt. Unde et specialiter de Abraham intulit quia fide offerret Isaac, *arbitrans (inquit) quia et mortuos suscitare potens est Deus (Ibid.)*. Conjunxit ergo opus fidei, qui ideo filium mox offerre voluit, quia Deum hunc continuo resuscitaturum esse credebat. Ideo autem hunc post mortem a Deo resuscitandum esse credebat, quia verum esse credebat quod audierat, quia in Isaac vocabitur tibi semen. Quam conjunctionem utriusque virtutis beatus quoque Jacobus subsequenter exponit dicens: *Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, et ex operibus fides servata est, et suppleta est Scriptura dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, et amicus Dei appellatus est*. De hoc testimonio Paulus ad Romanos firmissime disseruit, manifeste docens quia tanta est virtus fidei, ut statim perceptis ejus mysteriis justum de impio facere possit hominem. Quia enim Abraham tanta et tam ferventi fide credidit Deo, ut promptus esset animo ad agenda omnia quæ Deus juberet, merito fides ejus a Deo, qui cor noverat

illius, reputata est ad justitiam. Et ut nos quoque fidem illius qua justificatus est sciremus, tentavit eum Deus jubens offerre filium, *et ex operibus fides consummata est*, id est, quia esset in corde ejus perfecti operum executione probatum est. Hoc quoque tempore si quis nuper ad fidem veniens baptismum acceperit, et proponens se toto corde Dei servare præceptis, mox de hac luce migraverit, justificatus utique per fidem sine operibus migravit, quia tempus operandi unde fides probaret, ipso in quem creditur Deo disponente non habuit. At qui perceptis fidei sacramentis longo supervivunt tempore, nec bonis insistere curant operibus, his inculcandum est quod beatus Jacobus proposito exemplo fidei simul et operum Abraham, mox subdidit dicens:

Videtur quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum? Quod ait ex operibus, significat ex operibus fidei. Quia perfecta opera sine fide nullus habere potest, fidem vero sine operibus multi, si illis operandi tempus non adsit. De qualibus dictum est: Raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius, aut fictio deciperet animam ejus (Sap. iv).

Similiter et Raab meretrix nonne ex operibus justificata est, suscipiens nuntios et alia via ejiciens? Ne se causarentur opera tanti patris Abraham imitari non valere, præsertim cum nullus eos modo cogeret Deo filios offerre perimendos, sed hoc potius ipse per Scripturas Deus fieri prohibeat, addit et mulieris criminosa, mulieris alienigenæ, quæ tamen per opera misericordiæ, per officium hospitalitatis, etiam cum periculo vitæ suæ Dei famulis exhibitum, justificari a peccatis meruit, Israelitici populi civis ascribi, regalis eorum prosapiæ catalogo annumerari, ipsius Domini ac Salvatoris nostri generationibus quæ a patriarcharum fonte descendunt inseri, ab excidio patriæ pereuntis, cujus perfidiam deseruit, erui. His igitur conversæ ad meliora mulieris exemplis suadet auditores suos patriæ pereuntis introitum cavere, et a cujus sceleribus credendo recesserant, ab hac etiam fructuosis operibus se meminisse secernere, quatenus sanctorum cœtibus copulari, et ad Redemptoris sui mereantur pertinere consortium. Et illos ergo hortatur suscipere nuntios Jesu, hoc prædicatores verbi Evangelii gratanter audire. Et cum hos a contribulibus suis repulsos, vel certe ad mortem quæsitos esse cognoverint, ut sæpe factum Actus eorum edocent, ipsi contra, accepto ab eis consilio salutis suæ, ad Dominum Jesum eos in pace remittant. Quod honorabilem quondam universæ plebi Judæorum, et nunc magis honorandum omni Ecclesiæ Christi, per revelationem reliquiarum protomartyris Stephani effectum, beati Pauli apostoli magistrum Gamalilem in Jerosolymis fecisse præfatus Actuum apostolorum liber insinuat, quando, disponente senatu Judæorum apostolos interficere, ipse sapientiore consilio eorum molimina evacuavit, ereptosque de insidiis eorum apostolos ad evangelizandum Jesum remisit incolumes.

CAPUT III.

Nolite plures magistri fieri, fratres mei. Multum fuisse stultii credentibus tempore apostolorum, ut verbum latius propagarent, Actus eorum edocent, ita ut Apollo vir in Scripturis doctissimus, sciens tantum baptisma Joannis, fiducialiter Christum prædicaret. Qui tamen quia sapiens erat, mox ut doctor adfuit, facillime quod minus habuerat adimplevit, atque ad prædicandi officium jam perfectus rediit. Alii majore imperitia discedentes de Judæa Antiochiam, docebant credentes ex gentibus quia, nisi circumciderentur secundum legem Moysi, salvi esse non possent, nec parvum castis prædicatoribus quæstionis laborem contulerunt. Hos ergo et hujusmodi doctores beatus Jacobus ab officio verbi removit, ne impedimentum his qui illud rite implere poterant facerent.

Scientes quoniam majus judicium sumitis? Sicut enim is qui bene ministraverit gradum bonum sibi acquirit, ita qui officium docendi sibi indoctus usurpare tentaverit, qui Christum non sincere annuntiat, majus judicium damnationis mereretur quam si solus in suo scelere periret.

In multis enim offendimus omnes. Non dixit *offenditis*, cum illos argueret quos et scientia et operatione minus perfectos videbat, talesque a cathedra magisterii deponeret, timens ne vel per errorem prædicando parvulos læderent, atque ab auditu doctorum præoccupando eorum aures averterent; vel certe ea quæ recte prædicarent non rectæ actionis sordē fœdarent, ac per hoc viam evangelicæ perfectionis sinistra opinione fuscarent; *sed offendimus*, inquit, *cum sumus Christi*; sic loquitur Apostolus. Et præmisit *in multis*, subjunxit *omnes*, ut tanto cautius se imperfecti quique in agendo vel loquendo circumspicerent, quanto certius cognoscerent quia nec perfecti quidem boni, et qui Spiritus sancti gratia duce incedunt, hujus vitæ viam absque offensione peccati alicujus transire nullatenus possint, juxta quod alibi scriptum est: *Cœli non sunt mundi in conspectu ejus* (Job. xv). Et sicut Salomon ait: *Quia non est homo justus in terra qui faciat bonum et non peccet* (Eccle. vii).

Si quis in verbo non offendit, hic perfectus est vir. Quomodo dicit perfectum esse virum qui in verbo non offendit, cum præmiserit: *Quia in multis offendimus omnes?* An quia et in multis offendere possunt electi, et tamen perseverare perfecti? Imo ita intelligendum est. Namque diversæ offensionum sunt species. Aliter electi, aliter offendunt reprobi, Salomone teste, qui ait: *Septies enim cadit justus, et resurgit; impii autem corrueunt in malum.* Et si enim justus per fragilitatem carnis vel ignorantiam forte offenderit, justus tamen esse non desistit. Quia ut quotidiana est hujusmodi et inevitabilis offensio, ita est et quotidiana orationum ac bonorum operum medela, quæ offendentem justum, ne in terram proruat, et nuptialem charitatis ac fidei vestem pulvere vitiorum sordidet, ocium eriget. *Si quis ergo in verbo*

A non offendit, hic perfectus est vir, illo videlicet verbo cujus offensionem humana vitare potest fragilitas, ut est verbum doli, detractionis, maledictionis, superbix, jactantiæ, excusationis in peccatis, æmulationis, dissensionis, hæresis, mendacii, perjurii, sed et otiosæ, nec non etiam superflue locutionis in his quæ necessaria videntur. In quo nimirum verbo quisquis se sine offensione custodit, hic perfectus est vir. *Qui enim custodit os suum et linguam suam, custodit ab angustiis animam suam* (Prov. xxi).

Potest etiam freno circumducere totum corpus. Pendet hic versus a superiori. *Si quis, inquit, in verbo non offendit, hic perfectus est vir*, et hic potest etiam freno circumducere totum corpus. Quod est aperte dicere: *Si quis lapsum linguæ, qui pene inevitabilis est, cavet, hic consuetudine fixa ejusdem continentix etiam cætera corporis membra, quæ facilius castigari possunt, ne a recto itinere divertant, discit observare.*

Si autem equis frenos in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum serimus. Subaudis: *Quanto amplius decet ut nobis ipsis frenum continentix in ora mittamus ad consentiendum Creatori nostro, quatenus per linguæ custodiam operum quodque rectitudinem obtinere quæramus?* Quod si, ut quidam Codices habent, legerimus: *Sicut autem equis frenos in ora mittimus, nihil quæstionis erit, quia conjungitur ad hoc quod in sequentibus dicitur: Ita et lingua modicum quidem membrum est, etc.*

Ecce et naves cum magnæ sint, et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo quo impetus dirigentis voluerit. Naves magnæ in mari mentes sunt hominum in hac vita, sive bonorum, sive malorum. Venti validi a quibus minantur ipsi appetitus sunt mentium, quibus naturaliter coguntur aliquid agere, per quod vel ad bonum, vel ad malum perveniant sineni. Gubernaculum quo hujusmodi naves circumferuntur, ubi impetus dirigentis voluerit, ipsa cordis intentio est, qua electi, transgressis hujus sæculi fluctibus, felicem patriæ cœlestis portum attingunt, reprobi autem quasi Scylla vel Charybdi necati fluctuosis vitæ hujus erroribus, quos deserere nesciebant, intereunt. Et quia *ex abundantia cordis os loquitur*, recte subjungitur:

Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Magna utique præmia exaltat, si eam impetus animi dirigentis bene gubernaverit. Juxta illud Salomonis: *Qui intelligit, gubernacula possidebit.* Sin autem male, mala e contrario sibi suisque magna perditionis exaltat. Unde et Salomon: *Mors, inquit, et vita in manibus linguæ* (Prov. xviii). Vitam ergo exaltat, si bene docet Ecclesiam. Mortem contra, si grave agit. Namque hoc adversus eos dicit qui, et vita et scientia destituti, docere præsumebant, ideoque magis Ecclesiam lædebant; quod si legatur ut in quibusdam Codicibus invenitur: *Et magna exsultat*, illa nimirum hic exsultatio debet intelligi, de qua in sequentibus, cum per plura linguæ vitia enumerasset, adjunxit: *Nunc autem ex*

ultatis in superbis vestris. Omnis exultatio talis maligna est. A qua et mater beati Samuelis nos pia exhortatione compescit, dicens: *Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes* (1 Reg. 10). Magna ergo exultat lingua, quæ, cæterorum sensus et verba despiciens, singulariter se esse sapientem jactat et facundam.

Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit. Quantus dicit quam modicus. Denique et Codices sic habent: *Ecce modicus ignis.* Sicut enim a modica scintilla ignis excrescens magnam sæpe silvam incendit, ita incontinentia linguæ suis nutrita levitatibus magnam operum bonorum materiam, multos vitæ spiritualis fructus, ubi attaminaverit perdit, sed et innumera pleruniquæ quæ optima videbantur locutionis folia consumit.

Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Ignis est lingua, quia virtutum silvam male loquendo devorat. Unde vir sapiens de Insipiente: *Et apertio, inquit, oris illius inflammatio est.* Cui videlicet igni perditionis contrarius est ille ignis salutaris, qui lingua, fenum, stipulam, vitiorum consumens, secreta cordis illustrat, quo sancti inflammantur doctores, ut et ipsi ardeant amando, et quasi linguæ ignitis accendant alios prædicando. De quibus bene scriptum est: *Quia apparuerunt illis dispartitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum, et repleti sunt omnes Spiritu sancto* (Act. 11). Recte autem de lingua indisciplinata dicitur quod ipsa sit universitas iniquitatis, quia cuncta fere facinora per eam aut concinnantur, ut latrocinia, stupra; aut patrantur, ut perjuria, falsa testimonia; aut defenduntur, cum quilibet impurus excusando scelus quod admisit, simulat ostentando bonum quod non fecit.

Et inflamat rotam nativitatis nostræ, inflammata a gehenna. A gehenna dicit a diabolo et angelis ejus, propter quos gehenna facta est, et qui ubicunque vel in aere volitant, vel in terris aut sub terris vagantur, sive detinentur, suarum secum ferunt semper tormenta flammaram, instar febricitantis, qui et si in lectis eburneis, et si in locis ponatur apricis, fervorem tamen vel frigus insiti sibi languoris evitare non potest. Sic ergo dæmones et si in templis colantur auratis, et si per aerea discurrant, igne semper ardeat gehennali, et ex ipsa sua pœna commoniti, deceptis quoque hominibus fomitem vitiorum, unde et ipsi pereant, invidendo suggerunt. Cui contra sancta Dei civitas nova Jerusalem de cælo a Deo descendere dicitur, quia nimirum quidquid cœlesti in terris agimus, hoc profecto ut ageremus cœlesti munere accepimus. Rotam autem dicit nativitatis nostræ incessabilem vitæ temporalis procursum, quo a die nativitatis usque ad mortem velut semper currente rota curriculi incessanter agimur. Unde bene Salomon cum diceret: *Memento Creatoris tui in diebus juventutis tuæ, antequam veniat dies afflictionis* (Eccl. 11), paulo post addidit: *Et confringatur rota super cisternam, et revertatur pulvis in terram suam unde erat.* Inflammatur ergo lingua

rotam nativitatis nostræ, cum statum omnem nostræ conversationis prava loquendo contaminat. Item rotam nativitatis nostræ dicit, quia merito primæ prævaricationis ab interna stabilitate projecti, huc atque illuc mente vaga raptamur, et incertis per cuncta discursibus, ubi periculum, ubi salus, ignoramus. Inflammatur autem hæc rota nostræ nativitatis igne linguæ maculantis, cum vitium nativæ perturbationis ineptis etiam ac noxiis sermonibus accumulatur.

Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et serpentium, et cæterorum, domantur et domita sunt a natura humana. Legimus in Plinio immanissimam serpentium aspidem in Ægypto domitam a patrefamilias, et quotidie de caverna sua egressam, ad mensam ejus annonam percipere solitam. Legimus item, scribente Marcellino comite, mansuetam tigridem ab India Anastasio principi missam. Vult ergo intelligi quia lingua pravorum bestiis ferocitate, volucris levitate vel exultatione, serpentibus virulentia, præcellat. Sunt enim bestiales qui *exacuerunt ut gladium linguas suas* (Psal. LXXIII); sunt volatiles qui *posuerunt in cælum os suum* (Psal. LXXII), et *quorum os locutum est vanitatem* (Psal. CXLIII); sunt serpentine, de quibus dictum est: *Venenum aspidum sub labiis eorum* (Psal. XLIII).

Linguam autem nullus hominum domare potest. Duobus modis hæc sententia recte potest intelligi, quia et nullus bonorum doctorum potest domare linguas eorum qui seipsum a stulta verbositate cohibere negligunt, et nullus loquentium est qui non aliquando delinquit in lingua sua. Denique de viro perfecto in articulo maximæ temptationis constituto, veraciter dictum est: *In omnibus his non peccavit Job labiis suis* (Job. 1). Et tamen ipse se postmodum auditis Dei sermonibus, de ineptia stultæ locutionis reprehendit, dicens: *Unum locutus sum, quod utinam non dixissem, et alterum, quibus ultra non addam* (Job. XXXI).

Inquietum malum plena veneno mortifero, etc. Inquietum addit, ob hoc quod dixerat eam domari non posse, cum bestię domentur et volucres. Plenam vero dicit veneno mortifero, ut exponat indomabilem cur diceret eam, cum et serpentes constet posse domari. De cuius atrocitate veneni plura subsequenter adjungit.

Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amaram aquam? Sicut dulcis et amara aqua non possunt simul una de vena fontis ebullire, sed et si misceantur in vase vel cisterna, dulcis quidem mox amarescit ab amara, amara autem ex admistione dulcis in dulcedinem nescit immutari, ita benedictio et maledictio in uno ore nullatenus possunt convenire; sed quicumque sic Deum benedicere orando, vel verbum ejus prædicando consuevit, ut etiam maledicere homines non omiserit, constat quia dulcedinem benedictionis ejus amaritudo maledictionis consumit. *Modicum enim*

fermentum totam massam corrumpit (I Cor. v). Et non est pulchra laudatio in ore peccatoris (Eccli. xv). Denique si facias fistulam bino ore unde aqua intret, simplici unde exeat, et in hoc amaram aquam, in illo dulcem immittas, absque ulla dubietate ubi ad unum exitus foramen pervenit, permixta utraque et amara apparebit. Quia nimirum multo facilius dulce in amarum ubi commiscentur, quam amarum vertitur in dulce. Quo exemplo colligitur quia colloquia mala sicut mores bonos, teste Apostolo, sic etiam sermones bonos, corrumpunt.

Nunquid potest, fratres mei, ficus olivas facere, aut vitis ficus? etc. In promptu est, quia sicut arbor nequit amisso naturali fructu alterius arboris ex se ferre fructum, ita maledicus et si quid honi ad tempus loqui videatur, fructum benedictionis habere nullatenus valet. At si quis hæc altius velit discuti, potest in ficu, cujus foliis protoparentes nostri post agnitionem prævaricationis sua pudenda texerunt, velamentum excusationis intelligi, quo et ipsi tunc increpationem Creatoris a se repellere et in ipsum Creatorem conabantur refundere, et nunc plerique stultorum cor suum declinant in verbum malum, ad excusandas excusationes in peccatis (*Psal. cxl*). Potest in olivis fructus misericordiae, in vite fervor dilectionis accipi. *Ego autem* (inquit) *sicut oliva fructifera in domo Domini, speravi in misericordia Dei mei (Psal. li)*, id est, sicut is qui fructum misericordiae facit, misericordiam ipse a Domino speravi. Itemque: *Et poculum, inquit, tuum inebrians quam præclarum est (Psal. xxii)*! Quod de charitate Dei constat dictum, quæ diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (*Rom. v*). Non potest ergo ficus olivas facere, quia quicumque se in peccatis excusare potius quam accusare nititur, nequam opera pietatis quæ pro peccatis flunt in proximos perfecto, sed magis superbo corde largitur. Neque vitis ficus, quia qui divina dilectione se perfecte inebriat, nullum jam de suis erroribus, nisi seipsum accusat.

Quis sapiens et disciplinatus inter vos ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. Quia improbis doctoribus silentium imposuerat, eosque magisterii gradum tenere vetuerat, quos nec vitæ perfectionem nec continentiam linguæ habere cernebat, consequenter admonet ut si quis inter eos sapiens et disciplinatus, vel sit vel sibi esse videatur, magis sapienter ipse ac discipline vivendo eruditionem suam, quam alios docendo, demonstret. Qui enim mansueto corde et ore sereno bona quæ valet operatur, evidens utique dat hominis sapientis indicium. *Principium enim sapientiae timor Domini (Psal. cx)*. Qui vero ad prædicandum verbum quam ad faciendum proclivior est, plerumque per amorem jactantiæ, per studium contentionis, per eloquentiæ facilitatem, per invidiam aliorum docentium, per ignorantiam catholicæ veritatis, stultitiæ reatum incurrit. Cui bene congruit illud Salomonis: *Quia ubi sunt verba plurima, ibi fre-*

quenter egestas (Prov. xiv). Unde et hic quoque recte subjungitur:

Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sunt in cordibus vestris, nolite gloriari, etc. Zelum amarum dicit, quia est et zelus dulcis, a quo et Simon apostolus merito perfecti cordis nomen accepit. Quem et Elias habuit, cum ait: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum tuum filii Israel (III Reg. xix)*. Et apostolus Paulus: *Æmulor enim vos, inquit, Dei æmulatione (II Cor. xi)*. Est et bona contentio, quam Dominus nos habere præcepit dicens: *Contendite intrare per angustam portam (Luc. xiii)*. *Nolite, inquit, gloriari, et mendaces esse adversus veritatem.* Quia Veritas ipsa probat non esse gloria dignos eos qui sapientie verba promentes ex ore, zelum amarum et contentiones infructuosæ studium gestant in corde.

Non est ista sapientia desursum descendens, sed terrena, animalis, diabolica. Et Paulus dicit quia animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei. Notandum autem quod animalis homo, sive animalis sapientia, non ab animali, sed ab anima derivatur, teste Apostolo, quia *factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in Spiritum vivificantem (I Cor. xv)*. Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale. Quod ab anima derivatum Græce testatur auctoritas, in qua videlicet lingua ψυχή anima, ψυχικόν dicitur animale. Porro animalia quamvis Latine ab anima vocabulum accepisse videantur, longe diversam Græce ac dissimilem habent etymologiam. Namque ab eo quod vivant nomen sortiuntur. Siquidem apud eos ζωῆ vita, ζῶα vocantur animalia. Cum ergo Apostolus in Epistolis suis sæpissime nomet carnalem hominem, nomet animale, nomet spiritalem, spiritalem vel ipsum Dominum dicit, qui, in carne et anima apparens, Spiritu sancto plenus exstitit, vel omnem electum, qui, in carne et anima naturaliter consistens, gratiam quoque Spiritus sancti secundum mensuram donationis Christi, qua illustretur, accepit. Carnalem vero vel animale appellat hominem, qui, nil gratiæ spiritualis habens, ea tantummodo quæ naturaliter carnis sive animæ sensibus insita sunt cogitare vel facere novit. Merito ergo contentiosa et superba sapientia esse terrena, animalis et diabolica memoratur, quia dum terrenam gloriam anima querit, dum, ex parte gratiæ spiritualis, remanens sola, ea, quæ sibi naturaliter præbent, reatum primæ prævaricationis sunt insita cogitat, jure a maligno clusa spiritu ad agenda sæcula quæ sunt vesana et corrupta.

Ubi enim zelus et contentio, ibi inconstantia et omne opus pravum. *Omnis, inquit, custodia serva cor tuum, quoniam ex ipso vita procedit.* Qualis enim cordis est radix, talis in conspectu interni arbitrii est omnis fructus actionis. Et qui nequitas corde livoris vel contentionis contigit, hujus est pravum omne opus, quantumlibet rectum hominibus esse videatur, videlicet propter inconstantiam mentis

huc illucque fluctuantis, quia se ad unam superni A
intuitus anchoram figere neglexit.

Quæ autem desursu. n est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens. Hæc est mansuetudo sapientiar, quam superius habendam esse præcepit, zelo utique amaritudinis et contentionis, stultis adversa, qua sanctorum prædicatorum virtus et doctrina vicissim sibi in charitatis atque concordie pace sociantur. *Primum, inquit, pudica est, deinde pacifica.* Pudica, videlicet, quia caste intelligit; pacifica autem, quia per elationem se minime a proximorum societate disjungit. Modesta vero, suadibilis, bonis consentiens, quia nimirum sapientis est honorum suasioni assensum præbere, quomodo Petrus redarguenti se paulo concitus annuit, improborum vero doctrinam tota intentione, vel docendo, vel vivendo repellere.

Plena misericordia et fructibus bonis. Et hæc est bona conversatio, quam supra sapientem et disciplinatum ostendere monuit, misericordem, videlicet, animo esse, et ejusdem misericordie fructus exterius per pietatis opera monstrare.

Judicans sine simulatione. Hac virtute quantum pudica sapientia proprie utitur, tantum contentiosa prorsus caret et blasphema. Nam qui se doctiorem cæterisque perfectiorem videri appetit, multum necesse est laboret, ut et proximum quasi imprudentiorem docte possit lacerare, et se nunquam etiam a quibus alienus est bona fecisse, vel dixisse simulando prætendat.

Fructus autem justitie in pace seminatur facientibus pacem. Omne quod in hac vita agimus semen est futuræ retributionis, ipsa autem retributio fructus est operum præsentium, teste Apostolo, qui ait: *Quæcumque enim seminaverit homo, hæc et metet. Et qui seminat in carne, de carne metet corruptionem. Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam (Galat. vi).* Et ideo recte dicitur quia fructus justitie in pace seminatur facientibus pacem. Fructus enim justitie vita æterna est, quæ operibus justis retribuitur, quia qui inquirunt pacem, sequuntur eam, ipsa pace cui student quasi optima semente terrain sui cordis aspergunt, quo per quotidianum bonæ operationis clementum ad fructum valeant vitæ pervenire cælestis. De quo alibi scriptum est: *Qui seminant in lacrymis, in gaudio metent (Psal. cxxv);* et cætera usque ad finem psalmi. Seminant autem et metent etiam reprobi, quia pro meritis in judicio recipient. Non tamen fructum, sed corruptionem metere dignoscuntur; ipsa bonæ non fructum æternæ (Fructus quippe a fructu dicitur), sed pro corruptione in qua vixerant pœnas luunt sempiternas.

CAPUT IV.

Unde bella et lites in vobis? Nonne hinc? Id est, a zelo et contentione, quæ supra vetuerat haberi. Unde et hic latius idem exponendo subjungit dicens:

Et concupiscentiis vestris quæ militant in membris vestris, etc. Concupiscentiæ autem militant in mem-

bris, cum ad ea quæ mens improba prave suggerit, manus, vel lingua, vel cæterorum membrorum consensus intemperanter obedit. De quo et in primis hujus Epistolæ partibus ait: *Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua, abstractus, et illectus, etc.* Possunt autem concupiscentiæ et terrestrium bonorum in hoc loco dictæ intelligi, regni videlicet appetitus, divitiarum, honorum, dignitatum. Propter hæc enim et hujusmodi innumera, lites frequenter inter malos et bella committuntur.

Litigatis et belligeratis, et non habetis propter quod non postulatis. Litigatis, inquit, et belligeratis pro temporali scilicet gloria, neque hanc obtinere valeatis, propter hoc nimirum, quia Dominum postulare non curastis, ut ipse vobis salutaria quæque conferret. Si enim illum pia intentione postularetis, et terrena vobis necessaria ad usum temporalem, et ad fruendum perpetuo superna bona tribueret.

Petit et non accipitis, eo quod male petatis, etc. Prædixerat eos non postulare, et nunc dicit eos male petere, quia qui male petit jam in conspectu interni testis nihil petere videtur. Male autem petit, qui, jussa Domini contemnens, a Domino beneficia superna desiderat. Male petit et ille qui, amisso amore supernorum, infima tantum quærit bona percipere, et hæc non ad sustentationem humanæ fragilitatis, sed ad redundantiam liberæ voluptatis. Hoc est enim quod ait: *Ut in concupiscentiis vestris insumatis.*

Adulteri, nescitis quia amicitia hujus mundi inimica est Dei? Adulteros recte nuncupat, quos de amore sapientiæ cælestis ad amplexum potius amicitie mundialis esse deflexos increpat, quos, Conditore contempto, mammonæ magis servire cernebat. Dixerat quidem supra de apertis Dei inimicis: Nonne divites opprimunt vos per potentiam, et ipsi trahunt vos ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos (Jac. ii)? Sed ne illos putares solos inimicos esse Dei, qui eum aperte blasphemant, qui fidem ejus persequuntur in sanctis, et eos iniquo judicio condemnant, ostendit et eos esse Dei inimicos, qui, sub fide et confessione nominis Christi, mundi illecebris et amori deserviunt, qui, nomine tenus fideles, rebus terrenis cælestia proponunt. Quod et sequenti versiculo instantius inculcat subdens: Quicumque ergo roluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. Ergo inimici sunt Dei omnes amatores mundi, omnes inquisitores nugarum, omnes qui pertinent ad eos de quibus dicitur: Quoniam ecce inimici tui, Domine, peribunt (Psal. xci). Intrent ecclesias, non intrent ecclesias, inimici Dei sunt. Ad tempus possunt florere sicut fenem, sed ubi ardor judicii apparuerit, peribunt, et decor vultus eorum decidet.

An putatis quia inaniter Scriptura dicat? Illa, videlicet, Scriptura quæ a malorum societate fideles coercens, ita per Moysen loquitur: Non inibis sædus cum eis, nec cum diis eorum. Non habitent in terra tua,

ne forte peccare te faciant in me, si servieris diis eorum, A quod tibi certe erit in scandalum (Exod. xxiii). Et rursum : Non facies opera eorum, sed destrues eos atque confringes statuas eorum (Ibid.).

Ad invidiam concupiscit spiritus qui habitat in vobis? Interrogative per increpationem legendum est, quasi diceret : Nunquid Spiritus gratiæ quo significati estis in die redemptionis hoc concupiscit, ut invidetis alterutrum ? Non utique bonus spiritus invidiæ vitium in vobis, sed malus operatur. Cui similis est modus locutionis in psalmo : *Frater, non redimit, redimet homo (Psal. xlviii)*? Ita enim intelligitur. Si nos Christus non redemit, qui nobis frater fieri dignatus est per humanitatem, nunquid aliquis homo purus non redimere sufficit? Quidam hanc sententiam ita edisserunt : *Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis.* Adversus invidiam concupiscit, hoc est invidiæ morbum debellari, atque a vestris mentibus extirpari desiderat. Alii de spiritu hominis dictum intelligunt, ut sit sensus : Nolite concupiscere, nolite mundi hujus amicitias adhaerere, quia spiritus mentis vestræ, dum terrena concupiscit, ad invidiam utique concupiscit, dum ea quæ ipsi acquirere concupiscitis, alios invidetis habere.

Majorem autem dat gratiam. Majorem gratiam Dominus dat quam amicitia mundi, quia hæc terrena bona ad tempus, et ea cum dolore amittenda tribuit, ille gaudium largitur æternum. Qualibus autem hanc gratiam largiatur, subsequenter exponit.

Propter quod dicit : Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Fures quidem, perjuros, luxuriosos, et alios peccatores, quasi contemptores præceptorum suorum punit Deus, sed specialiter superbis resistere dicitur, quia nimirum majori pœna plectuntur qui confidunt in virtute sua, qui diviniæ potentiæ subditi pœnitendo negligunt, qui quasi sibi ipsis ad salvandum sufficient, auxilium supernæ gratiæ quærere detrectant. At contra *humilibus dat gratiam*, quia qui in suorum plagis vitiorum veri se medici manibus suppliciter subdunt, merito desideratæ sanitatis dona recipiunt. Notandum autem quod hanc sententiam de superbis et humilibus beatus Jacobus de parabolis Salomonis juxta antiquam Translationem, quemadmodum et Petrus, in sua Epistola posuit. Pro quo in nostra Editione quæ de Hebraica veritate descendit, ita dicitur : *Illusores ipse deludet, et mansuetis dabit gratiam.* Deludet autem Dominus illusores, juxta hoc quod Paulus loquitur de eis qui illum in nomine Patris sui venientem recipere recusantes, Antichristum in nomine suo venientem suscepturi sunt (Joan. v) : *Eo quod dilectionem, inquit, veritatis non receperunt ut salvi fierent, ideo mittet illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio (Thess. ii).* Delusit illusores, cum dicentibus Judæis : *Si rex Israel est, descendat de cruce et credimus ei (Matth. xxvii).* patienter sustinuit, donec mortuus ac sepultus, et eorum insultationes et ipsam mortem cita resurrectione superaret. Dabit autem mansuetis gratiam, quia eis qui se humiliter sequuntur, et perfectionem boni operis et beatæ perennitatis dona largitur.

Appropinquate Deo, et appropinquabit vobis. Appropinquate Domino per humilitatem ejus vestigia sectando, et appropinquabit vobis per misericordiam, vos de angustia liberando. Non enim regionibus longe est quisque a Deo, sed affectibus. Namque uno commorantes terræ loco, is qui virtutibus studet, et is qui defluit sordibus vitiorum, longe est a Deo, alius proximum habet Deum. Unde et Psalmista dicit : *Prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate (Psal. cxliv).* Rursumque : *Longe est a peccatoribus salus (Psal. cxviii).* Illa utique salus cui canimus : *Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo (Psal. xxvi)*? Et ipse Dominus, cum nos sibi appropinquare suaderet dicens : *Venite ad me, omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. xi),* continuo quia non hoc pedibus, sed actibus esset implendum demonstravit, cum subdidit : *Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum, et humilis corde (Ibid.).*

Emundate manus, peccatores, et purificate corda, duplices animo. Hoc est veraciter Domino nos appropinquare, operis videlicet munditiam, et cordis simplicitatem habere. *Innocens, inquit, manibus et mundo corde, hic accipiet benedictionem a Domino, et misericordiam (Psal. xxv).* Et hoc est veraciter Dominum appropinquare nobis, suæ nobis dona pietatis simpliciter quærentibus dare. *Sanctus enim Spiritus disciplinæ effugiet fictum, et auferet se a cognitionibus quæ sunt sine intellectu (Sap. i).*

Miseri estote, et lugete, et plorate. *Risus veser in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem.* *Humilianini in conspectu Domini, et exaltabit vos.* Nolite, inquit, amare locupletari, et gaudere in hoc sæculo, sed memores scelerum quæ fecistis, hoc potius procurate, ut per breves vitæ hujus miserias paupertatemque ac lamentationem transitoriam ad gaudia cœlestis regni sempiterna pertingatis, ut non pro lætitia temporalium opum quas per iniquum laborem acquisistis, perpetuo mendicetis, lugeatis, tormenta solvatis.

Nolite detrahère alterutrum, fratres mei. Et hoc vitium detractionis ad venenum linguæ mortiferum respicit, de quo ait : *Litigatis et bulligeratis.*

Qui detrahit fratri, aut qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Detrahit legi qui detrahit fratri, quasi ipsa non recte fecerit quæ detractionem vetuit, dicens per Prophetam : *Detrahentem adversus proximum suum occulte, hunc persequerbar (Psal. c).* Et in Levitico : *Non eris criminator, nec susurro in populis (Levit. xix).* Potest et ita intelligi : Qui detrahit fratri legis jussa facienti, detrahit legi, et judicat legem quæ talia jussa dedit. Verbi gratia, lex præcepit dicens : *Ne memor eris injuriæ civium tuorum.* Qui ergo detrahit fratri, et qui judicat fratrem quem videt pro Dei amore libenter injurias suscipere, detrahit utique legi, et judicat legem quæ nos injurias oblivisci præcepit.

Tu autem quis es qui judicas proximum tuum? Temeritatem arguit ejus qui proximum delectatur judicare, nec suæ statum fragilitatis ac vitæ temporalis

incertum perpendere curat. Et quia nonnunquam **A** per immutationem dexteræ Excelsi hi qui judicabant proximum ejus quem judicabant potestati subduntur, nonnunquam ipso superstite rapiuntur e mundo, arguit subsequenter et eorum temeritatem qui, certitudinem vitæ suæ nullam habentes, de multorum temporum lucro animum in futurum distendunt. Nam sequitur:

Ecce nunc qui dicitis: Hodie aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus quidem ibi annum, et mercabimur, et lucrum faciemus, qui ignoratis quid erit in crastinum. Multifariam in hujusmodi dispositione stultitiam inesse notat, quia videlicet et de lucri augmento consilium agunt, et se multo tempore victuros arbitrantur, et ubi annum faciunt, suæ esse potestatis autumant, et in his omnibus superni **B** Judicis examen ad mentem revocare contemnunt.

Quæ enim vita vestra? Vapor est ad modicum apparens, et deinceps exterminabitur. Non ait quæ est vita nostra, sed quæ, inquit, vita vestra? Quia justii tunc verius vivere incipiunt, cum ad hujus vitæ finem pervenerunt. *Inimici autem Domini mox cum honorificati et exaltati fuerint, deficientes ut fumus deficient (Psal. xxxvi).* Non autem putandum est hanc eandem sententiam esse quam apud se impii in libro Sapientiæ dixisse perhibentur: *Quia ex nihilo nati sumus, et post hæc erimus tanquam non fuerimus (Sap. ii).* Quoniam fumus afflatus est in naribus nostris, et sermo scintillæ ad commovendum cor nostrum. Qua extincta cinis erit corpus, et spiritus **C** diffundetur tanquam mollis aer. Hæc enim illis ratiocinabatur, qui nullam vitam, nisi istam esse credebant, dicentes cum Epicuro: « Post mortem nihil est, et mors ipsa nihil est. » Illud autem beatus Jacobus intulit, ut doceat quia vita pravorum brevis est in præsentem, quam tamen in futuro mors sequitur æterna, juxta illud beati Job: *Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt (Job. xxi).*

Scienti ergo bonum facere et non facienti, peccatum est illi. Per totum hujus Epistolæ textum beatus Jacobus ostendit quod hi quibus scripsit scientiam boni faciendi habebant, simul et fidem rectam didicerant, ita ut et aliis se magistros fieri posse præsumerent, nec tamen operum perfectionem, neque mentis humilitatem, neque continentiam adhuc sermonis erant adepti. **D** Unde illos modo inter alia increpationis et exhortationis verba non minimum terret in eo, quod scientem bona facere, et non facientem quæ novit, majus dicitur habere peccatum, quam illum qui ignoranter delinquit. Tametsi nec ille prorsus a reatu liber esse possit qui nesciens erravit, cum ipsa boni ignorantia non parvum sit malum. Hinc etenim Dominus ait: *Servus qui cognovit voluntatem domini sui, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis. Qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis (Luc. xii).*

CAPUT V.

Agite nunc, divites, plorate ululantes in miseris quæ advenient vobis. Nunc dum tempus est acceptabile, dum dies salutis (*II Cor. vi*), futuras inquit pœnarum misericordias flendo et eleemosynas faciendo vitate. *Aurum et argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in testimonium vobis, et manducabit carnes vestras sicut ignis.* Non solum impios et immisericordes divites visibilis gehennæ ignis in tormentis excruciat, sed et ipsa divitiarum putrefactarum et inanum memoria, quibus facillime possent suas redimere nequitias, non minus et ante judicium animas eorum, et post resurrectionem etiam carnes exuret, dum sibimetipsis graviter irasci incipiunt, quia sua scelera eleemosynis abluere noluerunt. **B** Denique dimitti illi purpurato ærugo pecuniarum in testimonium nequitiae, et in augmentum versa erat pœnarum, quando per increpationem Abrahamæ audivit: *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, et Lazarus similiter mala (Luc. xvi).* Possunt etiam nomine carniarum ipsæ carnales deliciae intelligi, quas ærugo pecuniarum sicut ignis manducat, dum animam luxuriosam et extrinsecus sæviens flamma cruciat, et non minus interius pungens suæ tenaciæ dolor accusat. Quod in hac quoque vita sæpius contingit, ut nonnulli divitias quibus male utebantur, amittant, perditisque facultatibus jam sero incipient, quod eas sine fructu habuerint dolore, et tunc se gemant indigentibus sua non dedisse, cum ipsi ingruente indigentia cogantur mendicare.

Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. Quia, neglecta pauperum nuditate vel esurie, thesauros pecuniæ vobis condere gaudebatis, jam vobis ipsis non prævidentes interni judicis iram cumulastis. Quæ etsi necdum apparuit, in novissimis diebus jam certissima restat, id est, ubi temporalium dierum fluis adfuerit.

Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat. Quanta superborum iniquitas, qui cum divitias sufficientes habeant, non solum pauperes passim venientes suscipere ac reficere spernant, sed ipsi quoque mercenariis, vel famulis suis debitam laboris sui mercedem reddere nolunt. Quod impietatis vitium beatus Job multum se cavere in-sinuat, cum ait: *Si adversum me terra mea clamat, et cum ipsa sulci ejus deflent, si fructus ejus comedi absque pecunia, et animam agricolarum ejus affixi, pro frumento oriatur mihi tribulus, et pro hordeo spina (Job. xxxi).* Et clamor ipsorum in aures Domini Sabaoth introivit. Dominum Sabaoth, id est, Dominum exercituum appellat, ad terrorem eorum qui pauperes putant nullum habere tutorem. Huic autem loco congruit illud Psalmistæ: *Tibi enim derelictus est pauper, pupillo tu eris adjutor (Psal. Hebr. x).* Et quod in libro beati Job scriptum est: *Neque enim frustra audiet Deus, et omnipotens singulorum causas intuebitur (Job. xxxv).* *Epulati estis super terram.* Neglectis gaudiis cœlestibus ad quæ per afflictiones et jejunia

venire poteratis, epulas tantum diligitis carnales, A quas tanta in futuro fames sitiisque sequetur, ut ne una quidem aquæ gutta tunc possit aliunde acquiri, per quam vobis ardens lingua refrigeretur.

Et in luxuriis enutristis corda vestra. Illi in luxuriis enutriunt corda sua, qui, juxta illum Ecclesiasticus sermonem, non prohibent cor, quin omni voluptate fruatur, et oblectet se in his quæ paraverint. Et hanc ducunt partem suam, si utantur ipsi laboribus suis; nullam de pauperum nutrimento vel oblectamento curam habentes (*Eccel. 11*). *In die occisionis adduxistis et occidistis justum, nec restitit vobis.* Justum appellat Dominum Salvatorem, de quo et beatus protomartyr Stephanus eisdem Judæis loquitur: *Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri, et occiderunt eos qui annuntiabant de adventu Justi? cujus vos nunc proditores et homicidæ fuistis (Act. 7)*. Apparet ergo quod beatus Jacobus illos divites alloquitur ex eo loco, quo ait: *Agite nunc, divites, plorate ululantes*, qui in necem Domini conjuraverant, et necdum fidem nominis ejus qua salvarentur acceperant. De quibus et supra loquitur credentibus: *Nonne divites per pœnitentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos (Jac. 1)*? Et quia duodecim tribubus quæ sunt in dispersione scribit, ita fideles monet opera fidei facere, ut eos etiam qui necdum crediderant ad fidem dominicam sinui et fidei opera suadeat converti, revocans illis ad memoriam quia Dei Filium occiderint, et insuper quasi nihil mali perfecissent, luxuriæ sese et avaritiæ manciparint, nec tantum scelus pœnitentia et eleemosynis emendare curarint. Quibus proprie convenit quod ait: *Avaritiam carnes eorum instar ignis manducaturam, et quia thesaurizaverunt sibi iram in novissimis diebus.* Hoc namque in eis post occisionem ipsius Jacobi completum esse claruit, cum Jerosolymorum civitas, imo omnis Judææ provincia expugnaretur ac declararetur a Romanis, et cæterorum quæ patrarant scelerum. *Patientes ergo estote, fratres, usque ad adventum Domini.* Postquam superbos et incredulos increpaverat, rursus convertitur ad eos qui talium improbitate fuerant oppressi, cohortans eos ad patientiam, et insinuans quia talium pressurarum finis proximus instet, aut ipsis videlicet raptis ad Dominum, fructumque suæ patientiæ recipientibus, aut persecutoribus eorum potestate persequendi privatis. *Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum et serotinum,* etc. Si ille pro terræ fructu quem expectat, et temporalem sperat provenire, tam patienter laborat, quanto magis vos pro cœlestis fructu mercedis, quem perpetuo possidere valetis, omnia nunc adversa sustinere debetis? Accipietis etenim vos temporalem fructum, vitam videlicet animæ post mortem. Accipietis et serotinum, carnis incorruptionem in judicio. Vel certe temporaneum in operibus justitiæ, serotinum in retributione laborum, juxta illud Apostoli: *Habetis fru-*

ctum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam (Rom. 7). *Nolite ingemiscere, fratres, in alterutrum, ut non judicemini.* Quasi vos majora meritis adversa patiamini, et persecutores vestri cum maxima scelera fecerint, nihil ferre videantur adversi. Ut non judicemini. Judicio videlicet damnationis, eo quod judicem istum quasi inique judicantem vituperetis.

Ecce Judex ante januam assistit. Qui et vobis præmia patientiæ, et adversariis vestris pœnam quam merentur restituet. Ante januam autem assistit, quia vel proximus est ad noscenda omnia quæ geritis, vel cito veniet ad retribuendum, et vobis, et persecutoribus vestris, quæ singuli meruistis. *Exemplum accipite, fratres, exitus mali, et longanimitatis, et laboris, et patientiæ, prophetas qui locuti sunt in nomine Domini.* Videte, inquit, quia prophætæ qui tam sancti erant, tam immunes a delictis, ut Dei spiritus per eos sua mysteria loqueretur hominibus, exitum malum habuerunt mortem patiando ab infidelibus, ut Zacharias, Urias, et Machabæi martyres. Et in novo Testamento Joannes, Stephanus, Jacobus Zebedæi, et alii quam plurimi. Nec tamen hujusmodi exitu ingemiscere, sed eum potius longanimitate ferre volebant. Alii longos sustinere labores, sed hos patienter et sine murmuratione tulere, ut Noe in ædificatione arcæ per centum annos, Moyses in ereptione et dactu populi per annos xl, David in exsilio sine culpa perperso, Joseph in servitio fratrum fraude suscepto. Ad utraque autem firmum et immutabile subjunxit exemplum dicens: *Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis.* Laborem, inquit, et patientiam Job lectione cognovistis, et quia duplicia cuncta, quæ hostis fraude perdidit, Domino miserante, recepit. Exitum quoque Domini in cruce quem longanimitate suscepit, astantes ipsi vidistis, sed et gloriam resurrectionis et ascensionis ejus ad cœlos, evangelica prædicatione didicistis. *Quia misericors est Dominus et miserator.* Ut vel in præsentem suos a tentationibus liberet, et pro constantia fidei etiam coram hominibus viventes glorificet, vel post mortem in occulto coronet, et ne sic quidem ab hominibus memoriam quam meruere laudis auferat. *Ante omnia autem, fratres mei, nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester est, Est, Non, non.* Quia lethiferum linguæ virus ad integrum in suis auditoribus exhaurire desiderat, qui detrudere alterutrum vetuit, qui judicare proximum interdixit, qui in adversitatibus alterutrum ingemiscere prohibuit, quæ sunt aperta peccata, addit et hoc quod quibusdam leve videtur, ut juris quoque jurandi consuetudinem tollat. Nam hoc quoque illis nequaquam parvipedandum patienter apparet, qui illam Domini sententiam sollicitè considerant, qui dicit: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii (Math. 12)*, ut non sub judicio decidatis. Ideo, inquit, vos a jurationis culpa compesco, ne frequenter vera jurando aliquando etiam in perjurium

decidatis, sed eo longius a pejerandi vitio stetis, quo nec verum dejerare nisi proxima necessitate velitis. Sed et ille sub iudicio reatus decidit, qui etsi nunquam pejerat, crebrius tamen quam opus verum est dejerat. Quia nimirum ipsa superfluae locutionis otiositate delinquit, offenditque Judicem, qui et inutile verbum et iuramentum omne vetuit.

Tristatur aliquis vestrum? etc. Qui supra in presuris ad invicem fratres ingemiscere prohibuit, nunc quid e contrario gerendum sit ipse demonstrat. Si quid, inquit, alicui vestrum tristitiæ deprimentis, vel ab aliis hominibus illata forte injuria ingruerit, vel culpa accidente, vel domestico damno præoccupante, vel alia qualibet ratione vos contristari contigerit, nequaquam illa hora ad invicem murmuraturi, et de Dei iudicii querelas deposituri conveniatis, sed potius ad ecclesiam concurrentes flexis genibus Dominum orate, ut consolationis suæ gratiam mittat, ne vos tristitia sæculi, quæ mortem operatur, absorbeat (*II Cor. vii*). Ipsi quoque crebra psalmodiæ dulcedine, noxiam mœstitiæ pestem vestro de corde repellite.

Infirmatur quis in vobis? etc. Sicut dederat contristato, sic dat consilium et infirmanti, qualiter se a murmurationis stultitia tueatur, juxtaque modum vulneris, modum ponit et medelæ, tristato præcipiens ut ipse pro se oret et psallat, infirmanti autem vel corpore vel fide mandans ut qui majorem sustinuit plagam, plurimorum se adjutorio, et hoc seniorum, curare meminerit, neque ad juniores minusque doctos causam suæ imbecillitatis referat, ne forte quid per eos allocutionis aut consilii nocentis accipiat.

Et orent super eum, ungentes eum, etc. Hoc et apostolos fecisse, in Evangelio legimus, et nunc Ecclesiæ consuetudo tenet, ut infirmi oleo consecrato ungantur a presbyteris, et oratione comitante sanentur. Nec solum presbyteris, sed, ut Innocentius papa scribit, etiam omnibus Christianis uti licet eodem oleo in sua aut suorum necessitate ungerendo, quod tamen oleum, non nisi ab episcopis licet confici. Nam quod ait, *Oleo in nomine Domini*, significat oleum consecratum in nomine Domini. Vel certe quia etiam cum unguunt infirmum, nomen Domini super eum invocare debent.

Et si in peccatis sit, dimittentur ei. Multi propter peccata in anima facta, infirmitate aut etiam morte plectuntur corporis. Unde apostolus Corinthiis, qui corpus Domini percipere indigne soliti erant, ait: *Ideo inter vos multi et infirmi et imbecilles sunt, et dormiunt multi* (*I Cor. xi*). Si ergo infirmi in peccatis sint, et hæc presbyteris Ecclesiæ confessi fuerint, ac perfecto corde ea relinquere atque emendare satagerint, dimittentur eis. Neque enim sine confessione emendationis peccata queunt dimitti. Unde recte subjungitur:

Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, etc. In

hac autem sententia, illa debet esse discretio, ut quotidiana levique peccata alterutrum cœqualibus confiteamur, eorumque quotidiana credamus oratione salvari. Porro gravioris lepræ immunditiam juxta legem sacerdotii pandamus, atque ad ejus arbitrium qualiter et quanto tempore jusserit purificare curemus.

Multum enim valet deprecatio justi assidua, etc. Decenti astruit exemplo quantum deprecatio justi valet assidua, cum Elias una tantum oratione orando tam longo tempore cœlos continuerit, terris imbres averterit, fructus mortalibus negaverit, et rursus ubi voluit, ubi tempus esse perspexit, ubi longa inediæ tæbe cor regis superbi et gentis idololatræ ad pœnitentiam vidit inflexum, una solummodo oratione oraverit, et fructus atque aquas quas negaverat, terris restituerit. Sic enim sequitur:

Et rursus oravit, et cœlum dedit pluviam, etc. Semel ergo et prius et postmodum oravit, et hoc unus Elias talia ac tanta impetravit, quantum igitur valet frequens plurimorum oratio justorum? Sed ne trepidaret nostra fragilitas, reputans se tanto prophetæ, qui curru igneo rapi meruit ad cœlos, similia facere non posse, consulte beatus Jacobus de ejus oratione locuturus, ita inchoavit: *Elias homo erat similis nobis, passibilis.* Homo namque erat tametsi nulli hominum virtute secundus, similis nobis origine carnis, passibilis ut nos et mentis fragilitate et carnis. Nam quia carne fragilis esset, apud Sareptanam viduam victum quærendo monstravit. Quia mente quoque passibilis fuerit, ostendit cum post redditas terris a quas extinctosque prophetas, et sacerdotes idolorum, unius mulierculæ minis exterritus per deserta fugit. Quanti autem sit meriti apud Dominum pro infirmantibus orare, eosque sua peccata confitentes ad amissam revocare sospitatem, subdendo manifestatur:

Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, etc. Quia enim in superioribus hujus Epistolæ partibus lingua nostra a maligna vel otiosa locutione restringitur, opportune in fine quid maxime loqui debeamus ostenditur. Jubemur itaque orare et psallere Domino, quoties aliquibus pulsamur adversis. Item confiteri alterutrum peccata nostra et orare pro invicem, ut salvemur, pro sanitate proximorum, non solum temporali sed potius æterna, quamam possumus impendere curam. Sic enim magnæ mercedis est a morte eripere carnem quandoque morituram, quanti est meriti a morte animam liberare in cœlesti patria sine fine victuram? Notandum sane quod quidam Codices habent: *Salvabit animam suam a morte.* Et ex ambiguo Græco, ita etiam recte interpretari potest. Et revera qui errantem corrigit, sibi metipsi per hoc vitæ cœlestis gaudia ampliora conquirit. *Salvabit,* inquit, *animam suam a morte, et cooperiet multitudinem peccatorum.* Qui peccatorem ab errore convertit, et ejus peccata per hanc conversionem ab aspectu interui Judicis

superpositione vitæ melioris abscondit ; et sua quoque in quibuscunque offendit errata, ab intuitu ejus qui omnia videt proximum curando contegit, juxta illud Psalmistæ : *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata* (Psal. xxxi). Nec obliviscitur hæc hortans beatus Jacobus, quod superius ait : *Nolite plures magistri fieri, fratres mei* (Jac. iii). Ibi namque imperfectos in propria actione a magisterii officio quod per jaectantiam quærebant, submovet. Hic vero instructos ex omni parte quid erga salutem proximorum pro amore fraternitatis agere debeant edocet. Quod enim hic

A doctor facere perhibetur, hoc alio loco charitas facere memoratur, dicente beato Petro apostolo : *Quia charitas operi multitudinem peccatorum* (I Petr. iv). Nec prætereundum, quod hæc errantis conversio non solum loquendo, sed plerumque etiam bene agendo perficitur. Nam si quis, etiam lingua tacente, proximis exempla bonæ actionis ostendit, eosque ad imitanda quæ neglexerant eleemosynæ vel hospitalitatis, vel aliarum opera virtutum convertit, officium profecto doctoris exsequitur, ac pro ejus quem correxit salvatione fratris, certam a pio Judice mercedem consequetur.

IN PRIMAM EPISTOLAM PETRI.

CAPUT PRIMUM.

Petrus, apostolus Jesu Christi, etc. Advenæ Latine, Græcæ dicuntur *proselyti*. Quo nomine appellabant Judæi eos qui, de gentibus nati, in Deum credere et, circumcisione accepta, Judaico more, juxta Dei legem vitam ducere maluerunt. De quorum numero fuere quidam eorum qui in die sancto Pentecostes, quo apostoli Spiritum sanctum in ignis visione perceperunt, ad prædicationem eorum Christo crediderunt, dicente Scriptura quod Judæi quoque et proselyti adessent. Electos ergo advenas dicit, qui de gentilitate ad agnitionem ac susceptionem divini legis, ac perceptis sacramentis legalibus, ad acceptionem gratiæ fidei pervenire meruerunt. Unde sanctus presbyter Hieronymus de his loquens ait : « Quia Petrus post episcopatum Antiochensis Ecclesiæ, et prædicationem dispersionis eorum qui de circumcisione crediderunt in Ponto, Galatia, Cappadocia, Asia et Bithynia, secundo Claudii anno, ad expugnandum Simonem magum Romam pergit. » Sed et nos si veraciter cum propheta, Deo dicere possumus : *Quoniam incolæ nos sumus apud te in terra, et peregrini sicut omnes patres nostri* (Psal. cxviii), ad nos quoque Epistolas beati Petri scriptas credere et ut nobis missas legere debemus. Denique in ipsis Epistolis, quasi alibi patriam habentes, nos admonet, dicens : *Charissimi, obsecro vos tanquam advenas et peregrinos abstinere a carnalibus desideriis* (I Petr. ii). Quod vero adjungitur, *dispersionis*, significat quia dispersi sint a Jerosolymis in persecutione quæ facta fuerat sub Stephano, vel certe aliis multifariis persecutionibus sint pro fide vel a Judæis vel a gentibus afflicti, a propriis sæpe sedibus pulsati, ut in Actibus apostolorum legimus. Sed et Paulus ad Galatas : *Tanta, inquit, passi estis vite causa, si tamen sine causa.*

Dispersionis Ponti, Galatiæ, etc. Omnes hæc provinciæ sunt Græcorum in Asia. Sed et alia Bithynia est in Europa, de qua illi qui in Asia sunt Bithyni originem ducere perhibentur. Illa autem quæ in Asia est Bithynia, vocatur et major Phrygia, quæ Illiera flumine est a Galatia disternata.

Secundum præscientiam Dei Patris, etc. Adhaerent

B hi versiculi ad hoc quod prædixerat, *Electis advenis*. Electi namque erant secundum præscientiam Dei Patris. Unde et apostolus ait : *Quos præscivit et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui*. Et alibi : *Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem*. Electi autem erant ad hoc, ut per donationem Spiritus sancti sanctificarentur, emundati ab omnibus peccatis, ut obedire inciperent Domino Jesu Christo, qui per inobedientiam protoplasti perierant, ut aspersi sanguine ejus potestatem Satanæ vitarent, sicut Israel per agni sanguinem Ægyptiorum dominatum declinavit. Asperionem autem dicit more Scripturæ veteris, ubi quæ sanctificanda erant, sanguine hostiarum solebant aspergi. Cæterum ipse Dominus dicit manifeste de eo : *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* (Joan. vi).

Gratia et pax multiplicetur. Ut quod bene cœpistis, perfecte compleatis. Bene primo gratiam, postea nominat pacem, quia sine gratia Christi ad pacem reconciliationis pervenire non possumus, imo nihil pacificum, nisi per gratiam ejus habere valeamus.

Benedictus Deus, et Pater Domini nostri Jesu Christi. Ita Deo Patri laudes benedictionis refert, ut Dominum Salvatorem nostram, et Deum demonstret esse et hominem. Cum enim dicit, *Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi*, Deum quidem Domini Jesu Christi appellat, quia ipsum Dominum Christum, hominem factum fuisse meminit ; Patrem autem Domini nostri nominat, quia eundem Dominum nostrum Dei Filium semper exstitisse non dubitat.

Qui secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos, etc. Jure benedicatur a nobis Deus, qui, cum nostris meritis generati fuisset ad mortem, sua nos misericordia regeneravit ad vitam. Et hoc per resurrectionem Filii sui, cum in tantum nostram dilexerit vitam, ut illum pro hac mori disponderet, atque eadem morte per resurrectionem destructa, spem nobis exemplumque resurgendi monstraret. Mortuus namque est, ne nos mori timeremus. Resurrexit ex mortuis, ut et nos per eum resurrecturos esse speraremus.

In hæreditatem incorruptibilem, etc. *Incorruptibilem*, inquit, propter vitam cœlestem, quæ nec senio, nec morbo, nec morte, nec aliqua mœstitia tangitur. *Incontaminatam*, quia nullus in eam potest immundus intrare. *Inmarcescibilem*, quia nec ipsis beatorum hominum mentibus ex longo usu cœlestis illa conversatio valet aliquando vilescere, quomodo præsentis sæculi luxus et deliciæ solent nunquam diutina consuetudine et usu in fastidium verti.

Conservatam in cœlis in vobis. Conservatam in vobis dicit, pro eo ut diceret, conservatam vobis, id est ad hoc conservatam nunc, ut vobis tempore præstituto reddatur in cœlis. Vel certe conservatam in cœlis in vobis, quia qui dedit credentibus potestatem filios Dei fieri (*Joan. 1*), ipse dedit ejusdem potestatem hæreditatem in cœlis accipere, perseverando usque in finem ut salvi sint. Et ideo conservatam dicit in illis hæreditatem, quorum meritis, juvante Domino, perveniendum novit ad illam, quia qui non servaverint disciplinam Patris, hæreditatem ab eo non merentur accipere.

Qui in virtute Dei custodimini per fidem, etc. Et Dominus ait in Evangelio: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt* (*Joan. 14*). Et iterum: *Non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a Patre meo* (*Marc. 13*). Paratæ ergo sunt sedes in regno Dei, paratæ mansiones in domo Patris, parata salus in cœlis, tantum faciat se dignum qui accipere desiderat. Sed quia nemo suo tantum conamine dignus fieri, suisque viribus ad æternam potest venire salutem, recte præmittitur: *Qui in virtute Dei custodimini per fidem*. Neque enim quisquam suæ libertatis potentia custodiri valet in bonis, sed illius per omnia querendum est auxilium, ut perficiamur, a quo initium bonæ actionis accepimus.

In quo exsultabitis, etc. Quod dicit *In quo*, significat in eo quod tempore novissimo salus parata revelabitur, ac dignis dabitur. De quo et Dominus ait: *Iterum autem videbo vos, et gaudebit cor vestrum, et gaudium vestrum nemo tollet a vobis* (*Joan. 16*).

Modicum nunc, si oportet, contristari. Oportet, inquit, contristari, quia non nisi per tristitiam sæculi labentis et afflictiones potest ad gaudia æterna perveniri. *Modicum* autem dicit, quia ubi merces æterna retribuetur, breve videbitur ac leve totum fuisse quod in sæculi tribulationibus grave videbatur et acerbum.

Ut probatio fidei vestræ multo pretiosior sit auro, etc. Et Sapientiæ liber passiones sanctorum auro quod per ignem examinatur comparat, dicens de Domino: *Tanquam aurum in fornace probavit illes, et quasi holocausti hostiam accepit illos* (*Sap. 11*). Quia nimirum quos in camino tribulationis fideles probaverit, hos in gaudio retributionis quasi placibilem sibi hostiam assumet. Et bene patientia sanctorum auro assimilatur, quia sicut in metallis pretiosius auro aliquid non est, ita hæc apud Deum omni est laude dignissima. Hinc etenim scriptum est: *Pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum*

A ejus (*Psal. 137*). Sicut enim aurum in fornace clausum ignibus examinatur, prolatum vero foras ejus sit fulgoris apparebit, ita fidelium constantia inter infidelium quidem pressuras contemptibilis videtur ac stulta; sed ubi tempus retributionis, finito certamine tribulationum, adfuerit, tunc quantæ fuerit gloriæ quantum flammis passionum profecerit, eorum virtus ostenditur. Unde apte subjungitur:

Invenitur in laudem et gloriam, etc. Invenitur autem in laudem probatio fidei, cum laudans eam Judex dicet: *Esurivi, et deditis mihi manducare*, etc. (*Matt. 25*). Invenitur in gloriam, cum præmittit eandem glorificans: *Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi* (*Ibid.*). Invenitur in honorem, cum cadentibus impiis in supplicium æternum, justi ibunt in vitam æternam (*Ibid.*). De quo ipse ait: *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus* (*Joan. 12*).

Quem cum non videritis, diligite, etc. Et Paulus ait: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se* (*1 Cor. 13*).

De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt prophetæ, etc. Exquisierunt et scrutati sunt in occulto a Domino, vel ab angelis, de futura Evangelii gratia, quando vel quo ordine salus æterna mundo adveniret, quod in eorum libris invenitur. Unde et unus ex eis pro magno scientiæ et salutaris amore vir desideriorum appellari ab angelo meruit. Prophetabant autem loquendo palam hominibus, et exponendo quæ in occulto internæ contemplationis ipsi cognoverant.

Scrutantes in quod vel in quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, etc. Has glorias significavit evangelista, cum ait: *Spiritus enim nondum erat datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus* (*Joan. 7*). Duæ autem sunt Domini glorificationes, secundum suscepti hominis formam: una, qua resurrexit a mortuis; et alia, qua ascendit in cœlum ante oculos discipulorum suorum. Restat tertia, et ipsa in conspectu hominum, cum venerit in majestate sua et Patri, et sanctorum angelorum ut reddat unicuique secundum opera sua.

Quibus revelatum est quia non sibi melipsis, etc. Inter multa arcana quæ revelata sunt prophetis, cum diligenter de futura salute scrutarentur et exquirerent, etiam hoc illis revelatum est, quia non in diebus eorum eadem salus, sed in vestris potius, qui in fine sæculorum nascimini, esset adventura temporibus. Hæc ideo dicit, ut admoneat eos curam gerere salutis oblatae, quam tantisper amabant prophetæ et justi priores, desiderantes illo tempore vivere in mundo, quo ablatis e mundo statim liceret cœlestia regna conscendere.

Per eos qui evangelizaverunt in vos, etc. Supra dixerat prophetas Spiritu Christi prænuntiasse passiones ejus et posteriores glorias, et nunc eadem dicit apostolos eis nuntiare Spiritu sancto misso de

cælo. Unde patet quia idem Spiritus Christi erat in prophetis prius, qui postmodum in apostolis; ideoque eandem fidem passionis Christi et posteriores glorias, utrique populis prædicabant, illic adhuc venturam, isti jam venisse; ac per hoc unam esse Ecclesiam, cujus pars carnalem Domini adventum præcesserit, pars sit altera secuta.

In quem desiderant angeli prospicere. Constat profecto quia tanta ejus qui passus est pro nobis hominis Jesu Christi posterior gloria successit, ut etiam angelicæ in cælo virtutes, cum sint æterna felicitate perfectæ, non solum immortalem Deitatis magnificentiam, sed et assumptæ humanitatis ejus claritatem semper aspicere gaudebant. Verum diligentius intuendum quomodo dicat quod in eum desiderant angeli prospicere, cum desiderium dici non soleat ejus rei quam habemus, sed quam volumus habere, nam nemo desiderat quod habet. Quomodo ergo in Christum prospicere desiderant, cujus faciem cernere nunquam cessant, nisi contemplatio divinæ præsentis ita supernæ patriæ cives beatificat, ut ineffabili nobis ordine et semper ejus visa gloria satientur, et semper ejus dulcedinem quasi novam insatiabiliter esuriant? Nam, sicut beatus papa Gregorius, delicias cordis et corporis mirifice distinguens, ait corporales deliciæ, cum non habentur, grave in se desiderium accendunt, cum vero habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spirituales deliciæ, cum non habentur, in fastidio sunt; cum vero habentur, in desiderio sunt; tantoque a comedente amplius esuriunt, quanto et ab esuriente amplius comeduntur. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat; in istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spirituales deliciæ desiderium in mente dum satiant, quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod amplius ametur. Potest autem quod ait: *In quem desiderant angeli prospicere*, etiam de Spiritu sancto recte intelligi, de quo promiserat: *Qui evangelizaverunt in vos Spiritu sancto misso de cælo.* Namque hoc beatus Petrus ad gratiam referre divinæ pietatis voluit, quod cum qui tantæ majestatis est et gloriæ, ut semper ejus visio sicut et ipsius Patris et Filii (quia nimirum una eademque est) desideretur ab angelis in cælis, causa salutis humanæ ad terras Spiritum miserit, atque illustrandis fidelium mentibus infuderit.

Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, etc. Quia vobis, inquit, hoc promissum est, ut revelationem Jesu Christi videatis post hanc vitam, quam nunc angeli vident, quanto major est gratia vobis promissa, tanto amplius digni esse curate ut eam percipere valeatis. Succingit lumbos mentis, qui hanc et a cogitatione restringit. Et recte dicit: *Sperate in eam quæ offertur vobis gratiam in revelatione Jesu Christi*, quia qui succinctis lumbis mentis, id est, mente et corpore castus, Domini adventum expectat, merito, quando revelatur, sperat. Nam

A qui Domino se placere non novit, merito spæ bonorum, carnes ne citius adveniat, metuit.

Quasi filii obedientiæ, etc. Recte filios obedientiæ vult illos existere, quos in præfatione in obedientiam et aspersionem sanguinis Jesu Christi dixerat electos.

Sed secundum eum qui vocavit vos sanctum, etc. Huic simile est illud in Evangelio: *Estote igitur vos perfecti, sicut et Pater vester cælestis perfectus est (Math. v).*

Et si Patrem invocatis eum. D'cendo in oratione: *Pater noster, qui es in cælis (Math. vi).*

Qui sine acceptione personarum judicat, etc. Non ut pater carnalis qui filiis peccantibus indulgentius parcere quam famulis consuevit. Pater autem Deus B tantæ justitiæ et pietatis est, ut et servos humiles atque obedientes, imo et hostes sibi manum dantes mutet in adoptionem filiorum, et rursus eos qui filiorum nomine videntur honorabiliores, pro culpa inobedientiæ prorsus hæreditatis perpetuæ reddat exsortes.

In timore incolatus vestri tempore conversamini. No videlicet per desidiam et negligentiam tanto Patre existatis indigni, et dum tempore præsentis incolatus securi sitis, ad promissam patriæ beatitudinem pervenire non possitis.

Scientes quod non corruptibilibus, auro vel argento, etc. Quanto majus est pretium quo redempti estis a corruptione vitæ carnalis, tanto amplius timere debetis, ne forte ad corruptelam vitiorum revertendo animum vestri Redemptoris offendatis. C

Renati non ex semine corruptibili, etc. Tale est in Evangelio Joannis: *His qui credunt in nomine ejus, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt (Joan. 1).* Sicut ergo incorruptibile est pretium dominicæ passionis quo redempti sumus, ita etiam incorruptibile est sacramentum fontis sacri quo renascimur. Quæ ita sibi invicem connectuntur, ut unum nobis sine altero salutem conferre nequeat. Quia nimirum Dominus ita nos tempore Incarnationis suæ suo sacro sanguine simul omnes redemit, ut nos quoque nostro tempore viritim per regenerationem baptismi, ad consortium ejusdem regenerationis pervenire debeamus. De qua regeneratione bene dicitur quia non ex semine corruptibili, sed per verbum Dei vivi et permanentis in æternum agatur, ut hinc colligatur quia sicut ex semine corruptibili caro quæ corrumpitur nascitur, sic per aquam verb. Dei consecratam vita nobis quæ fidem nesciat tribuitur. Quod et apte prophetico astruit testimonio, subjiciens:

Quia omnis caro ut fenum, etc. Sicut ergo corruptibilis corruptibilem caro generat carnem, ita verbum Domini, quod manet in æternum, æternam his quos ex aqua recreat in carne simul et anima vitam dat. Hujus testimonii sanctus Cyprianus, in libro de Habitu Virginum, ita meminit: « Clamat, inquit, Isaiæ Deus: *Omnis caro fenum, et omnis*

claritas ejus ut flos feni. Aruit fenum, et flos decedit, sermo autem Domini manet in æternum. » Neminem Christianum decet, et maxime virginem non decet, claritatem ullam computare carnis et honorem, sed solum appetere sermonem Dei, bona in æternum mansura complecti. Aut si in carne sit gloriandum, tunc plane quando in nominis confessione cruciatur, quando fortior femina viris tormentibus invenitur: quando ignes, aut cruces, aut terrum, aut bestias patitur, ut coronetur. Illa sunt carnis pretiosa monilia, illa corporis ornamenta meliora. Non autem turbet lectorem quod in hac prophete sententia, ille *claritatem*, nostra *Translatio gloriam* posuit, namque ex uno Græco, quod est *δοξα*, utrumque solet Latine transferri.

CAPUT II.

Deponentes igitur omnem malitiam et omnem dolum, etc. Quia renati estis, inquit, nuper, et filii Dei per baptismum facti, tales modo estote per studium bonæ conversationis, quales recenter editi infantes per naturam innoxie ætatis, ignari videlicet malitiæ et doli, simulare, invidere, detrahere, aliisque hujusmodi vitiiis mancipari omnimodis ignorantes. Qui sicut lac maternum naturaliter desiderant, ut ad salutem crescere atque ad panem comedendum pervenire valeant, ita et vos simplicia fidei rudimenta, primo de Ecclesiæ matris uberibus quærite, hoc est de utriusque Testamenti doctoribus, qui divina eloquia vel scripsero, vel etiam viva vobis voce prædicant, ut bene discendo perveniatis ad refectio-nem Panis vivi qui de cælo descendit, hoc est per sacramenta dominicæ incarnationis, quibus renati estis et quibus nutriti, perveniatis ad contemplationem divinæ majestatis.

Rationabile et sine dolo lac concupiscite, etc. Præcepto concupiscendi lac verbi tangit eos qui ad audiendas lectiones sacras inviti et fastidiosi adveniunt, ignari illius sitis et esuriei de qua Dominus ait: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam* (Matth. v). Ideoque tardius ad perfectum salutis crementum pervenientes, quo possint solido verbi cibo refici, id est, arcana cognoscere divina, vel majora facere bona.

Si tamen gustatis, quoniam dulcis est Dominus. Hoc (inquit) pacto dimissa atque emendata cordis vestri malitia et spurcitia, vitalem Christi alimoniam concupiscite, si divinæ dulcedinis quanta sit multitudo sapitis. Nam qui nihil de superna suavitate animo gustat, non est mirum si hunc terrestribus illecebris sordidare non evitat. Bene autem Psalmista gustare admonet quam dulcis sit Dominus, quia sunt nonnulli qui de Deo sentiunt, non quod dulce interius sapiat, sed quod excussum exterius sonet. Qui etsi secreta quædam intelligendo percipiunt, eorum dulcedinem experiri non possunt. Et si noverint quomodo sunt, ignorant, ut dixi, quomodo sapiunt. Et quoniam in ipso psalmo de quo hunc versiculum assumpsit, præmissum est: *Accedite ad illum et illuminamini* (Psal. xxxiii), recte beatus Petrus subdidit, dicens:

Ad quem accedentes lapidem vivum, etc. Et hoc de lapide testimonium sumit ex psalmo, ubi scriptum est: *Lapidem quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli* (Psal. cxvii). Quod ne quis Judaico sensu putaret de materiali lapide a propheta cantatum, qui in ædificatione terrenæ cujuslibet domus contra hominum dispositionem divino judicio imponere:ur, consulte addidit vivum: *Ad quem accedentes*, inquit, *lapidem vivum*, ut de Christo dictum significet. Qui recte lapis appellatus est, qui in carne veniens, ad ædificationem sanctæ Ecclesiæ, quo hanc confirmaret, sese inserere dignatus est. Vivus autem qui dicere potuit: *Ego sum via, veritas et vita* (Joan. xiv). Qui ab hominibus reprobatus est, cum dicerent: *Non habemus regem nisi Cæsarem* (Joan. xix). A Deo autem electus, cum ait ipse: *Ego autem constitutus sum rex ab eo* (Psal. ii), et cætera. Et honorificatus, quando post mortem crucis *Deus illum exaltavit, et donavit illi nomen quod est super omne nomen* (Philip. ii), et cætera.

Et ipsi tanquam lapides vivi, etc. Superædificari illos dicit, quia sine Domino nostro Jesu Christo, lapide scilicet vivo, nulla spiritualis ædificatio stare potest. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter ipsum (I Cor. iii), cujus participatione fideles lapides vivi efficiuntur, qui per infidelitatem lapides mortui fuerant, duri scilicet et insensibiles, quibus merito dicitur: *Auferam a vobis cor lapideum, et dabo vobis cor carneum* (Ezech. xxxvi). Sed tanquam lapides vivi ad spirituale ædificium aptantur, qui, per discretionem eruditi doctoris amputatis actibus et cogitationibus superfluis, velut icu quadrantur securis. Et sicut ordines lapidum in pariete portantur alii ab aliis, ita portantur fideles quique a præcedentibus in Ecclesia justis, portant et ipsi sequentes justos per doctrinam et tolerantiam usque ad ultimum justum. Qui cum a prioribus portetur, quem portare debeat ipse sequentem non habebit. Qui autem omne ædificium portat, et ipse a nemine portatur, Dominus est Christus, unde et lapis pretiosus a propheta vocatur in fundamento fundatus. Item vivos lapides appellat electos, ut conatum insinuet bonæ intentionis sive actionis eorum, quo præveniente se ac comitante Dei gratia semper exerceri debeant. Mortui namque, id est, materiales lapides, cum præparantur aut ponuntur in ædificio, nil ipsi laborem operantis juvare, nil etiam per se nisi cadere possunt, sed quocunque et ubicunque a structore positi fuerint, ita ibidem insensibiliter perdurant, aut elapsi decidunt. Non autem nos beatus Petrus talium lapidum duritiam atque insensibilitatem vult imitari, sed tanquam lapides vivos fundamento Christi superædificari, ut videlicet juvante nos gratia, sobrie et juste et pie vivendo cooperemur, juxta exemplum ejus qui dicebat: *Et gratia ejus in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboravi* (I Cor. xv). Vivus namque lapis in ædificatione sanctæ Ecclesiæ existit, qui ne gratiam Dei frustra videretur accepisse, sedulus laborare contendit. Et ne aliquid ejusdem pii

laboris sibi met tribuisse videretur, vigilanter ad-
 junxit : *Non autem ego, sed gratia Dei mecum (Ibid.)*.
 Tanquam ergo lapis vivus ædificatur a Christo in
 domo ejus, quicumque, donante ac juvante ipso, bo-
 nis indefessus insistere curat operibus. At qui per
 gratiam regenerationis sanctæ Ecclesiæ incorporatus
 nihil amplius pro sua salute operari studuerit, hic
 quasi lapis mortuus cælesti prorsus est ædificatione
 indignus, ideoque abjiciendus divino examine, atque
 alius qui dignus est loco ejus substituendus, juxta
 præceptum Levitici, in quo leprosi domorum lapi-
 des a sacerdote inspicere, et, si purificari nequiverint,
 jam inter immundos computari, ac de ordine mun-
 dorum lapidum præcipiuntur erui. *Superædificamini,*
 inquit, *domos spirituales*. Ita illas domos spirituales
 dicit fieri debere, cum sit una domus Christi ex
 electis omnibus angelis et hominibus condita, quo-
 modo cum sit una Ecclesia Catholica toto orbe dif-
 fusa, sæpe pluraliter appellantur ecclesiæ propter
 multifaria scilicet fidelium conventicula, variis tri-
 butus, linguis et populis discreta. Unde dicit ipse :
*Ego Jesus misi angelum meum testificari vobis in ec-
 clesiis*. Nec prætereundum quod quidam codices
 habent in numero singulari, *Superædificamini, domus
 spiritualis*; alii : *Sursum ædificamini in domum spiri-
 ritualem*. In quo nimirum unitas ipsa totius sanctæ
 Ecclesiæ apertius commendatur. Cum autem dixisset :
*Superædificamini domos spirituales, sive domus spiri-
 tualis*, addidit :

Sacerdotium sanctum. Quo manifestissime nos hor-
 tatur ut sacerdotium sanctum ipsi existentes super-
 ædificemur super fundamentum Christi. Omnem
 ergo Ecclesiam sacerdotium sanctum appellat, quod
 sola domus Aaron in lege nomen et officium habuit.
 Quia nimirum omnes summi sacerdotis membra sum-
 mus, cuncti oleo lætitiæ signamur, universis autem
 congruit quod subdidit :

*Offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Je-
 sum Christum*. Spirituales autem hostias opera nostra,
 eleemosynas et preces dicit, ad distinctionem carna-
 lium in lege victimarum. Quod autem in conclusione
 dicit, *per Jesum Christum*, ad cuncta quæ præmiserat
 pertinet, quia per ipsius gratiam et superædificamur
 in illo per architectos sapientes, hoc est ministros
 Novi Testamenti, et domus spirituales efficiuntur per
 Spiritum ejus, contra pluvias, ventos, fulmina tenta-
 tionum muniti. Et sacerdotio sancto participare, et
 boni aliquid acceptabile Deo gerere, non nisi per ip-
 sum valemus. Sicut enim palmites non possunt ferre
 fructum a semetipsis, nisi permanserint in vite; sic
 nec vos (inquit) nisi in me manseritis.

*Propter quod continet Scriptura : Ecce pono in Sion
 lapidem*, etc. Hoc testimonium de Isaia ponit, ad
 confirmandum hoc quod præmiserat : *Ad quem acce-
 dentes lapidem vivum*, astruens et affirmans Dominum
 Salvatorem propter firmitatem suam lapidem a pro-
 phetis vocari. Et quod addidit :

Et omnis qui credit in illum non confundetur. Pro-
 pter hoc ponit quod dixerat : *Et vos tanquam lapides*

A vivi superædificamini. Pulchre autem convenit huic
 prophetiæ et apostoli sermo quo dicitur : *acceden-
 tes ad lapidem vivum* vel credentes in eo, non con-
 fundemini; illiusque psalmi versiculo, in quo eum
 dictum esset : *Accedite ad eum et illuminamini
 (Psal. xxxiii)*, continuo subjunctum est, *Et vultus
 vestri non erubescunt (Ibid.)*. Cui simile est quod
 Joannes ait : *Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum
 apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur
 ab eo in adventu ejus (I Joan. ii)*.

Vobis igitur honor credentibus. Ille nimirum honor,
 ut non confundamini ab eo in adventu ejus, sed, sic-
 ut ipse ait : *Si quis mihi ministraverit, honorificabit
 eum Pater meus (Johan. xii)*.

*Non credentibus autem, lapis quem reprobaverunt
 ædificantes*. Ut sicut illum reprobaverunt cum ædifi-
 carent actus suos, nolentes eum ponere in funda-
 mento cordis sui, ita et ipsi reprobentur ab eo in
 adventu ejus, nolente illo tunc eos qui se reprobave-
 runt in ædificationem accipere domus suæ, quæ est
 in cælis. Et hæc distinctio honoris credentium, non
 credentium autem reprobatio hucusque pertingit.
 Hinc item de credentibus infert :

Hic factus est in caput anguli. Quia videlicet sicut
 lapis angularis duos parietes conjungit, ita Dominus
 Judæorum plebem et gentium in una sibi fidei socie-
 tate copulavit. Ac mox de infidelibus addit :

Et lapis offensionis, et petra scandali. Hinc et Pau-
 lus : *Nos, inquit, prædicamus Christum crucifixum,*
*C Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitium
 (I Cor. i)*.

His qui offendunt verbo, etc. Offendunt verbo eo
 ipso quod verbum Dei audire eos contigit. Offendunt
 animo, dum nolunt credere quod audiunt. Quorum
 stultitiam exaggerando subiecit : *Nec credunt in quod
 et positi sunt*. Quia in hoc positi, id est, in hoc per
 naturam facti sunt homines, ut credant Deo, et ejus
 voluntati obtemperent. Salomone attestante cum ait :
*Deum time, et mandata ejus serva, hoc est omnis
 homo (Eccle. xii)*. Id est, in hoc naturaliter factus
 est omnis homo, ut Deum timeat, ejusque mandatis
 obsecundet. Quidam Codices habent : *In quo et po-
 siti sunt*, quod intelligitur juxta hoc quod Paulus de
 Deo loquens ait : *In ipso enim vivimus, et movemur,
 et sumus (Act. xvii)*.

Vos autem genus electum, regale sacerdotium, etc.
 Hoc laudis testimonium quondam antiquo Dei populo
 per Moysen datum est, quod nunc recte gentibus dat
 apostolus Petrus, quia videlicet in Christum credi-
 derunt, qui velut lapis angularis in eam quam in se
 Israel habuerat salutem gentes adunavit. Quas genus
 electum vocat propter fidem, ut distinguat ab eis qui
 lapidem vivum reprobando facti sunt ipsi reprobi.
 Regale autem sacerdotium, quia illius corpori sunt
 uniti, qui rex summus et sacerdos est verus, regnum
 suis tribuens ut rex, et ut pontifex eorum peccata
 sui sanguinis hostia mundans. Regale sacerdotium
 eos nominat, ut et regnum sperare perpetuum, et

hostias immaculatæ conversationis Deo semper offerre, meminerint. Gens quoque sancta et populus acquisitionis vocantur, juxta id quod apostolus Paulus propheta sententiam exponens dicit : *Justus autem meus ex fide vivit ; quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ ; nos autem, inquit, non sumus subtractionis in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ* (Hebr. x). Et in Actibus apostolorum, *Vos Spiritus sanctus posuit episcopos regere Ecclesiam Domini, quæm acquisivit sanguine suo* (Act. xx). Populus ergo acquisitionis facti sumus in sanguine nostri Redemptoris, quod erat quondam populus Israel redemptus sanguine agni de Ægypto. Unde et in sequenti quoque versiculo mystice veteris recordatus doctoriæ, et hanc etiam novo Dei populo spiritualiter docet implendam, dicens :

Ut virtutes annuntietis ejus, etc. Sicut enim hi qui de Ægyptia servitute liberati sunt per Moysen cæcæ triumphale post transitum maris Rubri et deinde Pharaonis exercitum Domino decantant, ita et nos oportet post acceptam in baptismo remissionem peccatorum dignas beneficiis cælestibus respondere gratias. Namque Ægyptii, qui populum Dei affligebant, qui etiam tenebræ vel tribulationes interpretantur, apte per sequentia nos peccata, sed in baptisate deleta, significant. Liberatio quoque filiorum Israel, et ad promissam olim patriam perductio, congruit mysterio nostræ redemptionis, per quam ad lucem supernæ mansionis, illustrante nos ac ducente, Christi gratia, tendimus : cujus lucem gratiæ etiam illa nubes et ignis columna monstravit ; quæ eos et in toto itinere illo a tenebris defendit noctium, et ad promissas patriæ sedes incenarrabili calle perduxit.

Qui aliquando non populus Dei, nunc autem populus Dei, etc. Indicat aperte per hos versiculos quia his qui de gentibus ad fidem venerant hanc scripsit Epistolam, *qui quondam alienati a conversatione populi Dei, nunc per gratiam fidei populo sunt ejus adunati, et misericordiam quam sperare non noverant adepti* (Ephes. ii). Assumit autem eos de propheta Osee, qui de vocatione gentium præcæns : *Vocabo, inquit, non plebem meam plebem meam, et non misericordiam consecutam misericordiam consecutam. Et erit, in loco ubi dictum est eis : Non plebs mea vos, ibi vocabuntur filii Dei vivi* (Ose. i, ii).

Charissimi, obsecro vos tanquam advenas et peregrinos, etc. Illicque beatus Petrus generaliter Ecclesiam instituit, explicans vel beneficia quibus eos divina pietas ad salutem vocare, vel dona quibus aliquando Judæos, nunc autem nos honorare dignatus est. Hinc diversas fidelium personas solerter hortatur, ne se tanta sancti Spiritus gratia carnaliter vivendo reddant indignos. Ne qui regali ac sacerdotali vocabulo sunt insigniti, vitiorum malitia subacti, a condonatæ vel promissæ olim sibi nobilitatis gloria degenerent. Itaque primo liberos et servos, deinde mulieres et viros specialiter alloquitur, ac post interlocutionem generalis exhortationis seniores quoque et adolescentes qualiter sese agere debeant os-

tendit. Aptè autem liberos docet a carnalibus abstinere desideriis, quia solet libertas vitæ remissioris majora illicebatantium titillantium tolerare pericula, quæ militant adversus animam. Quia dum concupiscentiis blandientibus caro enerviter subjugatur, jam vitiorum exercitus firmiter adversus animam armatur. Quos competenter advenas vocat et peregrinos, ut eo minus terrenis rebus animam supponant, quo se patriam in cælis habere meminerint. Namque hoc distare in hac vita inter electos et reprobos solet, quod electi peregrini nunc et exsules patriam expectant in futuro, tantoque minus in præsentibus gaudiis delectantur caducis, quanto futura sine fine gaudia se sperant accipere, et in æternum regnare cum Christo. At vero reprobi hic habent patriam, cujus solum vitæ desiderio norunt inhiare, ideoque post hanc vitam in exsilium relegabuntur perpetuum, nisi cunctis carentes voluptatibus sola in tormentis patientur adversa.

Ut in eo quod detractant de vobis, etc. Plerumque contigit ut pagani qui fidem Christianorum vituperabant, quia deos suos dereliquissent, postmodum considerantes castam eorum conversationem et invictum in Christo animum, cessarent eis detrabere, magisque Deum glorificare ac laudare inciperent, qui bonitate ac justitia cultorum suorum bonus esse probaretur et justus. *Glorificent* (inquit) *Deum in die visitationis*, hoc est in tempore retributionis, quanta sit vobis gloria per Deum donanda, jam nunc agnoscant increduli, cum vos instanter inter obstantia pericula illum sequi perspexerint.

Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum. Omni humanæ creaturæ dicit, omni dignitati hominum, omni personæ, omni principatui, cui nos divina dispositio subdi voluerit. Hoc est enim quod ait : *Propter Deum, quia non est potestas nisi a Deo. Et qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit* (Rom. xiii). Quam creaturam subsequenter exponit, adjungens :

Sive regi quasi præcellenti, etc. Ideo regi tantum ac ducibus, non autem et dominis dicit, quia in hoc loco illos specialiter, ut præfati sumus, instruit qui sunt domini servorum. Subsequenter vero et servos quomodo dominis famulentur admonet. Doret ergo fideles famulos videlicet æterni Regis, etiam mundi potestatibus subdi, ne vel in hoc fidei et religioni Christianæ possit detrahi, quod per eam humanæ conditionis jura turbentur. Nam et ita potest rectè intelligi quod dictum est, *Omni humanæ creaturæ, ut significetur et fidelibus et incredulis rerum dominis.*

Ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. Non quod omnes quidem reges aut duces vel malefactores punire vel laudare bonos noverint, sed quæ esse debeat actio boni judicis simpliciter narrat, hoc est ut malefactores coerceat, bene agentes remuneret. Qui etsi injuste agit si bonos damnat, nihilominus ad laudem eorum pertinent, quæ facit, si patienter ejus improbitatem tolerant, et patienter ejus stultitiæ resistant. *Vis* (inquit) *non timere po-*

testatem? Bonum fac, et habebis laudem ex illa (Ibid). Non dicit ab illa, sed ex illa, quia etsi potestas humana non laudat, imo si etiam persequitur, si occidit gladio ut Paulum, si crucifigit ut Petrum, habebis ex illa laudem, dum ex eo quod illa malefacit in te justum et innoxium, tuæ virtutis patientia coronam laudis meretur. Nam et hoc intendisse beatum Petrum in hac sententia, verba sequentia docent, quibus dicitur :

Quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes, etc. Hæc est ergo laus bonorum, ad quam duces a rege dicit missos, dum ignorantia durum imprudentium, boni ad laudem suam perpetuam bene se agendo utuntur.

Quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem. Quasi liberi bona faciunt, qui quo majore apud homines libertate utuntur, eo arctius, imo liberius divino famulatu subjungantur. Sed et illi quasi liberi benefaciunt, qui exemplo Joseph patriarchæ, tametsi servitio deprimuntur hominum, servi esse vitiorum nulla arte compelluntur. At vero libertatem suam in velamen malitiæ vertunt, qui quo minus humani famulatus jugo cohibentur, eo latius peccatorum dominio mancipantur, et cum vitiis impono servant, libertatem vocant, nomine hoc suam tegentes culpam. Potest autem juxta illud apostoli Pauli generaliter accipi : *Vos in libertatem vocati estis, fratres, tantum ne libertatem in occasionem carnis detis (Galat. v).* Liberi enim recte vocamur, qui per baptismum a peccatorum sumis nexibus absoluti; qui a dæmoniaca servitute redempti, quia filii Dei effecti, non tanto dono libertatis potiores peccandi facultatem vel licentiam accepimus; quinimo si peccamus, mox, libertate perditâ, servi efficiamur peccati. Et quisquis se ad hoc liberatum a Domino putat, ut licentius peccet, talis suam libertatem in velamen malitiæ mutat. Vult autem nos beatus Petrus liberos esse a servitio culparum, ut servi Creatoris nostri boni et fideles permanere possimus; unde subsequenter adjungit :

Sed sicut servi Dei. Omnes honorate, etc. Monet ergo congruum cunctis impendere honorem, et, juxta Imperium Domini, Cæsari quæ Cæsaris sunt, et Deo reddere quæ Dei sunt (*Luc. xx*). Et bene inter alia fraternitatem diligere jubet liberos, ut eos quoque qui sibi temporali conditione subjecti sunt, fratres sibi esse in Christo factos recolant, una cum ipsis Patrem invocantes eum qui sine acceptione personarum judicat.

Servi, subditi estote in omni timore dominis vestris, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis, etc. Dyscolis, indisciplinatis dicit, nomine ducto a Græco eloquio. Quia Græce schola vocatur locus in quo adolescentes litteralibus studiis operam dare, et audiendis magistris vacare solent; unde schola *vacatio* interpretatur. Denique in psalmo ubi canimus : *Vacate, et videte quoniam ego sum Deus (Psal. xlv)*, pro eo quod nos dicimus *vacate*, in Græco habetur *σχολάζετε*. Scholastici Græce sunt eruditi, dyscoli

indocti et agrestes. Sed utrisque vult obedire subditos, explicans apertius quomodo nos supra omni humanæ creaturæ jusserit esse subditos. Alia Translatio, pro *dyscolis*, *difficiles* habet. Et sanctus antistes Fulgentius in opusculis suis sic ponit : « Servientes cum timore non tantum bonis et modestis, sed etiam difficilioribus. »

Sed si benefacientes, patienter sustinetis, etc. Notandum attentius quam summe conditionem servorum glorificet, quos benefacientes et absque culpa, vapulantes a dominis crudelibus et improbis, imitatores esse dominicæ passionis affirmat. Audis autem quia passus est pro nobis, et gaudes quia pro te mortuus est, attende quod sequitur :

Relinquens vobis exemplum ut sequamini vestigium ejus. Exemplum tribulationum non deliciarum, contumeliarum, flagellorum, dolorum, opprobriorum, spinarum, crucis, vulnerum, mortis. In psalmo scriptum est : *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras (Psal. xvi)*. Propter quæ verba labiorum Dei, nisi quibus promittit vitam æternam ?

Qui peccata nostra ipse pertulit, etc. Cum supra ad servos specialiter fecerit sermonem, nunc generaliter admonet ut etiam dominis in memoriam revocent quid pro illis Deus et Dominus sustinerit. Imo totam Ecclesiam instruit quid pro ejus liberatione suus auctor pertulerit. Non enim ait peccata vestra, sed etiam se addito : *Qui peccata, inquit, nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.*

Eratis enim sicut oves errantes. Quomodo et oves dicit et errantes, cum hi qui in errore vitam ducunt, hædorum potius quam ovium nomine censeantur, nisi quia novit Dominus qui sunt ejus, qui et multos diu male conversantes sustinet, quos tamen in ovium suarum numero salvandos esse prævidet ?

Sed conversi estis nunc ad pastorem et visitatorem animarum vestrarum. Tangit evangelicam parabolam, ubi pius Pastor, relictis nonaginta novem ovibus in deserto, venit visitare unam quæ erraverat. Nam quod ibi dictum est, quia hæc inventam imposuerit in corpore suo super lignum. Quia nimirum ita nos redinere voluit, ut lignum in quo peccata nostra tolleret pendens in humeris haberet. *Ad pastorem ergo, inquit, et visitatorem animarum vestrarum.* Pastorem, videlicet, quia pascua nobis vitæ donat æternæ, pascua in præsentem temporalium præstat gratiarum. *Visitatorem vero animarum vestrarum*, quia visitavit nos Oriens ex alto, ut illuminaret his qui in tenebris et in umbra mortis sedent (*Luc. 1*). Visitat quotidie ipsam in nobis quam donavit lucem, ne deficiat servando, imo ut crescat juvando. Quidam Codices ipsum Græcum habent : *Ad pastorem et episcopum animarum vestrarum.* Episcopus autem Latine *superintendens* dicitur. Quia nimirum *oculi Domini super justos, et aures ejus ad preces eorum, ut ex omnibus tribulationibus eorum liberet eos. (Psal. xxxiii).*

CAPUT III.

Similiter et mulieres subditæ sint suis viris, etc. Notandum quod beatus Petrus ea conditione desiderat mulieres bonas et honestas viris incredulis subdi, ut non solum nihil mali ad imperium eorum faciant, verum etiam in tam casta conversatione persistent insuperabiles, ut ipsis etiam viris exemplo possint esse castitatis et fidei.

Quarum sit non extrinsecus capillatura, etc. Quia, sicut Cyprianus ait, « sericum et purpuram indutæ Christum induere non possunt. Auro et margaritis et monilibus adornatæ ornamenta cordis ac pectoris perdidit. Quod si Petrus mulieres quoque admonet coercendas, et ad ecclesiasticam disciplinam religiosa observatione moderandas, quæ excusare cutis suos soleant per maritos, quanto id magis observare virginem fas est, cui nulla ornatus competat venia, nec derivari in alterum possit mendacium culpæ, sed sola ipsa in crimine remaneat? »

Sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti et modesti spiritus, etc. Castitatem prædicat, et ornatum interioris hominis in incorruptione quieti et modesti spiritus, quodammodo dicens: Quoniam exterior vester homo corruptus est, et beatitudinem integritatis, quæ proprie virginum est, habere destitistis, imitami incorruptionem spiritus per severam abstinentiam, et quod corpore non potestis, mente præstate. Has enim Christus divitias, et vos [F. hos] vestræ conjunctionis querit ornatus. Mirum et apud Pythagoram naturalis scientiæ lege dictante hanc sententiam inveniri, vera ornamenta matronarum pudicitiam, non vestes, esse.

Viri, similiter cohabitantes secundum scientiam, etc. Similiter dicit, viros ad imitationem provocans, quia jam supra uxoribus præceperat, dicens: *Considerent viri in timore Dei castam vestram conversationem. Secundum scientiam autem, ut noverint quid desideret Deus, et tribuant honorem vasculo muliebri. Si abstineamus nos a coitu, honorem tribuimus. Si non abstineamus, perspicuum est honori contrarium esse concubitum.*

Ut ne impediuntur orationes vestræ. Et Paulus ait: Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus ut vacetis orationi (1 Cor. vii). Impediri ergo orationes officio conjugali commemorat, quia quotiescunque uxori debitum reddo, orare non possum. Quod si juxta alium apostoli sermonem sine intermissione orandum est, nunquam ergo mihi conjugio serviendum est, ne ab oratione cui semper insistere jubeor, ulla hora præpediar.

In fide autem omnes unanimes, compatientes. Quia superius diversas personas, conditiones, et sexus congrua sibi discretionem docebat, jam nunc omnes communiter admonet in fidei dominicæ causa, unum cor et unam habere animam.

Quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. Bente, videlicet, Judice: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum (Matth. xxv). Potest benedictio hereditatis et illa intelligi, qua

A Ecclesia in futura vita perpetuo benedicitur. Unde et nunc spe futurorum gratelabunda dicit: *Exaltabite, Deus, meus rex, et benedicam nomini tuo in sæculum et in sæculum sæculi (Psal. cxliv).* Quod ergo quisque in futuro invenire desiderat, hoc in præsentibus meditari et agere satagat, et Conditiorem videlicet et proximum sincera voce benedicere, et se ipsum etiam divina pariter ac fraterna benedictione dignum reddere.

Quia oculi Domini super justos, etc. Quia beatus Petrus malum nos pro malo reddere vetuerat, imo maledicentibus benedicere jusserat, recte prophetico testimonio astruit superna inspectione et bonos semper videri et malos, quatenus meminerimus et nostram patientiam qua toleramus malos, et nostram benevolentiam qua persequentibus bona optamus, æterno præmio remunerandam, et persecutores nostros, si prænitere noluerint, digno plectendos esse supplicio: si vero pœnituerint, nos quoque pro ipsorum salute, quam deprecabamur a Domino coronam justæ congratulationis accepturos.

Et quis est qui vobis noceat, etc. De his dicit quæ nobis ab adversariis per verba contumeliosa, per damna rerum temporalium, per tormenta corporis accidunt. Hæc enim et hujusmodi omnia cum fidelibus irrogantur, his duntaxat qui boni æmulatores sunt, et hoc secundum scientiam, nequaquam eis nocere possunt, sed palmam magis patientiæ æquanimiter tolerantibus afferunt, et contra illis qui irrogant pœnam accumulando æternam plurimum nocent. Si quis autem hujusmodi adversis victus deficit, non huic ille qui malum intulit, sed ipse sibi qui hoc patienter ferre recusavit nocuit. Neque enim domus quam vir sapiens ædificavit, ideo non cecidit quia violentias tempestatum non pertulit, sed quia fundata erat super petram. Nec rursus ea quam stultus stulte fabricavit, ideo cecidit quia pulsata tempestatibus fuit, sed quia super arenam posita erat. Utamque etenim æqualiter adversitas feriens tentavit, sed uni firmitas fundamenti coronam perseverantiæ tribuit, alteram fragilis structuræ stultitia stravit. Non enim perfectum boni æmulatorem casus aliquis, vel a diabolo, vel ab homine improbo, vel generali rerum labentium turbine illatus, lædere potest. Cæterum plurimos constat boni æmulatores læsos esse ab aliis, dum in veritatis quam diligunt scientiam male instituuntur. Quantos enim catholice in Deum credere, et recte in Ecclesia vivere cupientes, Arii vesania, quantos Sabelii, aliorumve hæreticorum nequitia nescientes seduxit? Lege librum Joannis Chrysostomi, quem scripsit de eo: Neminem posse lædi ab alio nisi a semetipso.

Sed et si quid patiamini propter justitiam, beati eritis. Non solum (inquit) nihil vobis nocet, qui bonum facientibus mala irrogat, sed et cum vos propter bona quæ exsecratur hostis insequitur, causam vobis majoris beatitudinis præstat cum patientiæ vestræ

vires exercet, juxta illud evangelicum : *Beati qui A* sto intravit; qui nec inter flagella desistit a culpis. *persecutionem patiuntur propter justitiam.*

Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris. Quid est Dominum sanctificare in cordibus nostris, nisi sanctitatem ejus quam incomprehensibilis gloriæ sit, intimo cordis affectu intueri? Quantam in se sperantibus fortitudinem vincendi dare valet, cujus inæstimabilis sanctitas fulget?

Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, etc. Duobus modis de spe et fide nostra rationem poscentibus reddere debemus, ut et justas spei ac fidei nostræ causas omnibus intimemus sive fideliter sive infideliter quærentibus, et ipsam fidei ac spei nostræ professionem illibatam semper teneamus, etiam inter pressuras adversantium, ostendentes per patientiam quam rationabiliter eam servandam didicerimus, pro cujus amore nec adversa pati nec mortem subire formidemus.

Cum modestia et timore conscientiam habentes bonam. In ipsa doctrinæ scientia qualitatem docendi monet observare, ut videlicet humilitas, quæ magistra est omnium materque virtutum, et loquendo dicatur, et videndo monstretur.

Ut in eo quod detrahunt de vobis tanquam de malefactoribus, etc. Ut qui fidem ac spem cælestium quæ videre nequeunt in vobis irrident, videant opera vestra bona, et per hæc confundantur quæ aperte esse bona negare non valent. Vel certe ita sentiendum : Curate, beneficientes, ut qui vestræ bonæ conversationi detrahunt, adveniente tempore retributionis futuræ, confundantur, videntes vos cum Christo coronari, sese autem cum diabolo damnari.

Melius est enim beneficientes, si velit voluntas Dei, pati, quam malefacientes. Hæc sententia illorum stultitiam eleganter arguit, qui cum pro culpis arguuntur a fratribus, vel etiam pœnis coercentur, patienter omnino tolerant; at cum absque culpa, vel verborum contumelias, vel damna rerum, vel adversa quæque patiuntur a proximis, mox ad iracundiam prorumpunt, et qui haec videntur innoxii, per impatientiam se et murmurationem noxios reddunt. Ut autem flagellorum distantia in disparibus meritis longe dispar appareat, videamus una eademque cæcitatei molestia Tobiam, Saulum, Elymam fuisse percussos. Sed Tobiam ob hoc, ut virtus patientiæ ejus latius in exemplum cunctis claresceret; Saulum ob hoc, ut de Saulo persecutore in Paulum mutaretur apostolum; Elymam vero, ut, dignas suæ perfidiæ pœnas luens, ab eorum quoque qui credituri erant dementatione cessaret. Et mihi si detur optio, malum cum tanto Patre sive divinis seu humanis subjacere justis verberibus, quam ob injustitiam verberum vi ad justitiæ studia trahi. Rursumque malum a culpis flagello retrahi, quam pro insaniabilis pondere peccatorum æternæ ultioni subjici.

Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, etc. Qui ergo justus patitur, Christum imitatur; qui in flagellis corrigitur, latronem, qui in cruce Christum cognovit, et a cruce paradisum cum Chri-

sto intravit; qui nec inter flagella desistit a culpis. sinistrum imitatur latronem, qui propter peccata ascendit in crucem, et post crucem ruit in Tartarum. Ideo autem Christum semel esse mortuum commemorat, ut nobis quoque in memoriam revocet, quia temporaneis nostris passionibus mercedis redditur æterna.

Ut nos offerret Deo mortificatos quidem carne, etc. In hac mortificatione carnis et vivificatione spiritus, quam habent hi qui pro Domino per patientiam laborant, dicit et apostolus Paulus : *Etsi exterior homo noster corrumpitur, sed tamen is qui intus est renovatur de die in diem (II Cor. iv).* Offerret ergo nos Deo Patri Christus, cum per mortificationem carnis pro illo immolari gaudemus, id est, vitam nostram laudabilem in conspectu Patris ostendit. Vel certe offerret nos Deo, cum absolutos in æternum nos regnum introducit. Sane hoc quod dicitur : *Vivificatos autem Spiritu* : sanctus Athanasius Alexandria pontifex, non ad hominis spiritum, qui mortificata carne melius vivificatur, dicente propheta de Domino : *Ut vivificet spiritum humilium, et vivificet cor contritorum (Isai. lvi),* sed ad gratiam potius refert Spiritus sancti, qui mortificantibus carnem suam vitam tribuit æternam. Utitur enim et hoc testimonio contra Arianos, qui æqualitati sanctæ Trinitatis contradicunt, astruens quia indivisa divinæ operationis unitate qua vivificat Pater, vivificet Filius, vivificet Spiritus sanctus. Pater videlicet et Filius, quia scriptum est : Sicut enim Pater suscitavit mortuos et vivificat, sic et Filius quos vult vivificat. Spiritus vero sanctus, ut hoc testimonio declaratur, quo dicitur de Filio, *ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, vivificatos autem Spiritu*; ideoque quorum una operatio est, horum dispar esse substantia vel essentia non possit.

In quo et iis qui in carne conclusi erant, etc. Qui nostris temporibus in carne veniens iter vitæ mundo prædica vit, ipse etiam ante diluvium eis qui tunc increduli erant et carnaliter vivebant, Spiritu veniens prædicavit. Ipse enim per Spiritum sanctum erat in Noe cæterisque qui tunc fuere sanctis, et per eorum bonam conversationem pravis illius avi hominibus, ut ad meliora converterentur prædicavit. Conclusos namque in carne dicit carnalibus desideriis vehementer aggravatos. Unde de illis Scriptura ait : *Quia omnis caro corruerat viam suam (Gen. vi).* Quod autem dicit, *in quo,* significat in eo quod præmiserat, *ut nos offerret Deo.* Quia et tunc si qui ad prædicationem Domini, quam per vitam fidelium prætendebat, credere voluissent, et ipsos offerre Deo Patri gaudebat. Si qui autem detrahebant de bonis tanquam de malefactoribus, hi veniente diluvio confundebantur. Nam et de utroque potest intelligi quod ait, *in quo,* id est, et in eis qui in carne conclusi erant, Spiritu veniens prædicavit, ut per eandem suam prædicationem, et credentibus corona laudis, et iis qui in incredulitate perstitissent, confusio nasceretur. Quidam Codices habent : *In quo et*

is qui in carcere erant, Spiritu veniens prædicavit. Quod ad eandem pravorum atque incredulorum intentionem respicit, qui quoniam tenebris obscuratum habent sensum, merito etiam in hac vita in carcere conclusi esse dicuntur. In quo videlicet carcere, interioribus adhuc tenebris, hoc est, cæcitate mentis et operibus injustis gravantur, donec, carne soluti, in tenebras exteriores et in carcerem projiciantur æternæ damnationis; de quo Dominus in Evangelio: *Et judex (inquit) tradat te ministro, et in carcerem mittaris (Matth. v)*. Quamvis etiam sancti in hac vita se in carcere positos, cum gaudium supernæ patriæ sitiunt, merito proclamant, juxta illud Psalmistæ: *Educ de carcere animam meam ad confitendum nomini tuo (Psal. cxli)*. Distat namque multum inter utrumque carcerem, siquidem reprobi in carcere sunt peccatorum et ignorantæ, justi vero in carcere licet tribulationum positi, luce semper justitiæ dilatato in Deum corde perfruuntur; quos designaverunt apostoli Paulus et Silas, cum media nocte in intimo carceris horrore, vincti licet et flagellati, hymnum Deo laudis lætissima voce canebant. Quidam hunc locum ita interpretatus est, quod consolationem illam de qua dicit apostolis Dominus: *Muli prophetæ et justi cupierunt videre quæ vos videritis, et non viderunt, et audire quæ audistis, et non audierunt (Matth. xiii)*; de qua et Psalmista: *Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes: Quando consolaberis me (Psal. cxviii)*? sancti quiescentes in inferno desideraverunt, quod hæc, descendente Domino in inferna, etiam his qui in carcere erant et increduli quondam fuerant in diebus Noë, consolatio vel exhortatio prædicata fuerit. Et hæc ille dixerit, sed catholica fides habet, quia descendens ad inferna Dominus non incredulos inde, sed fideles solummodo suos educens, ad cœlestia secum regna perduxerit, neque exiit corpore animabus, et inferorum carcere acclerum inclusis, sed in hac vita vel per seipsum vel per suorum exempla sive verba fidelium, quotidie vitam vitæ demonstrat. De quibus bene dicitur:

Qui increduli fuerant aliquando, etc. Nam et ipsa Dei patientia prædicatio erat ejus, cum Noe, centum annis arcæ operibus insistens, quid mundo futurum esset quotidiana operis executione monstrabat. Unde Paulus ait: *An ignoras quoniam patientia Dei ad penitentiam te adducit (Rom. ii)*? etc. Alia Translatio hunc locum ita habet: *Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos adducat ad Deum, mortificatus corpore, sed vivus factus in spiritu. In quo spiritu et eis qui in carcere erant prædicavit, qui quondam non crediderant in diebus illis, cum expectarent Dei patientiam in diebus Noe, etc.*

In qua pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt, etc. Formam baptismi assimilata dicit arcæ et aquis diluvii. Et recte omnino, quia et ipsa fabricatio arcæ de lignis lavigatis constructionem significat Ecclesiæ, quæ sit de collectione animarum fidelium per architectos verbi. Et quod pereunte orbe toto, pauci, id est, octo animæ, salvæ factæ sunt per aquam, signi-

ficat quod ad comparisonem pereuntium gentilium, Judæorum, hæreticorum et falsorum fidelium, multo brevior est numerus electorum. Unde de angusta porta et arcta via, quæ ducit ad vitam, dicitur: *Et pauci sunt qui inveniunt eam (Matth. vii)*. Et iterum: *Nolite timere, pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum (Luc. xii)*. De quo pusillo grege et hic apte subjungitur:

Non carnis depositio sordium, etc. Ubi enim est conscientia bona, nisi ubi est et fides non ficta? Docet namque apostolus Paulus quia *finis præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta (I Tim. i)*. Quod ergo aqua diluvii non salvavit extra arcam positos, sed occidit, sine dubio præfigurabat omnem hæreticum, licet habentem baptismatis sacramentum, non aliis, sed ipsis aquis ad inferna mergendum, quibus arca sublevatur ad cœlum. Ipse quoque octonarius numerus animarum quæ salvæ factæ sunt per aquam significat quia sancta Ecclesia in sacramentum dominicæ resurrectionis baptismi lavacrum percepit, ut sicut ipse resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos, expurgati a peccatis per aquam regenerationis, in novitate vitæ ambulemus (*Rom. vi*). Octava namque die, hoc est post septimam Sabbati, Dominus, a mortuis resurgens, et exemplum nobis futuræ resurrectionis, et mysterium novæ conversationis, qua in terris positi cœlestem vitam ageremus, ostendit. Quod etiam ipse Petrus exponendo subjungit, dicens:

Per resurrectionem Jesu Christi, etc. Sicut enim ipse resurgens a mortuis ascendit in cœlum, et sedet a dextris Dei, sic etiam et nobis per baptismum salutis ac regni cœlestis introitum patere signavit. Bene autem ait: *Deglutiens mortem*; quod enim deglutimus, agimus ut virtute nostri corporis assumptum nunquam pereat. Et deglutivit mortem Dominus, quam resurgens a mortuis ita funditus consumpsit, ut nihil contra se ultra per contactum alicujus corruptionis valeret, ac, manente specie veri corporis, abesset prorsus labes omnis priscae fragilitatis. Quod ipsum et nobis in fine promittitur futurum, dicente Apostolo, cum de nostra resurrectione loqueretur: *Tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria (I Cor. xv)*. Bene *absorpta*, quia cum et nos vitæ æternæ participes fuerimus effecti, ita nimirum virtus corporis immortalis omne præteritæ corruptionis vitium tollet, quomodo solet flamma ignis immixtam sibi aquæ guttam ardoris sui consumere virtute.

Profectus (inquit) in cœlum, etc. Nulli dubium est quin Filio Dei semper fuerint angeli et omnes patriæ cœlestis virtutes ac potestates subjectæ, quem cum Patre et Spiritu sancto unum sine initio Deum laudant, tremunt, adorant. Sed necessario admonendum beatus Petrus æstimavit quod assumpta humanitas in tantam sui gloriam resurgendo sublimata, ut incomparabili culmine omni angelicæ dignitatis potentæ præferretur. Juxta quod et Psalmista, cum diceret de ipso Patri: *Minuisti eum paulo minus ab*

angelis (Psal. ciii); continuo subiicit: *Gloria et honore coronasti eum, et constituisti eum super opera manuum tuarum; omnia subiecisti sub pedibus ejus (Ibid.).*

CAPUT IV.

Christo igitur passo in carne. Postquam exemplum resurrectionis dominicæ et abtutionis nostræ quæ sit in baptisino, de arcæ ac diluvii sacramento astruxerat, revertitur ad hoc quod dicere cœperat, ut, imitantes opus Redemptoris nostri, inter bona quæ facimus, patienter malorum nequitiam toleremus. Notandum autem, quod distincte loquens ait: *Christo igitur passo in carne.* Quia sicut beatus Ambrosius ait: « caro ejus est passa, Divinitas autem mortis libera, passioni corpus naturæ humanæ lege concessit. » An vero mori Divinitas potest, cum anima non possit? *Nolite,* inquit, *timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere (Matth. x).* Si ergo anima occidi non potest, quomodo Divinitas potest?

Quia qui passus est in carne desitit a peccatis, etc. Quisquis sanctorum corpus suum ad martyrium persecutorum violentiæ subdidit, nulli dubium quin usque ad vitæ suæ terminum, quantum humanæ naturæ possibile est, sese a peccatis abstinerit. Quid enim de peccati perpetrato, quid de carnalibus desideriis cogitare, quid nisi voluntatem Dei potuit animo versare, qui vel ligno affixus, vel lapidum ictibus circumdatus, vel bestiarum morsibus subactus, vel ignium flammis superpositus, vel scorpionum flagris perfossus, vel alio quolibet pœnarum genere affectus, hoc tantummodo desiderare cogebatur, ut finito certamine coronam vitæ perciperet? Talium ergo mentem nos beatus Petrus cupit semper imitari, cum, proposito dominicæ passionis exemplo, nos eadem cogitatione contra nequitiam pravorum contraque vitiorum oblectamenta præcipit armari, volens intelligi quod etiam nos in pace Ecclesiæ quiescentes, si habitum patientis induimus, facile, adjuvante Domino, lapsus vitamque peccatorum omnium cunctaque desideria divinæ voluntatis subjugamus imperiis. Denique et Psalmista Dominum precatur dicens: *Infige timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui (Psal. cxviii).* Et Apostolus: *Qui ergo Christi sunt (inquit) carnem suam crucifixerunt cum vitis et concupiscentiis (Galat. v).* Qui ergo timore judiciorum cœlestium carnales in mente concupiscentias exstinguit, jam talis crucifixo ac patienti pro Christo similis, quasi mortuus existens peccatis, Dei tantum servitio vivit.

In quo admirantur, non concurrentibus vobis, etc. Quia carnem (inquit) vestram crucifixistis cum vitis et concupiscentiis, evenit profecto ut etsi propter suam perfidiam vos blasphemant, ut pote segregatos ab eorum consortio, in vestra tamen conversatione semper opera justitiæ et pietatis videant, quæ merito admirentur, et pro quibus fidem jure laudent ac venerentur Christianaui.

Qui reddent rationem ei qui paratus est judicare

vivos ac mortuos. Ideo (inquit) minus curate, minus dolete, si beneficientes blasphemamini a reprobis, quia etsi vos taceritis, non tamen tacebit, neque compecsetur Deus iudex utique justus, qui et illis blasphemiam suæ, et patientiæ vestræ vobis præmia digna restituet.

Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est, etc. Tanta Deo cura, tantus amor, tantum est desiderium nos mortificari carne, vivificari autem spiritu, ut his quoque qui majoribus criminibus involuti sunt, et inter mortuos jure nominandi, luxuriis videlicet, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus, verbum fidei evangelizare præceperit, quatenus et illi iudicatis, id est, spretis et abjectis carnalibus desideriis spiritualiter vivant, unaque cum eis quos innocenter viventes Evangelii gratia invenit, vitam expectent æternam.

Omnium autem finis appropinquabit. Ne sibi quisque blandiretur de longinquitate futuri iudicii, in quo vivos et mortuos dixerat esse iudicandos, consulte admonet, quia etsi incertus est extremi discriminis adventus, certum tamen constat omnibus quod in hac mortali vita diu subsistere nequeunt.

Estote itaque prudentes, etc. Et Dominus in Evangelio, nos incerti finis intuitu semper orare et vigilare præcepit. Ait namque, loquens de die iudicii: *Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere omnia quæ ventura sunt, et stare ante Filium hominis (Luc. xxi).* Bene autem in orationibus vigilare jubemur, ut cum stamus ad orationem, cogitatio omnis carnalis et sæcularis abscedat, nec tunc quidquam animus præter id solum cogitet quod precatur. Subripit enim frequenter hostis, et subtiliter fallens preces nostras adeo avocatur, ut aliud habeamus in corde et aliud proferamus in voce, cum intentione sincera Deum debeat non sonus vocis, sed animæ sensus orare.

Ante omnia autem mutuam in vobis inquit charitatem continuam habentes. Bene addidit continuam, quia semper diligere valeamus, semper autem vigilare in orationibus fragilitate carnis obstante nequimus; semper his quæ subjungit virtutibus insistere minime valeamus, id est, hospitalitati, doctrinæ, administrationi gratiarum, vel communium, vel specialium in proximos, cæterisque hujusmodi. Quia hæc nimirum et per officium corporis, et per tempora opportuna fieri necesse est. Ipsa autem charitas cujus instinctu hæc foris aguntur, quia interiori homini præsidet, semper ibidem haberi potest, quamvis in publico non semper ostendi possit.

Quia charitas cooperit multitudinem peccatorum. In eo maxime, cum veraciter Deo dicitur: *Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris (Matth. vi).* Et quidem cuncta opera bona quæ facimus culpas quas fecimus diluere et cooperire certum est, sed hoc ideo specialiter de charitate dicitur per quam proximis nostris ea quæ nobis debent donamus, quia justissimum est apud Deum

ut juxta mensuram pietatis qua mensi fuerimus remeiatur nobis. Sicut e contra terribiliter duricordes vir sapiens arguit, dicens : *Homo homini servat iram, et a Deo querit medelam* (Eccli. xxviii) ? Nec dubitandum quod in eo quoque qui per charitatem quidquid valet erga correptionem proximi, admonendo, increpando, castigando operatur, charitas ipsa cooperat multitudinem peccatorum, Jacobo attestante, qui ait : *Quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ salvabit animam ejus a morte, et operit multitudinem peccatorum* (Jac. v).

Si quis loquitur quasi sermones Dei. Timens videlicet, ne præter voluntatem Dei, vel præter quod in Scripturis sanctis evidenter præcipitur, vel dicat aliquid vel imperet, et inveniat tanquam falsus testis Dei, aut sacrilegus, vel introducens aliquid alienum a doctrina Domini, vel certe subrelinquens et præteriens aliquid eorum quæ Deo placita sunt, cum ipse manifestissime prædicatoribus veritatis de his quos ad vitam imbuerint præcipiat, dicens : *Docentes eos servare omnia quæcunque mandavi vobis* (Math. xxviii). Et ea enim quæ ipse mandavit, nos alia, et hæc non ex parte, sed omnia suis auditoribus observanda tradere jubet.

Si quis ministrat, etc. Tanto humiliter impendat quisque proximo omne bonum quod potest, quanto certissime novit quod a semetipso non potest habere quod impendat.

Ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum, etc. Juxta ipsius Jesu Christi præceptum quod ait : *Videte vestra bona opera, et glorificent Patrem vestrum qui in cælis est* (Math. v). Honorificatur ergo Deus in actibus nostris, cum omnia quidquid bene ac secundum voluntatem ejus facimus, non hoc nostris meritis, sed ejus gratiæ tribuimus, e contra autem mala quæ gerimus nostræ solum malitiæ vel ignorantie deputamus.

Charissimi, nolite mirari in fervore, etc. Quidam Codices habent : *Nolite peregrinari in fervore.* Utriusque autem verbi sensus in promptu est, quia neque mirari fidelis quisque debet quare in hac vita fervorem patiat tribulationum, qui certa ratione ideo tunc tribulationibus tentatur, ut, cum probatus fuerit, ad futuræ vitæ coronam percipiendam dignus habeatur; neque se aliquis ideo peregrinum et extraneum a Christi membris existimare debet, quia præsentis sæculi feriatur adversis, cum et Domini exitus mortis (Psal. lxxvii), et in ejus Ecclesia nunquam, a protomartyre Abel usque ad ultimum electum qui in fine sæculi nasciturus est, infidelium persecutio cessaverit. Unde bene cum dixisset, *Nolite mirari in fervore*, addidit :

Quasi novi aliquid vobis contingat. Quia valde est antiquum et frequens, electos Dei vitæ præsentis adversa pro æterna salute tolerare.

Nemo autem vestrum patietur tanquam homicida, etc. Tanquam maledicus enim patitur qui passionis suæ tempore in sui injuriam persecutoris effusetur.

Quoniam tempus est ut incipiat judicium a domo

Dei. Duo sunt judicia Dei per Scripturas insinuata : unum occultum, alterum manifestum. Occultum judicium est pœna, qua nunc unusquisque hominum aut exercetur ad purgationem, aut admonetur ad conversionem, aut, si contempserit vocationem et disciplinam Dei, excratur ad damnationem. Judicium autem manifestum est, quo venturus est Dominus judicare vivos et mortuos. Nunc autem dicitur esse tempus in quo incipiat judicium de domo Domini, id est, de Ecclesia, quæ per exercitium præsentium afflictionum ad futura gaudia præparatur. Namque reprobis tanto securiores nunc et sine ullo vindictæ verbere vitam transitoriam ducunt, quanto eis in futuro nihil nisi vindicta restat, juxta illud beati Job : *Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt.*

Si autem primum a nobis, quis finis illorum, etc.? Hinc colligitur districtus Judex quanto illic feriat districtione quos reprobos, si hic sic cruciat quos amat. Si enim flagellantur filii, quid debent sperare servi nequissimi ?

Et si justus quidem vix salvabitur, etc. Nolunt credere Pelagianis quod in uno homine tota est generis humani massa vitiosa, et tota damnata. A quo vitio unius hominis et damnatione sola sanat et liberat gratia Christi. Quare enim justus vix salvabitur? Nunquid liberare justum labor est Deo? Absit. Sed ut ostendatur quod merito fuerit damnata natura, non vult facile de tanto malo nec ipse Omnipotens liberare. Propter quod et peccata proclivia sunt, et laboriosa justitia, nisi amantibus. Sed charitas quæ hos amantes facit, ex Deo est. Notandum autem quod hanc sententiam beatus Petrus de Proverbiis Salomonis juxta veterem duntaxat Editionem assumpsit, pro qua in nostra quæ de Hebraicæ veritatis fonte descendit, scriptum est : *Si justus in terra recipit, quanto magis impius et peccator* (Proverb. xi)? Quod est aperte dicere: Si tanta est vitæ mortalis fragilitas, ut ne justis quidem qui in cælo coronandi sunt, hanc sine tribulatione propter innumeram vitiatæ naturæ labem transeant, quanto magis hi qui cælestis sunt gratiæ extorres certum suæ perpetuæ damnationis exitum expectant ?

CAPUT V.

Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro, etc. Ideo videlicet testis, quod præsens in loquente assistit, et cuncta ut gerebantur aspexit. Vel certe quia et ipse propter nomen Christi, carcerem, vincula ac verbera passus est, ut in apostolorum Actibus legimus.

Qui et ejus quæ in futuro revelanda est gloriæ communicator. Tunc nimirum cum in monte sancto gloriam vultus ejus cælestem cum Jacobo et Joanne conspexit, sive cum resurrectionis et ascensionis ejus potentiam cum cæteris qui affuere discipulis vidit.

Pascite qui in vobis est gregem Dei. Sicut Dominus beato Petro totius gregis ejus, hoc est Ecclesiæ curam habere jussit, ita ipse Petrus sequentibus

Ecclesiæ pastoribus jure mandat ut eum qui que A qui secum est, gregem Dei sollicita gubernatione tutetur.

Providentes non coacte, sed spontanee, etc. Coacte pascit gregem Dei et providet ille qui propter rerum temporalium penuriam non habens unde vivat, idcirco prædicat Evangelium, ut de Evangelio vivere possit. Spontanee vero et secundum Deum, qui nullius terrene rei, sed tantum supernæ mercedis inuito verbum Dei prædicat. Quod utrumque distinguens ab invicem apostolus Paulus: *Si enim volens (inquit) hoc ago, mercedem habeo; si autem invitus, dispensatio mihi credita est.* Dispensatio quippe ei credita dicitur, qui rei externæ curam ad tempus habere præcipitur. Verbi gratia, qui triticum domini sui conservis in tempore dispertiri jubetur, huic assimilatur qui non spontanee, sed invitus evangelizat.

Neque turpis lucri gratia, sed voluntarie. Turpis lucri gratia provdet gregi Dei, qui propter quæstum et terrena commoda prædicat, cum religionis opera cuncta spontanee fieri debeant. Juxta illud exemplum constructionis tabernaculi, quod præsentem Ecclesiæ constructionem prætendebat, ubi et omnis multitudo filiorum Israel obtulit mente promptissima atque devota primitias Domino ad faciendum opus tabernaculi, sponte propria cuncta tribuens, et ipsi artifices sponte sua obtulerunt se ad faciendum opus.

Neque ut dominantes in clericis, etc. Ut videlicet humilitatem, quam subditos et ad vos et ad invicem habere desideratis, ipsi prius et actu monstretis, et in animo servetis integro, juxta illud dominicum: *Sciitis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis, et principes eorum potestatem habent ipsorum. Non autem ita erit in vobis, sed quicumque voluerit fieri major, erit vester minister; et quicumque voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus (Matth. xxiii).* Quod Paulus imperium diligenter observans ait: *Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum, nos autem servos vestros per Jesum.*

Similiter, adolescentes, subditi estote senioribus. Postquam seniores quomodo præessent docuit, oportebat ut etiam juniores ad obediendum paternæ eorum provisioni instrueret. Non autem opus erat eis plura loqui, sed tantum subjectionis dare præceptum. Quia nimirum senioribus præceperat ut forma facti essent subditis, et sufficiebat juniores ad majorum bene agentium exempla respicere, et hæc devote imitari. Sed ne hæc audientes prælati putarent solummodo subditis suis, et non etiam sibi debitæ humilitatis jura esse servanda, continuo generaliter admonendo subjecit:

Omnes autem invicem humilitatem insinuate. Omnes etenim dicit, et seniores et adolescentes, qui invicem jubentur humilitatis insinuare virtutem, et hi videlicet regendo, et illi obsequendo humiliter. Quod apud ipsam Petrum, et in ipso factum legitimus, cum,

intrante eo Cæsaream, Cornelius occurrens pedibus se ejus humiliter stravit, et ille humiliter levavit eum, dicens: *Surge, et ego homo sum, sicut et tu (Act. x).* Et quidem Cornelius necdum renatus in Christo, necdum Ecclesiæ erat membris incorporatus. Omnes ergo humilitatem habere ad alterutrum vel exemplo docet, vel etiam verbo insinuat, quia nimirum omnibus superbiæ vitium quod angelos de cælo dejecit, noverat esse cavendum, omnes adjuncta Salomonis sententia terret salubriter ac refovet, dicens:

Quia Deus superbis resistit, etc. Et quæ sit eadem gratia quam confert humilibus Deus, consequenter exponit, cum admonendo subjungit:

Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, etc. Hanc ergo gratiam humilibus tribuit, ut quo magis humiliati fuerint propter ipsum, tempore certaminis, eo gloriosius exaltentur ab ipso tempore retributionis. Potest autem humilitatio hoc in loco multifarie accipi, hoc est, et ea qua incipiens quisque viam virtutum pro abluendis quæ commiserat peccatis salubriter atteritur, et illa quæ spontanea mentis devotione a perfectioribus Deo vel proximis in pace exhibetur rerum circumstantium, necnon et ea qua, incursantibus persecutionum turbinebus, invictus per patientiæ virtutem animus armatur. Omni autem generi Deo devotæ humilitatis merces succedit illa, ut qui se tempore peregrinationis suæ humiliant, tempore visitationis ejus exaltentur.

Sobrii estote et vigilate, etc. In hujus expositione sententiæ, non nostra, verum beati Cypriani dicta ponamus. Circumit (inquit) ille nos singulos, et tanquam hostis clausos obsidens muros explorat et tentat, an sit pars aliqua membrorum minus stabilis et minus fida, cujus aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas illicites et faciles voluptates, ut visu destruat castitatem. Aures per cantora musica tentat, ut soni dulcioris auditu solvat et molliat Christianum vigorem. Linguam convicio provocat, manum injuriis lacessentibus ad petulantiam cordis instigat; ut fraudatorem faciat, lucra opponit injusta; ut animam pecunia capiat, ingerit perniciosa compendia. Honores terrenos promittit, ut cælestes adimat. Obtendit falsa, ut vera subripiat. Et cum latenter non potest fallere, aperte minatur, terrorem turbidæ persecutionis intentans, ad debellandos servos Dei inquietus semper et semper infestus. In pace subdolos, in persecutione violentus. Quamobrem contra omnes diaboli vel fallaces insidias vel apertas minas stare debet instructus animus et armatus, tam paratus semper ad repugnandum, quam est ad impugnandum semper paratus inimicus.

Cui resistite fortes in fide, etc. Tanto (inquit) fortiores estote in fide, tanto majorem habetote induciam ad superandas diaboli versutias, quanto constat quia non vos soli tentamini, sed ipsa passio qua vos fatigat ei quoque quæ per totum mundum est Ecclesiæ Christi, vestræ videlicet fraternitati, communis

est. Et quod a constitutione mundi semper passi sunt justī, pudeat vos solos præ omnibus sustinere non posse.

Per Sylvanum vobis fidelem fratrem, etc. Quod ait obsecrans potest ad superiora referri, quia videlicet breviter scripserit, non imperans, sed obsecrans eos fortes in fide persistere. Potest et ad sequentia recte copulari, ut intelligatur non solum contestari hanc esse veram eorum gratiam quam scribendo prædicat, quia nimirum non est in alio aliquo salus, in quo oporteat nos salvos fieri (*Act. iv*), sed etiam obsecrare eos, ut hanc esse veram suam gratiam faciant, qua imbuti sunt in Christo. Gratia enim Christi eorum sit gratia, qui hanc mundo corde suscipiunt. Nam qui gratiam Dei spernit, non ipsam gratiam minuit, sed hanc suam non esse, id est, sibi facit non prodesse.

Salutat vos Ecclesia quæ est in Babylone collecta, etc. Babylonem typicè Romam dicit, videlicet propter confusionem multiplicis idololatriæ. In cujus medio sancta Ecclesia jam rudis et perparva fulgebat, juxta exemplum plebis Israeliticæ, quæ quondam, parva numero et captivata super flumina Babylonis sedens, absentiam sanctæ terræ desebat, nec canticum Domini in terra aliena cantare volebat (*Psal. cxxxvi*). Et bene beatus Petrus dum suos auditores ad tolerantiam hortatur adversitatum præsentium, dicit et Ecclesiam quæ secum est in Babylone constitutam, id est, in confusione tribulationum. Et tamen collectam eam esse confirmat, ut ostendat sanctam Dei civitatem in hac vita a permistione et pressura civitatis diaboli, quam Babylonia signat, immunem esse non posse. Marcum autem filium suum evangelistam dicit, qui ejus in baptisate dicitur filius effectus. Unde patet quod priusquam

A Marcum Alexandriam de Roma ad evangelizandum mitteret, Epistolam hanc scripsit. Tempore autem Claudii principis et Petrus et Marcus Romam venerunt, et ipse Marcus, descripto Romæ Evangelio suo, Alexandriam missus est. Unde colligitur quia Epistolam hanc Petrus dum quæritur ubi vel quando scripserit, locus erat Roma, tempus Claudii Cæsaris.

Salutate invicem in osculo sancto. Osculo sancto, osculo vero, osculo pacifico, osculo columbino, non subdolo, non polluto, quali usus est Joab ad occidendum Amasam, quali Judas ad tradendum Salvatorem, quali utuntur hi qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem sunt in cordibus eorum (*Psal. xxvii*). Illi ergo osculo sancto salutant invicem, qui non diligunt verbo neque lingua, sed opere et veritate.

Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Jesu. A gratia cœpit Epistolam, in gratia consummavit, mediam gratia respersit, ut errorem Pelagianum omni locutionissuæ parte damnet, Ecclesiam vero Christi non nisi per gratiam ejus salvari posse doceret. Et consulte cum diceret: *Gratia vobis*, addidit: *Omnibus qui estis in Christo Jesu*, ut ea quæ paucis Ecclesiis, id est, Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, et Bithyniæ scripsit, cunctis per orbem Christi Ecclesiis se scribere designet. Sicut et Joannes in Apocalypsi, cum septem Asiæ Ecclesias singulatim prout competebat admoneret, adjunxit per singula, ita concludens: *Qui habet aures audiendi, audiat quid Spiritus dicat Ecclesiis* (*Apoc. ii*), aperte insinuans quia cuncta quæ unicuique Ecclesiæ scripsit omnibus qui auditum salubrem haberent et universis fidelium scriberet Ecclesiis.

IN SECUNDAM EPISTOLAM PETRI.

CAPUT PRIMUM.

Simon Petrus, servus et apostolus Jesu Christi, etc. Scriptum est in sequentibus hujus Epistolæ: *Ecce hanc vobis, charissimi, secundam scribo Epistolam*. Unde constat quia hanc eisdem quibus et priorem Epistolam miserat, electis proselytis, dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ et Bithyniæ, scripsit Epistolam. Quos cœquales sibi cognoscit, non quia circumcisionem ex lege acceperant, quam ipse ut natura Judæus habebat, sed quia eandem quam ipse illustrante Christi gratia acceperat sortiti sunt fidem. Non enim circumcisio legalis, sed sola est fides evangelica, quæ gentium populos antiquæ Dei plebi consociet. Verum quia fides eadem sine operibus salvare non potest, recte subditur:

In justitia Dei nostri et Salvatoris Jesu Christi. Illis ergo scribit Epistolam, illos salutat apostolus Petrus, qui cœqualem sibi sortiti sunt fidem, et hanc per

opera justitiæ exercent. Ejus videlicet justitiæ quam non humana prudentia reperit, nec legalis institutio docet, sed per Evangelium loquens Dominus et Salvator noster ostendit, cum ait: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Phariseorum, non intrabitis in regnum cœlorum* (*Matth. v*). Et iterum: *Audistis quia dictum est antiquis, Non occides. Ego autem dico vobis*, etc. (*Ibid.*).

Gratia vobis et pax adimpleatur, etc. In prima Epistola scripsit: *Gratia vobis et pax multiplicetur* (*I Petr. i*). In hac autem: *Gratia vobis et pax adimpleatur*, quia nimirum illam incipientibus, hanc perfectioribus scripsit Epistolam. Multiplicatur enim pax et gratia bene proficientibus in hac vita per fidem, adimplebitur autem pervenientibus in alia vita per speciem. Unde bene cum diceret: *Gratia vobis et pax adimpleatur*, addidit: *In cognitione Domini nostri Jesu Christi. Quia hæc est vita æterna* (inquit), *ut cognoscant te unum et verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* (*Joan. xvii*). Et iterum: *Si vo. Filius*

liberaverit, vere liberi eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas liberabit vos (Joan. viii).

Quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, etc. Pendet hæc sententia a superioribus. Est enim sensus: *Gratia vobis et pax adimpleatur* in eo, ut Dominum nostrum Jesum Christum perfecte cognoscatis. Et hoc quoque per eum cognoscatis, quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ donata sunt per ejus gratiam, quæ ad vitam obtinendam et pietatem conservandam sufficiunt. Unde ait: *Quia omnia quæcumque audivi a Patre meo nota feci vobis (Joan. xv).* Et alibi: *Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis (Joan. xvii).* Quod si legatur ut quidam Codices habent: *Quæ ad vitam et pietatem donata est*, hic erit sensus: *Ut cognoscatis quomodo Dominus noster omnia nobis divinæ virtutis suæ dona juxta modum capacitatis nostræ præstiterit, quæ videlicet virtus ad vitam nobis et pietatem consequendam donata est.* Illic etenim modus locutionis Scripturis est usitatissimus; et appellatur a grammaticis ellipsis, id est, defectus necessariæ dictionis, quale est in psalmo: *Quia neque ab oriente, neque ab occidente, neque a desertis montibus.* Subauditur enim patet via fugiendi, quoniam *Deus ubique judex est (Psal. lxxiv).*

Per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria et virtute. Et hoc a superioribus pendet, quia per cognitionem Domini et Salvatoris nostri omnia divinitatis ejus mysteria, quibus salvaremur, agnovimus. Qui nos propria gloria et virtute vocavit, quia non angelum ad salvationem nostram, non archangelum misit, non in nobis aliquid meriti boni pro quo salvaremur invenit, quin potius infirmos et inglorios cernens, sua nos virtute recuperavit et gloria. Hinc etenim dicit: *Non vos me elegistis, sed ego clegi vos (Joan. xv).*

Per quam maxima et pretiosa nobis promissa donavit. Per quam, per cognitionem ejus dicit, quia quanto quis perfectius Deum cognoscit, tanto altius promissorum ejus magnitudinem sentit.

Ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ. Mutat repente personam, et qui prius de se suisque dixerat: *Pretiosa nobis promissa donavit*, conversus extemplo ad eos quibus loquebatur: *Ut per hæc, inquit, efficiamini divinæ consortes naturæ.* Quod non fortuito, sed providenter agit. Ideo (inquit) Dominus vobis, qui natura Judæi, qui sub lege sumus nati, qui magisterio ipsius etiam corporaliter imbuti, omnia divinæ virtutis suæ secreta reseravit, ideo vobis, suis videlicet discipulis, maxima et pretiosa Spiritus sui promissa donavit, ut per hæc etiam vos qui ex gentibus estis, qui eum corporaliter videre nequivistis, divinæ suæ naturæ donaret esse participes, nobis scilicet vos quæ ab ipso audivimus docentibus, vos per ejus mysteria consecrantibus. Unde rectissime quod supra ait: *Gratia vobis et pax adimpleatur in agnitione Domini nostri Jesu Christi, quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ quæ ad vitam et pietatem donata sunt, potest ita dictum accipi:*

Gratia vobis et pax in eo adimpleatur, ut sic cognoscatis Dominum nostrum Jesum Christum, etiam vos, sicut nobis per illum omnia divinæ virtutis suæ promissa vel munera, quæ ad vitam et pietatem ducunt, donata sunt. Ut sicut nos promissa ab illo dona vel accepimus, vel accepturos nos esse sine ulla dubietate confidimus, ita etiam vos credentes de donis ejus non existatis dubii.

Fugietes ejus, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem. Bene dicit concupiscentiam mundi habere corruptionem, ideoque fugiendam esse, juxta eum qui dixit: *Quasi a facie colubri fuge peccata (Eccli. xxi)*, quia est et incorruptibilis concupiscentia, de qua canitur: *Concupivit et defecit anima mea in atria Domini (Psal. lxxxiii).* De qua etiam in libro Sapientiæ per figuram locutionis quæ Græce κλίμαξ, Latine gradatio vocatur, pulcherrime refertur: *Initium (inquit) sapientiæ, verisima est disciplinæ concupiscentia (Sap. vi).* Cura ergo disciplinæ dilectio est, et dilectio custodia legum illius est. Custoditio autem legum consummatio incorrupti nis est. Incorruptio autem facit esse proximum Deo. Concupiscentia itaque sapientiæ deducit ad regnum perpetuum.

Vos autem curam omnem inferentes, ministrare in fide vestra virtutem. Virtutem hoc loco non pro fortitudine ac miraculis, sed pro conversatione bona posuit; quæ fidei recte jungenda est, ne sine operibus otiosa sit et mortua: in quo recte omnem curam subinferri præcepit, quia qui mollis et dissolutus est in opere suo, frater est sua opera destruentis.

In virtute autem scientia. Juxta illud Isaïæ: *Discite bene facere, quærite judicium.*

In scientia autem abstinentiam. Ut cum bona facere didicerint, mox a malis absterneant, ne in vacuum scientia cœlestium cadat, si se ab illecebris terrestribus quis continere neglexerit.

In abstinentia autem patientiam. Abstinentiam necesse est semper, ut patientia comitetur, ut quicumque a voluptatibus mundi se continere didicit, ejus quoque adversa corde firmo sustineat, a dextris videlicet et a sinistris per arma justitiæ munitus (II Cor. vi).

In patientia autem pietatem. Ut erga eos quos patienter tolerat, etiam pius existat, juxta illud apostoli Pauli: *Charitas patiens est, benigna est (I Cor. xiii).*

In pietate autem amorem fraternitatis. Ut non alterius rei intuitu pietatis opera suis quisque adversariis impendat, nisi fraternæ tantum dilectionis. Hoc, videlicet, tota in tentatione procurans, ut quos decendo solum vel redarguendo nequit, ad affectum pietatis orando vel bene faciendo convertat.

In amore autem fraternitatis, charitatem. Charitatem hoc loco appellat specialiter eam qua Conditorum diligimus, quæ, proficientibus virtutum gradibus, merito amoris fraternitatis adjungitur, quia nec Deus sine proximo, nec sine Deo proximus perfecte valet amari. Et quidem Dei amor excellentior est amore proximorum, quia illos sicut nos, Deum vero ex toto

corde, tota anima, tota virtute diligere jubemur **A** (*Marc. xii*), sed tamen consuetudine amoris fraterni oportet nos ad amorem Conditoris ascendere. *Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt quomodo potest diligere (I Joan. iv)?*

Hæc enim omnia si vobiscum adsint et superent, non vacuos, etc. Si superent dixit, si adversum bella vitiorum potiori virtute prævaluerint.

*Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, etc. Oculus scientiam, manus operationem designat. Cæcus est autem et manu tentans, qui, scientiam rectæ operationis non habens, quidquid sibi rectum videtur operatur, et lumen veritatis ignorans quasi manum ad opus quod non videt extendit, gressus in iter quod non prævidet attollit, ideoque repente miser in ruinam perditionis, quam præscire nequibat, incidit. Talis autem est omnis cui non præsto sunt hæc quæ Petrus loquitur, quia per incrementa virtutum spiritualium ad consortium divinitatis pervenire nos conveniat. At contra Salomon sapientem monens auditorem: *Et palpebræ (inquit) tuæ præcedant gressus tuos (Prov. iv)*. Quod est patenter suggerere, ut in cunctis actibus nostris qui nos finis sequatur, sedula intentione prævidere curemus, quid secundum Dei voluntatem, quid aliter agatur solerter exploremus.*

Quapropter, fratres, magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem et electionem faciatis. Multi sunt vocati, pauci vero electi (Matth. xv, xxii). **C** Certa est vocatio cunctorum qui ad fidem veniunt; qui vero fidei sacramentis quæ perceperunt bona quoque opera perseveranter adiungunt, isti suam vocationem et electionem certam intuentibus faciunt. Sicut, e contra, qui post vocationem ad crimina revertuntur, cum in his ex hac vita migraverint, certum jam omnibus quia reprobi sunt reddunt.

Hæc enim facientis, non peccabitis aliquando. De majoribus peccatis dicit, quæ quicumque egerit, non habet hæreditatem in regno Christi et Dei, et a quibus omnis qui supradictis virtutibus se mancipavit, immunis Domino permanet. Alioquin sunt peccata minora, de quibus scriptum est: *Quia non est homo justus in terra, qui faciat bonum (Eccl. vii): et non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens (Psal. cxlii)*. **D**

Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum, etc. Huic loco convenit illud Ezechielis propheta, ubi de ædificio in monte constituto loquens ait: *Et in octo gradibus ascensus ejus (Ezech. xl)*. Et hic enim beatus Petrus octo virtutum gradus enumerat, quibus fugientes mundialis concupiscentiæ corruptionem ad habitationem regni cælestis ascendere debemus, fidem scilicet, virtutem, scientiam, abstinentiam, patientiam, pietatem, amorem fraternitatis, et charitatem. De quibus nimirum gradibus Psalmista dicit: *Ascensus in corde ejus disposuit (Psal. lxxxiii)*; et cætera, usque dum ait: *Ambulans de virtute in virtutem, videbitur Deus eorum in Sion (Ibid.)*.

Propter quod incipiam vos semper commonere de his, etc. Quare vult illos semper commonere de bonis operibus, quos habere scientiam dicit, et de præsentia veritatis esse confirmatos? nisi forte ob hoc, ut scientiam quam norunt operibus exerceant, et veritatem cujus præsentia confirmati sunt fixa mente custodiant, ne quando per magistros erroris excidant a simplicitate et castitate fidei, de quibus videlicet magistris in processu Epistolæ plura loquitur. Concinit autem huic sententia beati Joannis, qua dicit: *Non scripsimus vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam (I Joan. ii)*. Ideo autem scientibus veritatem scribunt, et commonent eos apostoli, ut quod sciunt observent. Unde et Joannes loquens, post pauca subiungit: *Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat (Ibid.)*.

Iustum autem arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo, etc. Tabernaculo solemus in itinere vel in bello uti, et ideo se recte fideles, quandiu sunt in corpore, et peregrinantur a Domino, in tabernaculis esse testantur, in quibus iter hujus vitæ peragant, et contra adversarios veritatis certamen agant.

Certus quod velox est depositio tabernaculi mei. Pulcherrime beatus Petrus obitum suum non mortem, sed depositionem tabernaculi sui dicit, quia nimirum sic est perfectis Dei famulis carnis retinacula exuere, sicut viatoribus confecto itinere domum propriam pro habitatione tabernaculi adire, sicut positus in expeditione fugato hoste vel prostrato ad patriam redire. Solam namque sibi domum propriam, solum municipatum, solam patriam norunt in cælis. De qua et apostolus Paulus: *Scimus, inquit, si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod ædificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis (II Cor. v)*.

Non enim indoctas fabulas secuti, etc. Hic paganos simul et hæreticos tangit, quorum primi quidquid eos delectabat, deos appellare non timuerunt; secundi, acceptis Dei veri mysteriis, de cætero non divinis Scripturis attendere, sed ad suum potius sensum erroneum has male interpretando transferre studuerunt.

Et hunc vocem nos audivimus de cælo allatam, etc. Quidam hanc Epistolam negant a beato Petro apostolo esse scriptam; qui si hunc versiculum solertius attenderent, et hoc quod sequitur: *Cum essemus cum illo in monte sancto, nequaquam de Epistolæ hujus auctore dubitarent.* Constat enim, juxta fidem Evangeliorum, quia præfatam vocem sursum Domino in monte clarificato idem Petrus cum Jacobo et Joanne coapostolis suis audivit.

Et habemus firmiorem propheticum sermonem. Illum, videlicet, quo ex persona Mediatoris Dei et hominum dicitur: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te (Psal. ii)*. Si enim quispiam (inquit) nostro testimonio discredendum putaverit, quod in secreto gloriam Redemptoris nostri conspicimus divinam, quod vocem Patris ad eum factam audierimus, certe sermoni prophetico nemo contra-

dicere, nullus de hoc ambigere audebit, quem divinis Scripturis jam olim insertum omnes verum esse testantur.

Gui bene facitis, attendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, etc. Ordo sensus est: Cui attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco, bene facitis. In hujus æterni sæculi nocte tenebrosæ tentationibus plena, ubi difficile quisquam invenitur qui non offendat, quid essemus si lucernam prophetici sermonis non haberemus? Sed nunquid lucerna semper erit necessaria? Non utique. *Donec* (inquit) *dies luceat. Mane enim astabo et conemplabor* (Psal. v). Ad lucernam interim nocturnam pertinet quod filii Dei sumus, *et nondum apparuit quid erimus* (I Joan. 12). Et in comparatione quidem impiorum, dies sumus, Paulo dicente: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino* (Ephes. v). Sed si comparemur illi vitæ in qua futuri sumus, adhuc nox sumus, et lucerna indigemus.

Et lucifer oriatur in cordibus vestris. Quis est lucifer iste? Si Dominum dicas, parum est. Lucifer ipse, clarus noster intellectus est. Ipse enim oritur in cordibus nostris, ipse illustrabitur, ipse manifestabitur. Dilectio erit qualem nunc optamus, et quoniam non est suspiramus, et qualis erit, singuli in singulis videbimus, quomodo nunc facies nostras alterutrum videmus.

Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia Scripturæ, etc. Pendet hic versiculus ex eo quod superius ait: *Cui bene facitis, attendentes*; qui enim prophetarum verba attendentes bene utique faciunt, ut per hanc lucem habere possint scientiæ, hoc primum intelligere debent, quia nullus prophetarum sanctorum propria sua interpretatione populis dogmata vitæ prædicavit, sed quæ a Domino didicerant, hæc suis auditoribus agenda commendabant, quæque in secreto cœlestia arcana perceperat, hæc simpliciter vel loquendo vel scribendo Dei plebi tradebant, et non sicut gentium divini, qui quæ ipsi de corde suo fluxerant, hæc turbis deceptorum, quasi divini oraculi consulta, proferebant. Sicut ergo prophetæ non sua propria, sed Dei verba scribebant, ita et lector eorum non sua propria interpretatione potest uti, ne a sensu veritatis exorbitet, sed hoc omnimodis debet attendere, quomodo sua verba voluerit intelligi ipse qui scripsit.

Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, etc. Semper futura posse prædicere (sic); sed ipse Spiritus eorum corda quando voluit implevit; ita etiam potestatis eorum non erat, ut quæcumque vellent docerent, sed quæ Spiritu illustrati didicerant, ea sola dicebant. Hæc ideo dicimus, ne quis ad libitum suum Scripturas exponere audeat. Ridicule quidam hæc beati Petri verba interpretatus est, dicens quod sicut fistula flatum oris humani, ut resonet, accipit, nec sonum tamen ipsa quem ministrat, quia insensibilis naturæ est, intelligere valet; ita prophetæ Dei Spiritu inspirati, ea quæ idem Spi-

ritus vellet ore proferrent, nec tamen ea quæ dicerent ipsi mente tenerent, juxta illud Maronis: *Dat sine mente sonum*; quod impudentissimi erroris esse palam claret. Quomodo enim audientibus tam sana vivendi consilia darent, si insanis similes ipsi quæ loquerentur nescirent? Quare videntes appellanti prophetæ? Qua ratione scriptum est: *Verbum quod vidit Isaias* (Isai. 11), aut aliquis propheta, nisi quis in occulto visionum cœlestium lucidissimo mentis intuitu cognoscebant arcana, quæ foras suis auditoribus palam verbis quibuscunque vellent efferrent?

CAPUT II.

Fuerunt vero et pseudoprophetae in populo, etc. Quæ secta Latine, Græce dicitur *hæresis*, cum quis stulta obstinatione errorum quem semel cepit semper sectari nullatenus cessat. Quod hæreticorum proprium esse quis nesciat?

Et eum qui emit eos Dominum negant, etc. De hoc emptore et Paulus ait: *Empti enim estis pretio magno, glorificate et portate Deum in corpore vestre* (I Cor. 6). Merito autem sibi celerem perditionem superducunt, qui Redemptorem suum negantes, hunc recte confitendo glorificare, et bene faciendo suo in corpore ferre detrectant: quod omnes faciunt hæretici; nam et Arius, qui Redemptorem nostrum in divinitate Patre minorem dicit, et Photinus, qui dicit: «Christus homo est, Deus non est,» et Manichæus, qui dicit: «Christus Deus tantum est, homo verus non est,» et Ebion, qui dicit: «Christus ante Mariam non erat, ex ipsa originem sumpsit,» et Apollinaris, qui dicit: «Christus tantum Deus et caro est, animam rationalem nunquam suscepit,» et Pelagius, qui dicit: «Christus Redemptor parvulorum in baptismo non est, quia sine iniquitatibus concepti, et sine delictis a matre sua geniti, nullum prorsus habent peccatum quod sibi debeat dimitti, ideoque Christus non est Salvator omnium electorum;» et cæteri cum his hæretici Dominum profecto, qui emit eos pretio sanguinis sui, negant, quia illum non qualem veritas ostendit, sed qualem ipsi sibi fingunt prædicant. Et propterea a Redemptore alieni facti, nihil certius quam foveam perditionis exspectant.

Et multi sequentur eorum luxurias, etc. Via veritatis blasphemabitur per hæreticos non solum in eis quos suæ hæresi eductos associant, sed in eis quoque quos per impurissima sua facta et sacrificia, vel mysteria execranda quæ faciunt, in odium Christiani nominis concitant, existimantibus imperitis omnes Christianos hujusmodi flagitiis esse mancipatos. Quilibet dicit Scriptura: *Per vos nomen meum blasphematur in gentibus* (Isai. LI).

Quibus judicium jam olim non cessat. Cum jam olim præteritum tempus significet, non cessat autem verbum præsentis temporis sit (sic), non aliud intelligendum videtur, nisi quia jam olim cepit judicium perditionis impiorum, quod eos præsentialiter semper excruciat, nullo unquam fine cessabit.

Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit. Multi enim hic versiculi uno sine clauduntur: *Novit Dominus pios de tentatione eripere.* Si enim, inquit, Deus angelis peccantibus non pepercit, sed eos inferni traditus pœnis ad majores in die judicii servat cruciandos; si originale mundum propter scelera diluvio perdens, Noe justum servavit; si Sodomorum flagitia puniens, Loth justitiæ cultorem ab injustis eruit; constat pro certo quia *novit Dominus pios de tentatione eripere*, iniquos vero in diem judicii cruciandos reservare. Et notandum in eo quod ait, Deum angelis peccantibus non pepercisse, quia ipsi mali angeli non a Deo conditi mali, sed peccando facti sunt mali.

Sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit, etc. Hunc versiculum alia Translatio sic habet: *Sed carceribus caliginis inferi retrudens, tradidit in judicio puniendos reservari.* Ostendit ergo adhuc angelis apostatis ultimi judicii pœnam deberi, de qua Dominus dicit: *Ite in ignem æternum qui paratus est diabolo et angelis ejus* (Matth. xxv), quamvis jam pœnaliter hunc infernum, hoc est inferiorem caliginosum aerem, tanquam carcerem acceperint. Quantum enim ad sublimitatem cœli, jam hujus aeris spatium dici infernus potest, sic et quantum ad ejusdem aeris altitudinem, terra quæ inferius jacet, infernus intelligi potest et profundus. Rudentes autem inferni appellat ipsam superbiam jactantiam, qua angeli ejus spiritus contra Conditorum intumuit. Rudentes quippe dicuntur fune, quibus nautæ vela suspendunt, ut flante aura portus tranquillitatem relinquunt, seseque ambignis semper ponti fluctibus credant. Quibus convenienter rudentibus immundorum spirituum conamina comparantur, qui mox ut, flatu superbiam impulsus, se adversus Conditorum erexerunt, ipsis elationis suæ conatibus in abyssi profunda sunt rapti. Quidam Codices habent: *Sed rugientibus inferni detractos in tartarum tradidit*, quod vocem vel supernæ elationis, vel ejulatus in pœnis significat. Rugiunt namque fere, cum vel famem vel quid aliud patiuntur, propter inimitatem elationis ferre non valentes, si quid eis adversitatis occurrerit.

Et originali mundo non pepercit. Idem ipse mundus est, in quo nunc humanum genus habitat, quem inhabitaverunt hi qui ante diluvium fuerunt. Sed tamen recte originalis mundus ille, quasi alius dicitur, quia sicut in consequentibus hujus Epistolæ scriptum continetur, ille tunc mundus aqua inundatus periit, et cœlis videlicet qui erant prius, id est, cunctis aeris turbulenti spaciis aquarum accrescentium altitudine consumptis, terra quoque in alteram faciem excedentibus aquis immutata. Nam etsi montes aliqui atque convalles ab initio facti creduntur, non tamen tanti quanti nunc in orbe cernuntur universo. Quod negari forte potuisset, si non etiam nunc omnibus annis terrarum faciem cerneremus aquarum subversione mutatam. Quod tanto magis tunc fuisse factum creditur, quanto major

ac diuturnior aquarum impetus terram obsidens alluebat.

Sed octavum Noe justitiæ præconem custodivit, etc. Constat omnibus quia Noe decima ab Adam generatione natus est, sed octavum eum nominat, quia octo homines diluvium evaserunt, e quibus ille unus erat. Idcirco autem octavi numeri facit mentionem, ut occulte insinuet quia tempus diluvii discrimen significet examinis ultimi, quando, damnatis omnibus reprobis, omnes justii gloriam vitæ perpetis accipient. Sex etenim sunt præsentis sæculi ætates, septima etiam nunc agitur ætas, in illa vita ubi animæ sanctorum Sabbato felici, id est, requie perfruuntur æterna, octava est ventura tempore resurrectionis omnium et universalis judicii. Justitiæ autem præconem Noe cognominat, quia justitiæ opera faciens cunctis intuitibus, qualiter coram Domino vivendum esset ostendit. Neque enim verbo quempiam docere reperitur, quippe cujus nec unus sermo reperitur ad Deum prolatus vel hominem, sed quod maximæ virtutis est, in tota arcæ fabrica, in adventu diluvii, in sequentis ævi primordiis, ore quidem silente, sed cordis devotione promptissima jussis obtemperare cœlestibus.

Et civitates Sodomorum et Gomorrhæorum, etc. Quia civitates impiorum in cinerem redactas asserit, dupliciter intelligi debet. Quia et primo per incendium eas cum adjacentibus terris in cinerem redegit, et cum loca incendii postmodum mortui maris undis contexerit, servare adhuc voluit circumpositam regionem prisce speciei pœnæ. Nascuntur enim poma pulcherrima, quæ et edendi cupiditatem spectantibus generant. Si carpas, fatiscunt, ac resolvuntur in cinerem, fumumque excitant, quasi adhuc ardeant. Unde in libro Sapientiæ dicitur: *Hæc justum a pereuntibus impiis liberavit fugientem descendente igne in Pentapolim.* Cujus in testimonium acquitiæ fumigabunda constat deserta terra, et in certo tempore fructus habentes arbores (Sap. x). Subauditur: Et ipsæ fumigabundæ constant desertæ. Et hoc est quod hic quoque subjungitur:

Exemplum eorum qui impie acturi sunt ponens. Nam et ignis qui Sodomitas semel punit, ostendit pateat quod impii sint sine fine passuri. Et quod terra eorum fumigabunda constat, quod fructus ejus pulcherrimi cinerem habent intus et fetorem, aperte omnibus sæculis innuit quia delectatio carnalis, etsi stultorum mentibus ad præsens ardeat, nihil tamen in invisibilibus nisi incendium sibi reservat, nisi ut fumus tormentorum ejus in sæcula sæculorum ascendat.

Et justum Loth oppressum, etc. Cruciabant quidem sanctum virum iniqua proximorum facta pariter et verba; quæ quotidie cernens nullatenus corrigere valebat; sed tamen ipse tam circumspice se gerebat, ut nec visis eorum flagitiis, nec auditis, in aliquo castæ suæ mentis fuscaret intuitum, sed indefessa intentione cœptis suæ justitiæ insistebat actibus. Vel certe aspectu et auditu justus erat, quia nihil in eo

præsentibus nisi iustitiæ opera cernebant et audiebant A eloquia, nihil fama de illo per absentes, nisi quod ad justitiam pertineret vulgabat, ad exemplum beati Job, qui ait : *Auris audiens beatificabat me, et oculus videns testimonium reddebat mihi (Job. xxix)*. Et notandum quod beatus Petrus in hoc loco Dominici magisterii sequitur exemplum. Et ipse enim Dominus in Evangelio de die iudicii loquens, subitaneum vel diluvii vel ignis Sodomitici adventum ad memoriam deducit, ubi iusti liberati, reprobi autem sint inopinatæ perditionis laqueo comprehensi. Sed et alio loco cum discipulorum animos a fastu elationis compescere curaret, angelici casus illis proponit exemplum. *Videbam, inquit, Satanam quasi fulgur de celo cadentem (Luc. x)*.

Novi Dominus pios de tentatione eripere, etc. Iniquos dicit in diem iudicii cruciandos reservari, non quia etiam ante diem iudicii soluti corpore pœnas luant pro meritis, sed quia graviora eos in iudicio tormenta expectent quando et in corpore recepto patientur, qui nunc in anima sola cruciantur. Unde et Dominus his quæ verbum Evangelii recipere noluerunt, civitatibus exprobrans, ita conclusit : *Remissius erit terræ Sodomorum in die iudicii quam vobis*.

Magis autem eos qui post carnem in concupiscentiâ immunditiæ ambulant. Fornicatores dicit, qui pro reatu suæ corruptionis majora in iudicio quam generales iniqui tormenta patientur.

Dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes. Superbos dicit et arrogantes, qui et ipsi graviora generalibus sint supplicia luituri.

Sectas non metuunt introducere, blasphemantes. Hæreticos dicit, qui blasphemantes fidem vel vitam orthodoxorum, sectas sui nominis, id est, hæreses, inducunt, qui et ipsi cum prioribus audiant, quia fortioribus fortior instat cruciatio.

Ubi angeli fortitudine et virtute cum sint majores, non portant adversum se execrabile iudicium. Quod ait : Ubi, significat in eo quod dominationem contemnunt, quod audaces, quod sibi placentes sunt, quod hæreses, id est, sectas faciunt, quod blasphemant. Hæc namque faciendo, angeli dæmonia fieri, ac pœnas suæ superbix solvere, meruerunt. Neque enim spiritualis eorum natura patiebatur concupiscentiæ carnalis obscenitate pollui. Nisi forte cum ad hanc homines illiciant, pro ea quoque illos, sicut et pro cæteris quæ hominibus mala agenda persuadent, iudicandos esse significat.

Hi vero velut irrationabilia pecora naturaliter, etc. Sicut irrationabilibus animantibus naturale est causa pabuli sæpius in captionem et perniciem ignoranter incidere, ita hæretici, comparati jumentis insipientibus, ob appetitum suæ corruptionis explendum, incorruptam sanamque catholicæ Ecclesiæ doctrinam blasphemantes ac vitam, sempiternæ sibi perditionis laqueos impia temeritate nectunt. Quales existisse hæreticos ipsis apostolorum temporibus, Simonianos, Mandrianos, Basilidianos, Nicolaitas, Ebionitas,

Marcionitas, et Cerdonianos, plures iue alios historia ecclesiastica refert. De quibus recte cum dixisset : *Blasphemantes in corruptione sua peribunt*, adjunxit :

Percipientes mercedem injustitiæ. Mercedem namque injustitiæ pœnam dicit, quam opera injustitiæ merentur, maxime in eis qui cum ipsi corruptioni carnis serviunt, nihilominus conversationem eorum qui caste vivunt blasphemant, cum ipsi vesanis teneantur erroribus, eis qui sanum sapiunt detrahere non cessant.

Voluptatem existimantes diei delicias coinquinationis et maculæ. Voluptas et in bono accipitur et in malo. In bono quidem, sicut paradisu voluptatis dicitur, et sicut in psalmo canitur : *Et torrente voluptatis tuæ potabis eos (Psal. xxxv)*. In malo autem, ut Salomon ait : *Adolescentia enim et voluptas vana sunt (Eccle. xi)*. Sed et indifferenter accipitur, juxta hoc quod Sara dicebat : *Postquam senni et dominus meus vetulus est, voluptati operam dabo (Gen. xviii)*? Voluptas ergo bona recte diei vocatur, qua sancti quique delectantur in Domino. Voluptas autem mala noctis est, cum reprobi ad perficienda opera tenebrarum perverse delectantur. Bene ergo dicit de injustis quod voluptatem existiment diei, delicias coinquinationis et maculæ, quia multi in tantum socordes, perversi et in verecundi, existunt, ut cum deliciis impurissimis vacent et execrandissimis, has tamen ipsi optimas et quasi lucifluas judicent. Quidam primum hujus versiculi verbum præcedenti versui jungunt, ita legentes : *Percipientes mercedem injustitiæ voluptatem*, et exponunt juxta illud apostoli Pauli : *Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum in immunditiam, ut contumelios afficerent corpora sua in semetipsis (Rom. i)*. Et paulo post : *Turpitudinem operantes, mercedem quam oportuit erroris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probaverunt Deum habere in notitiam, tradidit eos Deus in reprobum sensum, ut faciant quæ non conveniunt (Ibid.)*. Sed nos distinctionem quam in beati papæ Gregorii opusculis invenimus, sequendam esse putavimus.

Pellicientes animas instabiles Pellices appellari solent meretrices, sumpto vocabulo a pollutione, vel a pellis suæ formositate qua incautos illicunt. Pellicunt ergo animas instabiles, qui eas male docendo erroneis variorum dogmatum sectis quasi constuprantium luxibus subdunt.

Secuti viam Balaam ex Bosor, etc. Plerumque hæretici tam stulta dogmata, tam execranda proferunt sacramenta, ut etiam hebetum sensus, et paganorum, et qui ratione divinæ cognitionis omnimodis carent, illorum detestentur insaniam, illorum distorta et Deo contraria itinera sanius sapiendo redarguat. Et quod pejus, quia frequentius est, nonnunquam multi catholici in tantum mercedem amant iniquitatis, ut etiam docti ab indoctis, a laicis clerici merito lærentur : qui jure comparantur prophetæ, qui verbis asinæ contra naturam loquentis corripitur, nec tamen a proposito pravi itineris retardatur. Quibus etiam aptissime nomen congruit civitatis de qua

Balaam venisse perhibetur; Bosor namque carneus, sive in tribulatione dicitur. Neque alia magis causa luxuriosis existit verbum veritatis amore pecuniæ vel desideriorum temporalium adulterare, quam quod carnis se concupiscentiæ mancipaverunt, indigni nimirum apostolica laude, qua veros fideles glorificans ait: *Vos autem, fratres, non estis in carne, sed in spiritu* (1 Thess. v). Unde et in tribulatione sunt positi, non quidem ea qua pro Domino ipsi patiuntur, sed in illa potius qua animos infirmorum perversis operum suorum exemplis, ne ad salutem exurgere vel respicere possint, opprimunt. Sed et nomen ipsius Balaam, qui vanus populus sive præcipitans eos interpretatur, talibus convenit. Qui enim agnitam veritatis viam sponte ipsi deserunt, quid nisi vanus sunt populus? quid nisi in præcipitium suos mittunt auditores, quibus non salutaria quæ corrigant, sed quæ illos delectent, erronea prædicant? De quibus bene subditur:

Hi sunt fontes sine aqua, etc. Hos versiculos sanctus Hieronymus in libro contra Jovinianum ponens ita explanat: « Nonne tibi videtur pinxisse apostolus novam imperitiæ factionem? » Aperiunt enim quasi fontes scientiam, quia quem non habent doctrinarum promittunt imbrem, velut nubes prophetiæ ad quas perveniat veritas Dei, et turbinibus exagitantur dæmonum atque vitiorum. Loquuntur grandia, et totus eorum sermo superbia est. Immundus est autem omnis qui exaltat cor suum, ut qui paululum refugerint a peccatis, ad suum revertantur errorem, et studeant luxuriæ ciborum carnisque delicis. Quis enim non libenter audiat: *Manducemus et bibamus, et in æternum regnabimus* (Sap. 11; Isai. xxii; 1 Cor. xv)? Sapientes et prudentes praevident eos qui dulces sunt in sermone.

Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad vomitum suum, etc. Verum hoc esse proverbium dicit, quia de Proverbiis Salomonis testimonium assumit, quod ibi cum expositione positum est: *Sicut canis, inquit, qui revertitur ad vomitum suum, ita stultus qui iterat stultitiam suam* (Prov. xxvi). Et addidit de suo: *Et sus lota in volutabro luti*. Canis ergo cum vomit, profecto cibum qui pectus deprimebat projicit. Sed cum ad vomitum revertitur, nude levigatus fuerat, eo rursus oneratur. Et qui admissa plangunt, profecto nequitiam, de qua male satiati fuerant, et quæ mentis intima deprimebat, confitendo projiciunt; quam dum post confessionem repetunt, resumunt. Sus verò in volutabro luti dum lavatur, sordidior redditur. Et qui admissum plangit, nec tamen deserit, poenæ graviori se subjicit, quia et ipsam quam flendo impetrare potuit, veniam contemnit, et quasi in lutosa aqua semetipsum voluit, quia dum flentibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas ipsas etiam lacrymas facit.

CAPUT III.

Hanc ecce vobis, charissimi, secundam scribo Epistolam, in quibus, etc. In quibus, in Epistolis dicit, sive in eis ad quos epistolas scribit.

Venient in novissimis diebus, in deceptione, illusores. Illudentes, videlicet fidei, et spei Christianorum, quod tempus sibi resurrectionis futurum frustra promittant.

Juxta proprias concupiscentias ambulantes, etc. Apostolus Paulus scribens ad Thessalonicenses, *Rogo, inquit, vos per adventum Domini nostri Jesu Christi, et nostræ congregationis in ipsum, ut non cito moveamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tanquam per nos missam, quasi instet dies Domini* (1 Thess. ii). Reprehendit ergo beatus Petrus, et illusores nuncupat eos qui adventum Domini et promissa tardare asseverant; coercet Paulus eos qui diem Domini instare autumant. Unde constat omnibus qui diligenter adventum ejus mentem in hac opinione temperantius cohibendam, ut neque vicinum, citiusque adventurum eundem diem Domini, neque rursus tardius adventare suspicemus, sed hoc solum seduli procuremus, ut sive ocius sive sero veniens, paratos nos possit invenire dum venerit.

Latet enim eos hoc volentes, quod cæli erant prius et terra, de aqua, etc. Terra de aqua consistit, qua in principio creaturarum dixit Deus: *Congregentur aquæ in congregatione una, et appareat arida; et factum est sic* (Gen. 1). Eadem per aquam consistit Dei verbo, quia divina dispensatione venis aquarum tota intrinsecus plena est, sicut corpus animalium venis sanguinis redundare conspiciamus, ne videlicet ariditate deflueret, si aquarum irrigatio cessaret. Denique videmus æstatis fervore terras absupto humore flaccescentes, et mox in pulverem quem projicit ventus esse conversas. Alia Editio habet: *Cæli erant olim de aqua et per aquam constituti*. Significat autem aerem istum humidum et turbidum. Hunc etenim Scriptura cælum, et aliquando cælos appellare consuevit. Unde scriptum est: *Milvus in cælo cognovit tempus suum* (Jerem. viii).

Per quæ ille tunc mundus aqua inundatus periit. Per quæ ille tunc, per cælos et terram dicit, quæ prius nominaverat. Per hæc enim perdita mundus qui in his constiterat periit. Nam superiores mundi partes diluvium minime tangebant. Periit ergo terra, quia submersa et cooperta aquis non solum tanto tempore insitum sibi fructificandi statum perdidit, sed etiam, sicut supra docuimus, dissimilem plerisque in locis ab ea quam primo acceperat faciem recepit. Perierunt et cæli secundum quantitatem et spatia aeris hujus. « Exerevit enim aqua, ut sanctus Augustinus ait, et totam istam capacitatem ubi aves volitant occupavit. » Ac sic utique cæli perierunt propinqui terris, secundum quod dicuntur aves cæli. Sunt autem (inquit) et cæli cælorum superiores in firmamento, sed utrum et ipsi perituri sint igni, an hi soli qui etiam diluvio perierunt, disceptatio est aliquanto scrupulosior inter doctos.

Cæli autem qui nunc sunt et terra, etc. Patet ergo sententia beati Petri, quia illam terram et illos cæ-

los qui diluvio perierunt, et post diluvium repositi sunt, igni ultimo perdendos asseverat.

Unum vero hoc non lateat vos, charissimi, quia unus dies apud Dominum, etc. Quidam banc sententiam ita intelligendam putant, quasi dies iudicii tantam habeat longitudinem, quantam mille annorum spatium, non considerantes quia non ait simpliciter *erit unus dies sicut mille anni*, sed: *Unus, inquit, dies apud Dominum sicut mille anni*. Quia nimirum in cognitione divinæ virtutis, et præterita, et futura, et præsentia æqualiter constant. Et quæ longa nobis et quæ brevia videntur temporum curricula, æqualis utique sunt spatii apud Conditorum temporum, juxta illud Psalmistæ: *Quoniam mille anni ante oculos tuos, sicut dies hesternæ, quæ præterit, et sicut custodia in nocte (Psal. LXXXIX), quæ pro nihilo habentur, anni eorum erunt*. Sicut enim constat quia Psalmista mille annos non diei futuro iudicii, sed diei hesterno qui præterit, ante oculos Conditoris adæquat, imo omnes annos nostros, id est sæculi hujus omne tempus custodiæ noctis unius, quæ est quarta pars noctis, assimilat, ita beatus Petrus quasi unumquemque diem sæculi præsentis mille annis et mille annos unicuique diei apud Dominum æquiparat, id est, ejusdem mensuræ asseverat. Quia videlicet omnia, et parva et magna, æqualiter ipse conspicit. Et quidem Petrus si hoc de die iudicii vellet tantum intelligi, quod vere tantæ esset longitudinis quantæ sunt mille anni nostri, poterat utique apertius suam indicare sententiam, neque opus esset addere, *apud Dominum*, quia ille dies ultimus si tantæ esset longitudinis, etiam hominibus cunctis ubi advenisset appareret. Ideo autem hæc Apostolus commemorat, ut convincat eos quos dicere præmiserat: *Ubi est promissio aut adventus ejus?* ostendens Dominum nequaquam oblitum suæ promissionis aut adventus, ad iudicandum vivos et mortuos. Sed cum ita unumquemque diem sæculi nostri æterna sua memoria complectatur, ut annorum mille circuitus, ita mille annos ut unius diei spatium sine labore circumspiciat, manifeste intelligendum quod ipsorum quoque dierum et annorum omnium finem certissime noverit, et absque ulla dubietate hoc quoque prænoverit, quando adventus ipsius claritas revelanda, quando promissa sint sanctis præmia reddenda. Ude et recte subjungitur:

Non tardat Dominus promissionem suam, etc. Qui ergo omnia novit tempora, novissima et antiqua, non tardat promissionem suam, sed banc utique in tempore quod ante omnia tempora futura prædestinavit ostendit. Ideoque adhuc differt, ut electorum prius summa, quam cum Patre ante sæcula decrevit, adimpleatur. Unde et in Apocalypsi animæ martyrum qui diem iudicii et resurrectionis ejus adventum sitiiebant, audierunt, ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleretur conservorum et fratrum eorum numerus. Qui autem præfatam beati Petri sententiam ita intelligunt, quasi diceret diem iudicii tantæ longitudinis futuram,

quantæ mille sunt ann., hoc ad causam referunt, quod necesse sit eos qui cum peccatis aliquibus de corpore exeunt, et tamen ad electorum sortem prædestinati sunt, tanto tempore per ignem purgari, et sic demum remissis omnibus peccatis ad vitam venire. Sed hi non vident quantæ sit impudentiæ credere quod tantus perfectorum et justorum cœtus, receptis in ictu oculi corporibus beatis et immortalibus, per mille annorum spatia debeat in aere vel in terra finem expectare iudicii, et tunc demum, præparatis ad integrum sociis, diu exoptatam audire sententiam: *Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum (Matth. xxv)*.

Adveniet autem dies Domini ut fur, etc. Illos procul dubio cœlos dicit qui in diluvio transierunt, hoc est aerem hunc terræ proximum, qui igni perdendus est, tantum (ut recte creditur) spatii tenentem, quantum aqua diluvii tenebat. Alioquin si quis cœlos superiores, ubi sol et luna et astra sunt posita, transituros asseverat, quomodo vult illam Domini sententiam intelligere qua dicitur: *Tunc sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, et stellæ cadent de cœlo (Matth. xxiv)?* Si enim locus siderum transierit, id est, cœlum, qua ratione potest dici in eadem die Domini, et sidera vel obscurari vel cadere, et ipsorum siderum locum in quo fixa tenentur, igne absumente, transisse?

Elementa vero calore solventur. Quatuor sunt elementa, quibus mundus iste consistit: ignis, aer, aqua, et terra, quæ cuncta ignis ille maximus absomet. Nec tamen cuncta in tantum consumet, ut funditus non sint, sed duo in tantum consumet, duo vero in meliorem restituet faciem. Unde in sequentibus dicitur:

Novos vero cœlos et novam terram. Non dixit alios cœlos et aliam terram, sed veteres et antiquos in melius commutandos, juxta hoc quod David ait: *Initio terram tu fundasti, Domine, et opera manuum tuarum sunt cœli. Ipsi peribunt, tu autem permanes, et omnia sicut vestimentum veterascent, et sicut opertorium mutabis ea, et mutabuntur (Psal. ci)*. Quæ ergo peribunt, veterascent, et mutabuntur, constat pro certo quia consumpta per ignem, mox, abeunte igne, gratiorem resument speciem. Præterit enim figura hujus mundi, non substantia, sicut et carnis nostræ non substantia perit, sed figura immutabitur, quando quod seminatur corpus animale, surget corpus spirituale (I Cor. xv). De igne autem et aqua nil tale legimus, quin potius habemus in Apocalypsi: *Et mare jam non est (Apoc. xxi)*. Habemus in prophetis: *Et lux lucernæ non lucebit tibi amplius (Apoc. xviii)*.

Et promissa ipsius expectamus, in quibus justitia habitat. Justitia habitat in futuro sæculo, quia tunc cuique fidelium pro modo sui certaminis reddetur corona justitiæ, quod in hac vita nequaquam fieri potest, juxta illud Salomonis: *Vidi sub sole in loco iudicii impietatem, et in loco justitiæ iniquitatem. Et dixi in corde meo: Justum et impium judicabit Deus,*

et tempus omni rei tunc erit (Eccle. iii). Et iterum : **A** Vidi, inquit, calumnias quæ sub sole geruntur, et lacrymas innocentium, et consolatore neminem, nec posse resistere eorum violentiæ cunctorum auxilio destitutos, et laudavi magis mortuos quam viventes (Eccle. iv). Ideo namque magis mortuos innocentes quam viventes laudavit, quia illi adhuc in certamine positi, isti autem perpetuæ beatitudinis sunt mercede donati. Ideo autem sub sole calumnias se vidisse querebatur, quia supra solem noverat Judicem esse justum, qui in altis habitat, et humilia respicit (Psal. cxii), supra solem mansiones in quibus justii debita justitiæ suæ præmia percipiunt. Potest hoc quod ait : *In quibus justitia habitat, etiam juxta illud Psalmistæ intelligi : Hæc porta Domini, justii intrabunt per eam (Psal. cxvii).* Et in Apocalypsi, de civitate superna Joannes : *Nec intrabit in eam, inquit, aliquid coinquinatum et faciens abominationem et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni (Apoc. xxi).*

Propter quod, charissimi, hæc exspectantes, satagite immaculati, etc. Ilæ sunt vigilæ sanctæ, de quibus Dominus ait : *Brati servi illi quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes (Luc. xii).* Vigilat namque qui se a sordibus vitiorum immunem custodit, qui, quantum in se est, cum omnibus hominibus pacem habet, qui, in seipso pace felicissima utens, omnes carnis illecebras spiritus regimini subdit. Et bene cum diceret : *Satagite immaculati et inviolati inveniri, addidit ei, id est, Domino, quia ille solum perfecte mundus est, qui divino judicio mundus est.* Unde in laude honorum conjugum dicitur : *Erant autem justii ambo ante Deum (Luc. i).* Bene ante Deum, quia humana sæpe judicia fallunt.

Et Domini nostri longanimitatem salutem arbitrâmini. Nolite putare quod tardet promissionem Domini, sed intelligite quod ideo longanimitè exspectat, ut plures salventur.

Sicut et charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis. Paulum illis scripsisse commemorat, quia etsi Paulus ad quasdam specialiter scripsit Ecclesias, omnibus tamen generaliter, quæ per orbem sunt, quæque unam catholicam faciunt, scripsisse probatur Ecclesiis. Et notandum quod hic Petrus Pauli sapientiam laudat, ipse autem Paulus de se dicit : *Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei (I Cor. xv).* Ecce se Paulus prisæ suæ infidelitatis memor humiliat, et aliorum apostolorum innocentiam præfert. Ecce primus apostolorum, quasi oblitus sui prioratus, et datarum sibi clavium regni, datam Paulo sapientiam miratur. Quia nimirum moris est electorum ut aliorum magis quam suas mirentur virtutes, per quas se ad profectum excitent. Itemque notandum quod Paulus in Epistolis suis dicit : *Cum autem venisset Cephas Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat (Galat. ii).* Reprehendit ergo Paulus in Epistolis suis Petrum, et tamen

ipse Petrus, easdem epistolas relegens, laude eas dignas judicat. Quia nimirum hoc ipsum quod se in illis merito reprehensum invenit, non quasi injuriam aspernantè, sed gratulanter quasi officium devotio- nis accepit. Tales esse ad invicem non quilibet mortalium, sed illi soli norunt, qui didicerunt a Domino mites esse et humiles corde, qui sciunt honore invicem prævenire.

In quibus sunt quædam difficilia intellectu, etc. Omnes Scripturas hæretici depravant. Nullus est enim vel Novi vel Veteris Testamenti liber in quo non multa perverse intellexerint. Sed et ipsas sæpe Scripturas a suo statu perverterunt, vel demendo, vel addendo, vel mutando quæcumque illorum perfidia dictasset. Sicut constat Arianos de Evangelio erasisse quod Salvator ait : *Quia Deus spiritus est (II Cor. iii),* quia volebant credere quod Spiritus sanctus Deus esset omnipotens. Quos recte indoctos vocat et instabiles, quia nec lumen scientiæ, nec stabilitatem habent mentis, qua inter doctos donec erudiantur permaneant. Unicum namque indoctis remedium est, humili stabilitate doctorum verbis auditum præbere. Quam stabilitatis gratiam, quia hæretici non habent, vento superbiæ quasi palea levis, etiam de Ecclesia tolluntur. De quibus bene subditur :

Ad suam ipsorum perditionem. Quia qui Scripturas sanctas depravare, qui fidem catholicam turbare ac pervertere conantur, non aliud in hoc quam seipos condemnant. Ecclesia autem Christi, discussis errorum tenebris, vera sua luce fruatur. Unde bene in fine Apocalypsis, quæ clausula et quasi signaculum est totius divinæ Scripturæ, dicitur : *Si quis appoverit ad hæc, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto; et si quis diminuerit de verbis libri hujus prophetiæ, auferet Deus partem ejus de libro vitæ et de civitate sancta, et de his quæ scripta sunt in libro isto (Apoc. xxi).* Difficilia autem intellectu in Epistolis Pauli, quæ ab indoctis et instabilibus dicit esse depravata, illa sunt maxime in quibus de gratia Dei loquitur, quæ justificet impios (Rom. iv), hoc est ex impiis faciat justos. Dicit enim ipse : *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia (Rom. v).* Quod illi non intelligentes putabant eum dicere : *Faciamus mala ut veniant bona (Rom. iii).* Absit autem ut Paulus suos auditores ad promerenda bona doceat facere mala, cujus omnis intentio est a malis coercere, et ad bona agenda quoscunque potest advocare. Sed cum dicit, *Ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia (Rom. v),* donum gratiæ per hoc vehementius commendat, quæ et magna solit conversis, et minora dimittere peccata. Et quanto quis majora ante conversionem peccata commisit, tanto majorem gratiæ donantis indulgentiam conversus accepit. Loquitur ergo hoc Apostolus de his quæ jam commisimus peccatis, ne quis desperatione veniæ pro magnitudine facinorum pereat; non autem, ut inimici interpretabantur, suadebat plura facere peccata, ut potiora per hæc reciperent

bona. Unde et beatus Petrus recte admonendo subiungit :

Vos igitur, fratres, præsicientes custodite, etc. Præsicientes, quia insipientes multifarios introducent errores, quidam iudicium futurum negantes, quidam eloquia divina falsantes, quidam male interpretantes, quidam frena luxuriæ laxantes, alii aliis atque aliis deceptionum fraudibus miserorum corda dementantes, *custodite*, ne qua seducentium astutia a fidei vestræ firmitate decidatis.

Crescite vero in gratia, etc. Juxta illud Psalmistæ :

Ambulant de virtute in virtutem, videbitur Deus deorum in Sion (Psal. LXXXIII).

Ipsi gloria et nunc et in diem æternitatis. Gloria semper Salvatori Deo et Domino nostro, et nunc cum inter quotidianas adversitatum pressuras adhuc in carne positi peregrinamur ab illo, et maxime tunc cum diu desideratus cunctis gentibus adveniens, præsentia nos suæ visionis fuerit illustrare dignatus. Quam quia interim suspirantes, merito seduli cantamus : *Quia melior est dies una in atrii tuis super millia (Psal. LXXXIII).*

IN PRIMAM EPISTOLAM S. JOANNIS.

CAPUT PRIMUM.

Quod fuit ab initio, etc. Hanc Epistolam beatus Apostolus Joannes de fidei et charitatis perfectione conscripsit, laudans devotionem eorum qui in unitate Ecclesiæ perseverabant; porro illorum impietatem coarguens, qui Ecclesiæ pacem vesano dogmate turbabant, Cerinthi maxime et Marcionis, qui Christum ante Mariam non fuisse contendebant. Propter quos etiam Evangelium suum scripsit, ibi quidem et suis et ipsius Domini verbis consubstantiali Patri Filium affirmans, hic autem quæ a Domino didicit propriis sermonibus deponens, et hæreticorum stultitiam apostolica auctoritate refellens. Unde mox in capite Epistolæ divinitatem simul et humanitatem veram ejusdem Dei et Domini nostri Jesu Christi designat dicens : *Quod fuit ab initio, quod audivimus*. Fuit enim ab initio Filius Dei, sed eundem Filium Dei in homine apparentem audierunt, et oculis viderunt discipuli, quod ipsum in Evangelio latius explicavit. Nam quod hic ait : *Quod fuit ab initio*, hoc est quod in Evangelio dicit : *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum (Joan. 1)*. Et quod hic subdidit : *Quod audivimus, quod vidimus oculis nostris*, hoc est quod ibi latius subdit : *Et Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti a Patre (Joan. 1)*. Et ne parum dicere videretur in eo quod ait : *Quod vidimus oculis nostris*, adjunxit :

Quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ. Non solum quippe corporalibus oculis sicut cæteri Dominum viderunt, sed et perspexerunt, cujus divinam quoque virtutem spiritualibus oculis cernebant. Maxime illi qui eum in monte clarificatum viderunt, e quibus unus erat ipse Joannes. Quod autem ait : *Et manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ*, Manichæorum vincit insaniam, qui Dominum veram assumpsisse carnem negant; quam apostoli veram esse dubitare non poterant, ut pote cujus veritatem non solum videndo, sed et tangendo probarent; maxime Joannes ipse, qui, in sinu ejus in cœna recumbere solitus, tanto licentius ejus membra, quanto vicinius tangebat. Sed et post resurrectionem ejus a mortuis,

manus eorum tractaverunt de Verbo vitæ, cum veram eum recepisse carnem, quamvis jam incorruptibilem, absque ulla dubietate cognoverunt, audientes ab illo ipso : *Palpate et videte, quia spiritus carnis et ossa non habet, sicut me videtis habere (Luc. xiv)*. Bene autem dicitur : *Et manus nostræ contrectaverunt de Verbo vitæ*, quia cum veritatem resuscitæ carnis ejus a mortuis etiam manibus contrectando probarent, certius eum Verbum vitæ, hoc est Deum verum, esse cognoverunt. Unde et Thomas, qui specialius eum palpasse jusus est, mox ubi palpavit carnem, Deum confessus est, dicens, *Dominus meus et Deus meus (Joan. xx)*.

Et vita manifestata est, etc. Illam vitam dicit quæ in Evangelio loquitur : *Ego sum resurrectio et vita (Joan. xi)*; quæ manifestata est divinis in carne declarata miraculis, videruntque discipuli præsentem quod posteris indubiam veritate testarentur, quando signa faciens, sicut idem Joannes scribit, *manifestavit gloriam suam, et crediderunt in eum discipuli ejus (Joan. 1)*. Et quia Joannes apostolus vitam se manifestatam vidisse cum suis coapostolis testatur, confidatorem cum suis sequacibus Apelles hæreticus, qui eandem vitam, id est, Dominum Salvatorem, non Deum in veritate, sed hominem in phantasia mundo apparuisse contendit.

Et annuntiamus vobis vitam æternam, etc. Erat apud Patrem in divinitate æterna, apparuit ex tempore mundo in humanitate.

Quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, etc. Manifeste ostendit beatus Joannes quia quicumque societatem cum Deo habere desiderant, primo Ecclesiæ societati debent adunari, illamque fidem addiscere, ejusque sacramentis imbui, quam discipuli ab ipsa in carne degente veritate perceperunt. Nec in aliquo minus ad Deum pertinent, qui per apostolorum doctrinam credunt, quam illi qui per ipsum prædicantem in mundo Dominum credebant, nisi in quantum eos vel fidei operum qualitas discernit. Unde etiam de hac societate sanctorum quam habent in Patre et Filio, ipse Filius Patri supplicans ait : *Pater sancte, serva eos in nomine tuo quos dedisti mihi, ut sint unum sicut et nos (Joan. xvii)*. Et paulo post : *Non pro his autem rogo tantum, sed pro his qui cre-*

dituri sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint (Joan. xvii).

Et hæc scribimus vobis, ut gaudium vestrum sit plenum. Gaudium doctorum sit plenum, cum multo prædicando ad sanctæ Ecclesiæ societatem, atque ad ejus per quem Ecclesia roboratur et crescit, Dei Patris et Filii ejus Jesu Christi societatem perducunt. Unde etiam Paulus his quos ad fidem instituebat, ait : *Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimes, id ipsum sapientes (Philipp. ii).*

Et hæc est annuntiatio quam audivimus ab eo, etc. Hæc sententia beatus Joannes et divini puritatis excellentiam monstrat, quam nos quoque imitari jubemur, dicente ipso : *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum Dominus Deus vester (Levit. xix)*; et Manichæorum dogma convincit insanum, qui Dei naturam a principe tenebrarum bello victam, et esse vitiatam dicebant.

Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, etc. Tenebras, peccata, hæreses, et odia nominat. Nequaquam ergo sola fidei confessio sufficit ad salutem, cui honorum operum attestatio deest. Sed nec operum rectitudo sine fidei et dilectionis simplicitate prodest. Quicumque enim ulla ex parte tenebris absidetur, societatem ad eum in quo nihil iniquitatum incurrit habere non valet. *Quæ enim societas luci ad tenebras (II Cor. vi)?*

Si autem in luce ambulamus, etc. Notanda distinctio verborum, quia Deum esse in luce dicit, nos autem in luce ambulare debere. Ambulant enim justi in luce, cum virtutum operibus servientes ad meliora proficiunt. Divina autem sanctitas cui dicitur : *Tu autem idem ipse es (Psal. ci)*, recte in luce esse memoratur, quia plena bonitas semper existens, ubi proficere valeat, non invenit. Dicitur quippe fidelibus : *Ut filii lucis ambulate (Ephes. v)*. Fructus enim lucis est in omni bonitate et justitia et veritate. Deus autem sine aliquo profectu semper bonus, justus, verusque existit. *Si ergo in luce ambulamus, sicut et ipse est in luce, societatem habemus adinvicem.* Quia videlicet manifestum dat indicium quod in via lucis ambulando proficimus, si fraternæ societatis, cum qua pariter ad lucem veram perveniamus, copula gaudemus. Sed etsi lucis opera facere comprobamur, si inviolata mutæ dilectionis jura tenere videmur, nec sic tamen putare debemus nostro nos profectu aut industria a peccatis ad integrum posse mundari. Nam sequitur :

Et sanguis Jesu Christi Filii ejus emundat nos ab omni peccato. Sacramen tum namque dominicæ passionis, et præterita nobis omnia in baptismo pariter peccata laxavit, et quidquid quotidiana fragilitate post baptismum commisimus, ejusdem nostri Redemptoris nobis gratia dimittit. Maxime cum inter opera lucis quæ facimus, humiliter quotidie nostros illi errores confitemur, cum sanguinis illius sacramenta percipimus, cum dimittentes debitoribus nostris, nostra no-

his debita dimitti precamur, cum memores passionis illius libenter adversa quæque toleramus. Miræ autem cum de Domino loqueretur, ait : *Et sanguis Jesu Filii ejus*; Filius quippe Dei in divinitatis natura sanguinem habere non potuit; sed quia idem Filius Dei, etiam Filius hominis factus est, recte propter unitatem personæ ejus, Filii Dei sanguinem appellat, ut verum eum corpus assumpsisse, verum pro nobis sanguinem fuisse demonstraret; refellatque hæreticos, qui vel veram carnem a Filio Dei assumptam fuisse, vel Dominum Jesum in carne, quam assumpsit, veraciter esse passum denegant. Cui simile est quod Paulus ait : *Vos Spiritus sanctus posuit episcopus regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo (Act. xv).*

Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, etc. Contra hæresim Pelagii hæc sententia valet, quæ et parvulos omnes sine peccato nasci, et electos in hac vita tantum proficere posse dicebat, ut sine peccato existant. Nam et cum propheta dicat : *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, et in delictis peperit me mater mea (Psal. l)*, sine culpa in mundo esse non possumus, qui in mundum cum culpa venimus. Sed sanguis Jesu Christi Filii Dei mundat nos ab omni peccato, ut nos ideo sub jure hostis nostri debita nostra non teneant, quia pro nobis Mediator Dei et hominum, homo Christus Jesus gratuito reddidit quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indubitam reddidit, nos a debita animæ morte liberavit.

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est, etc. Quia sine peccato in hac vita esse non possumus, prima salutis spes est confessio, neque quisquam se justum putet, et ante oculos Dei erigit cervicem. Deinde dilectio, quia charitas operit multitudinem peccatorum (I Petr. iv), quam propterea in sequentibus hujus Epistolæ multiplices nobis laude commendat. Pulchre autem utrumque simul insinuat, quod et rogare pro peccatis debeamus, et impetremus Dei indulgentiam cum rogamus. Ideo et fidelem dicit Deum ad remittenda peccata, fidem pollicitationis suæ reservantem, quia qui orare nos pro peccatis nostris et debitis docuit, paternam misericordiam promisit, et veniam securam. Justum quoque eum asseverat, quia veræ confessioni juste dimittit. *Ut remittat nobis, inquit, peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate.* Remittit in hac vita electis peccata quotidiana et levia, sine quibus in terris vivere nequeunt, emundat post solutionem carnis ab omni iniquitate, introducens illos in eam vitam, in qua nec velint ultra peccare, nec valeant. Remittit nunc majora testamenta orantibus, ne vincantur; remittit minima, ne lædantur; mundat tunc ab omnibus, ne aliqua prorsus beatis in regno perpetuo iniquitas adsit.

Si dixerimus quoniam non peccavimus, etc. Ipse namque per hominem suo Spiritu plenum dicebat : *Non est justus in terra qui faciat bonum, et non peccet (Eccle. vii)*. Sed et per semetipsum nos immunos a delictis esse non posse docuit, quos ita orare præcepit : *Dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus*

d. bitoribus nostris (Matth. vi). Nemo ergo, docente Pelagio, liberum se a peccatis ac debitis vivere posse credat, cum viderit apostolos, docente Domino, pro suis orare delictis. Sed et alibi scriptum est : *Septies in die cadit justus, et resurgit (Prov. xxiv).* Impossibile namque est quemlibet sanctorum non aliquando in minimis peccatis, quæ per sermonem, per cogitationem, per ignorantiam, per oblivionem, per necessitatem, per voluntatem, per subreptionem committuntur, lapsum incurrere, nec tamen justis esse de istis, quia citius a reatu, Domino opitulante, resurgunt.

CAPUT II.

Filii mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Non est sibi ipse contrarius, qui supra nos sine peccato vivere non posse perhibebat, nunc autem ideo scribere se nobis dicit, ne peccemus. Sed ibi nos necessarie, providenter atque salubriter nostræ fragilitatis admonuit, ne quis sibi quasi innocens placeat, et se de meritis extollendo plus pereat, hic consequenter hortatur, ut si omni culpa carere nequimus, demus tamen operam quantum valemus, ne nos ipsi fragilitatem nostræ conditionis negligenter agendo vivamus, sed contra omnia vitia strenue vigilanterque dimicemus, maxime majora et apertiora, quæ, Domino jurante, facilius superare vel cavere valemus, ut juxta quod Paulus ait : *Tentatio nos non apprehendat nisi humana (I Cor. x)*, hoc est ea sola quam humana infirmitas ad integrum declinare non potest.

Sed etsi quis peccaverit, advocatum habemus, etc. Vide ipse Joannes quantum servet humilitatem quam docet, certe vir justus erat et magnus, qui de pectore Domini mysteriorum secreta bibebat. Non tamen dixit, *Advocatum me habetis apud Patrem, sed advocatum, inquit, habemus.* Et *habemus* dixit, non *habetis*. Maluit se ponere in numero peccatorum, ut haberet advocatum Christum, quam ponere se pro Christo advocatum, et inveniri inter damnandos superbos. Nec tamen dicendum quia episcopi vel præpositi non petant pro populo. Orat enim Apostolus pro plebe, orat plebs pro Apostolo, qui dicit : *Orantes simul et pro nobis et pro vobis, ut Deus aperiat nobis ostium verbi (Coloss. iv).* Et pro Petro orabat Ecclesia cum esset in vinculis Petrus, et exaudita est, quomodo et Petrus pro Ecclesia, quia omnia pro invicem membra orant. Caput pro omnibus interpellat, de quo scriptum est : *Qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis (Rom. viii).* Unigenito enim Filio pro homine interpellare est, apud coeternum Patrem seipsum hominem demonstrare. Eique pro humana natura rogasse est, eandem naturam in divinitatis suæ celsitudine suscepisse. Interpellat ergo pro nobis Dominus, non voce, sed miseratione, quia quod damnare in electis noluit, suscipiendo servavit. Et bene cum diceret, *advocatum nos apud Patrem habere Jesum Christum, addidit justum;* justus namque advocatus injustas causas non suscipit : qui tunc justus nos defendet in judicio, si nunc nosmetipsos et cogno-

scimus, et accusamus injustos. Cur enim Justus non sit, qui contra suam injustitiam jam per lacrymas sævit?

Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris. Qui per humanitatem interpellat pro nobis apud Patrem, idem per divinitatem propitiatur nobis cum Patre.

Non pro nostris autem tantum, etc. Non pro illis solum propitiatio est Dominus, quibus tunc in carne viventibus scribebat Joannes, sed etiam pro omni Ecclesia quæ per totam mundi latitudinem diffusa est, primo nimirum electo usque ad ultimum qui in fine mundi nasciturus est porrecta. Quibus verbis Donatistarum schisma reprobatur, qui in Africæ solum finibus Ecclesiam Christi esse dicebant includam. Pro totius ergo mundi peccatis interpellat Dominus, quia per totum mundum est Ecclesia, quam suo sanguine comparavit. Neque huic verbo repugnat, quod in sequentibus dicit, *Et mundus totus in maligno positus est,* quia et per totum mundum sunt qui maligno, id est, antiquo hosti famulantur.

Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observamus. Quæ mandata dicat, in sequentibus aperit, id est, charitatem.

Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, etc. Christus veritas appellatur : *Ego sum (inquit) via, veritas, et vita (Joan. xiv).* Frustra ergo nobis in eo applaudimus, cujus mandata non facimus. Nec grande putemus unum Deum nosse, cum et demones credant, et contemnant. Quid sit autem veraciter nosse Deum, subsequenter ostendit, dicens :

Qui autem servat verbum, etc. Ille itaque vere Deum novit, qui ejus mandata servando charitatem se ejus habere comprobatur. Ille est enim Deum nosse, quod amare. Nam quisquis eum non amat, profecto ostendit quia quam sit amabilis non novit. Et quam sit suavis Dominus et dulcis, gustare ac videre non didicit, qui ejus conspectibus placere continua intentione non satagit.

In hoc scimus quoniam in ipso sumus, etc. Id est, per dilectionem nimiam etiam pro inimicis orare, sicut et ipse egit, dicens, *Pater, ignosce illis (Luc. xxiii).* Sed et prospera mundi cuncta forti animo contemnere, libenter irrisiones et opprobria tolerare, sicut et ipse dixit : *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me (Luc. ix).*

Charissimi, non mandatum novum scribo vobis, etc. Eadem charitas et mandatum vetus est, quia ab initio commendata, et mandatum novum, quia tenebris ejectis desiderium novæ lucis infundit. Unde recte subditur :

Quod est verum et in ipso, et in vobis, etc. Ecce inde novum, quia tenebræ ad veterem hominem, lux vero ad novum hominem pertinet. Denique dicit Apostolus Paulus : *Exiite vos veterem hominem, et induite novum (Ephes. iv);* et iterum : *Fuistis ali-*

quando tenebræ, nunc autem lux in Domino (Ephes. v). A

Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, etc. Dominus præcepit diligere inimicos; qui ergo dicit se esse Christianum, et fratrem odit, in peccatis est usque adhuc. Et bene addidit usque adhuc, quia nimirum omnes homines in tenebris nascuntur vitiorum, in tenebris manent omnes, donec gratia baptismi per Christum illuminentur. Sed et is qui cum odio fratris accedit ad fontem vitæ quo renascatur, et ad potum sanguinis pretiosi quo redimatur, etsi se illuminatum a Domino æstimat, in tenebris est usque adhuc, neque ulla ratione peccatorum umbras exuere potuit, qui viscera charitatis induere non curavit. Hinc est enim quod Simon nuper baptismatis unda perfusus, ab eo qui claves cœli habuit, audivit: *Non est tibi pars neque sors in sermone isto; in felle enim amaritudinis et obligatione iniquitatis video te esse* (Act. viii). Quia videlicet collegio fraternitatis neglecto, donum Spiritus, quo unitas Ecclesiæ conservatur, pecunia emere ac privatim cupiebat habere.

Qui diligit .... e: scandalum in eo non est. Id est, offensio; qui enim diligit fratrem suum, tolerat omnia propter unitatem unitatis. *Pax enim multa diligentibus nomen tuum* (Psal. cxviii), id est, charitatem, et non est illis scandalum (Ibid.). Et Paulus dicit: *Sufferentes invicem in charitate, studentes servare unitatem Spiritus in vinculo pacis* (Ephes. iv).

Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, etc. It enim nescius in gehennam, ignarus et cæcus præcipitatur in pœnam, recedens scilicet a Christi lumine morientis et dicentis: *Ego sum lumen mundi. Qui me secutus fuerit, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ* (Joan. viii).

Scribo vobis, filii, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus. Omnes suos auditores, quos ipse in Christo præcesserat, filiorum nomine glorificat, quia videlicet renati ex aqua et Spiritu remissionem acceperant peccatorum. Et ne dubites filiales quosque patrum præcedentium filios recte posse nominari, audi prophetam de Ecclesia canentem, *Omnia gloria ejus filiæ regis ab intus* (Psal. xlv); itemque ad eandem, *Pro patribus tuis nati sunt tibi filii* (Ibid.).

Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Patres non ætate, sed sapientia majores ac maturos appellat. Senectus enim venerabilis est, non diuturna neque annorum numero computata. *Cani sunt autem sensus hominis, et ætas senectutis vita immaculata* (Sap. iv). Patrum namque est antiqua meminisse, ac nosse, et hæc minoribus pandere. Unde scriptum est: *Interroga patres tuos, et annuntiabunt tibi* (Deut. xxxii). Et ideo recte patres appellat eos qui eum qui ab initio est, id est Dominum Jesum Christum, una cum Patre et Spiritu sancto nosse, et suis auditoribus fideliter prædicare didicerunt.

Scribo vobis, adolescentes, quoniam vicistis malignum. Adolescentiæ tempus propter incentiva car-

nis lubricum est, sed propter robur ætatis certamini habile. Unde adolescentibus Joannes illis scribit, qui tentamenta voluptatum carnalium verbi Dei amore vicerunt. Scribit et eis qui majore perfectione, illatis propter verbum Dei persecutionibus, cunctas maligni hostis machinas fortiter contempserunt.

Scribo vobis, infantes, quoniam cognovistis Patrem. Infantes dicit humiles spiritu, qui quo magis humiliari sub potenti manu Dei consentiunt, eo sublimius æternitatis ejus arcana cognoscunt, sicut de talibus dicit eidem Patri Filius: *Abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis* (Luc. x).

Scribo vobis, patres, quoniam cognovistis eum qui ab initio est. Commendat hoc et repetit: Mementote vos patres esse. Si obliviscimini eum qui ab initio est, perditis paternitatem.

Scribo vobis, juvenes, quia fortes estis, etc. Etiam atque etiam considerate quia juvenes estis, pugnate ut vincatis, vincite ut coronemini. Humiles estote, ne in pugna cadatis.

Nolite diligere mundum, etc. Omnibus hæc generaliter Ecclesiæ filiis scribit, et his videlicet qui patres sunt per maturitatem prudentiæ ac doctrinæ, et illis qui infantes per devotionem humilitatis, et eis qui adolescentes vel juvenes propter devicta tentationum certamina. Omnibus his pariter mandat ut utantur quidem hoc mundo ad necessitatem, sed non diligant ad desideria superflua, sicut et Paulus ait: *Et carnis curam ne feceritis in desideriis* (Rom. xiii).

Si quis diligit mundum, etc. Nemo sibi mentiatur. Unum cor duos tam sibi adversarios amores non capit. Unde et Dominus ait: *Nemo potest duobus dominis servire* (Matth. vi); et iterum: *Non potestis Deo servire et mammonæ* (Ibid.). Sicut enim charitas Patris fons est omnium et origo virtutum, ita dilectio mundi cunctorum est radix ac fomes vitiorum. Unde sequitur:

Quoniam omne quod est in mundo, etc. Omne quod est in mundo, dicit omnes qui mente inhabitant mundum, qui amore incolunt mundum; sicut cœlum inhabitant, qui conversionem habent in cœlis, quorum cor sursum est, quamvis carne ambulent in terra. *Omne ergo quod in mundo est*, id est, omnes mundi dilectores non habent, nisi concupiscentiam carnis, et concupiscentiam oculorum, et superbiam vitæ. His quippe vitiorum vocabulis omnia vitiorum genera comprehendit. *Concupiscentia* namque carnis est omne quod ad voluptatem et delicias corporis pertinet: in quibus maxima sunt, cibus, potus, et concubitus: de quibus Salomon ait: *Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicentes Affer, affer* (Prov. xxx). *Concupiscentia oculorum* est omnis curiositas quæ fit in discedendis artibus nefariis, in contempnendis spectaculis turpibus vel supervacuis, in acquirendis rebus temporalibus, in dignoscendis etiam carpendisque vitiis proximorum. *Superbia vitæ* est, cum se quisque jactat in honoribus. Per hæc tria tantum cupi-

ditas humana tentatur. Per hæc Adam tentatus est et victus. Per concupiscentiam, scilicet, carnis, cum hostis cibum ligni vetitum ostendit, eumque ad comedendum suavit. Per concupiscentiam oculorum, cum diceret: *Scientes bonum et malum, et a, erientur oculi vestri (Gen. iii)*. Per superbiam vitæ, cum diceret: *Eritis sicut dii (Ibid.)*. Per hæc tentatus est Christus, et vicit. Per concupiscentiam carnis, id est, cibum, ubi suggeritur: *Hic ut lapides isti panes fiant (Math. iv)*. Per concupiscentiam oculorum, id est, curiositatem, ubi de pinna templi admonetur ut se deorsum mittat, tentandi gratia, utrum ab angelis suscipiatur. Per superbiam vitæ, id est, inanem jactantiam, ubi in monte constituto ostenduntur omnia regna terræ hujus, et promittuntur, si adoraverit.

Quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. Non est pugna vitiorum nobis ex Deo Patre et Conditor naturaliter inserta, sed ex mundi hujus amore, quem Creatori prætulimus, nobis accidisse probatur. Fecit enim Deus homines rectos, et ipsi se micuerunt infinitis quæstionibus, ut Salomon testatur. Unde et Jacobus ait: *Nemo, cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur. Deus enim intentator malorum est; ipse enim neminem tentat (Jac. i)*. Unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus et illectus.

Et mundus transibit, et concupiscentia ejus, etc. Mundus transibit, cum in die judicii per ignem in meliorem mutabitur figuram, ut sit cælum novum et terra nova. Transibit et concupiscentia ejus, quia tempus patrandæ luxuriæ, vel alicujus peccati, ultra non erit. *In illa enim die peribunt omnes cogitationes eorum (Psal. cxlv)*, ille utique quibus erga mundi hujus desideria intendebant; qui autem fecerit voluntatem Domini, nequaquam ejus cogitationes mundo transeunt pereunt, sed quia cælestia et æterna desiderabat, immutabiles in perpetuo manent, quia præmia superna quæ concupierat consequetur. Unde et Dominus de femina devota, imo de unaquaque anima quæ voluntatem suam perfecte secuta fuerit, ait: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea (Luc. x)*. Qui ergo in æternum manere inconcussus quietusque concupiscit, ea quæ transire nesciunt amplectatur, ejus qui æternus est, Dei voluntatem sequatur.

Filioli mei, novissima hora est. Novissimam horam, novissimum sæculi tempus, quod nunc agitur, dicit, juxta illam Domini parabolam, ubi operarios in vineam a prima hora, a tertia, a sexta, a nona et ab undecima, narrat esse conductos. A prima namque hora vineam Domini excolebant, qui a primordio sæculi vel docendo, vel recte vivendo, sui Creatoris voluntati serviebant. Ab hora tertia, qui a temporibus Noe. Ab hora sexta, qui a temporibus Abraham. Ab hora nona, qui a temporibus legis datæ. Ab hora undecima, qui a temporibus dominicæ Incarnationis usque ad finem sæculi, cælestibus famulantur imperiis: in qua videlicet hora, et adventus

A in carne Salvatoris futurus, et secutura pestis Antichristi, qui præcoccia salutis impugnet, prophetarum præsepio signata est. Unde sequitur:

Et sicut audistis, quia Antichristus venit, etc. Antichristos dicit hæreticos; sed et illi qui fidem catholicam quam constituentur, perversis actibus destruunt, Antichristi, id est, Christo contrarii, jure vocantur; qui omnes maximo illi Antichristo in finem sæculi venturo, quasi suo capiti testimonium reddunt. Unde et Paulus de illo ait quia *mysterium jam operatur iniquitatis (II Thess. ii)*.

Unde scimus quia novissima hora est. Unde? Quia Antichristi multi facti sunt. Potest autem et sic intelligi, quod ait, jam tunc novissimam fuisse horam, quia persecutio illius temporis, quæ ab hæreticis ingerebatur, magnam similitudinem habuerit ultimæ illius persecutionis, quæ imminente die judicii ventura est, quamvis hæc linguis tantum vesanis Ecclesiam vexaverit, illa etiam gladiis sit vexatura ferocibus.

Ex nobis exierunt, sed non erant ex nobis. Plangendum videbatur ut damnum, cum audiremus: *Ex nobis exierunt*; sed mox consolatio subinfertur, cum subditur: *Sed non erant ex nobis*. Constat enim non posse exire foras nisi Antichristos, eos autem qui non sunt Christo contrarii, foras exire nullo modo posse; qui enim non est Christo contrarius, in corpore ipsius hæret. Sed sunt qui intus sic sunt in corpore Domini, quandoquidem adhuc curatur corpus ipsius, et sanitas perfecta non erit nisi in resurrectione mortuorum. Sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali; quando evomuntur, tunc relevatur corpus. Sic et mali quando exeunt, tunc Ecclesia relevatur. *Ex nobis exierunt, inquit, sed, nolite tristes esse, non erant ex nobis.* Unde probas?

Nam si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum. Hinc ergo videndum quia multi qui non sunt ex nobis accipiunt nobiscum sacramenta Christi. Sed tentatio probat quia non sunt ex nobis, quia cum illis tentatio venerit, velut occasione venti volant foras, quia grana non erant. Omnes autem tunc volabant, cum area Dominica cœperit ventilari in die judicii. Si qui sane exierunt peccando, sed pœnitendo redeunt, hi non Antichristi, sed in Christo esse probantur, si illos finis vitæ præsentis in Ecclesia manentes invenerit.

Sed ut manifesti sint, quoniam non sunt omnes ex nobis. Ideo, permittente Domino, quidam et ante ultimam excussionem exeunt de Ecclesia, ostendentes se non fuisse Ecclesiæ membra, nec pertinuisse ad corpus Christi, ut per hoc manifeste clarescat, quia non sunt omnes ex nobis, qui nobiscum intus positi sacramenta Christi percipiunt, sed soli qui digna eisdem sacramentis opera in unitate Ecclesiæ Christi faciunt.

Sed et vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. Unctio spiritualis, ipse Spiritus sanctus est, cujus sacramentum est in unctione visibili. Hanc

unctionem Christi dicit habere omnes, qui habent A cognoscere bonos et malos, nec opus esse ut doceantur quos ipsa unctio docet. Et bene cum de hæreticis loqueretur, repente ad suos auditores conversus, dicit unctionem eos habere a Sancto, ut ostendat eis e contrario quod hæretici et omnes Antichristi gratiæ spiritualis munere sint privati, nec pertineat ad Dominum, qui Sanctus vocari a prophetis consuevit, quin potius inter ministros Satanæ, qui sanctitatis nihil habent, perditionis locum teneant.

Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, etc. Nostis enim veritatem fidei et vitæ docti per unctionem Spiritus, nec opus habetis doceri, nisi ut persistatis in eo quod cœpistis.

Et quoniam omne mendacium ex veritate non est. B Hic versus pendet a superiori, et est sensus : Non scripsimus vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam : et hoc quoque scientibus, quoniam omne mendacium ex veritate non est. Ecce autem moniti sumus, quomodo cognoscamus Antichristum. Christus dicit : *Ego sum veritas* (Joan. xiv). Omne autem mendacium non est ex veritate. Omnes ergo qui mentiuntur, non sunt ex Christo. Non dicit, quoddam mendacium ex veritate. Nemo se decipiat, nemo se illudat : omne mendacium non est ex veritate.

Quis est mendax, nisi hic qui negat quoniam Jesus non est Christus ? Prædixerat omne mendacium ex veritate non esse, sed quia multa sunt genera mendaciorum non parum inter se disparia, nunc quasi singulare ponit mendacium negationis Christi, quia nimirum hoc tam nefandum et execrabile mendacium est, ut in ejus comparatione cætera aut parva videantur, aut nulla. Juxta quod peccanti Jerusalem dictum est : *Justificata est Sodoma ex te* (Ezech. xvi). Propria autem Judæorum est hæc negatio, ut dicant quoniam Jesus non est Christus. Sed et hæretici qui male credunt de Christo, negant Jesum esse Christum, quia de Christo non recte sentiunt ; neque eum talem confitentur qualem divina veritas docet, sed qualem ipsorum vanitas fingit. Mali quoque catholici qui Christi mandatis obtemperare contemnunt Jesum esse Christum denegant, cui non ut Christo Dei Filio debitum timoris vel dilectionis servitium impendant, sed velut homini nullius potestatis ad libitum contradicere non timent. Ideoque omnes hi mendaces et Antichristi, id est, Christo contrarii, probantur existere, attestante Apostolo, qui dicit : *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant* (Tit. 1).

Hic est Antichristus, qui negat Patrem et Filium. Hæc sententia cum hæreticos, tum maxime percussit Judæos, qui negantes Jesum esse Christum Filium Dei, nihilominus Deum Patrem se habere dicebant, ostendens eos frustra Deum Patrem confiteri, qui Filium negant. Hinc et ipse Dominus eos execratus ait : *Si Deus Pater vester esset, diligeretis utique me : ego enim a Deo processi, et veni* (Joan. viii).

Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet, etc. Confessionem hic cordis, vocis et operis inquiri, qualem quærelat Paulus, cum ait : *Et nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto* ; quod est aperte dicere : Nemo potest, nisi donante gratia Spiritus sancti, perfecta professione et actione Christo Domino famulari.

Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat, etc. Illam, inquit, fidem, illa dogmata toto corde sectamini, quæ a primis Ecclesiæ nascentis temporibus apostolorum voce percepistis. Ipsa sunt enim sola quæ vos divinæ gratiæ participes reddat. Et si quis vobis dixerit : *Ecce hic est Christus, ecce illic, ne credideritis. Exsurgent enim pseudoprophetae*, ut Dominus prædixit (Marc. xiii). *Et vos, inquit, in Filio et Patre manebitis.* Filium primo ponens, quia sicut ipse Filius dicit : *Nemo venit ad Patrem nisi per Filium* (Joan. xiv) ; nullus divinæ celsitudinis gloriam videbit, nisi qui per sacramenta humanitatis, quam Filius suscepit, renatus est. Vel certe ideo primo Filium, et sic Patrem nominavit, ne dicant Ariani, Filium minorem Patre propterea credendum, quia nunquam ante Patrem nominatus inveniatur.

Et hæc est repromissio quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam. Quasi quæres mercedem, et diceres : Ecce me, quod ab initio audiui, custodio, obtempero : pericula, labores, tentationes, pro ista permansione sustineo. Quo fructu, qua mercede ? Quid mihi postea dabitur ? Et hæc est, inquit, repromissio quam pollicitus est nobis, vitam æternam. C Memoria promissæ mercedis perseverantem te faciat in opere.

Hæc scripsi vobis de his qui seducunt vos. Seductores quos nominat, non solum hæretici sunt intelligendi, qui perversa doctrina quærunter avertere a fide, sed et hi qui per illecebras vel adversa sæculi a promissione vitæ æternæ mentes infirmorum male mulcendo, sive terrendo, detrahunt.

Et vos unctionem quam accepistis ab eo, etc. Hoc, inquit, Domino adjuvante procurate, ut Spiritus sancti gratiam, quam in baptismo consecuti estis, integram vestro in corde et corpore servetis, juxta illud apostoli Pauli : *Spiritum nolite extinguere* (I Thess. v). Sicque fit ut docente interius vos Spiritu, minus indigeatis extrinsecus hominum institutione doceri. Potest unctio de qua loquitur, ipsa Dei charitas intelligi, quæ diffunditur *in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis* (Rom. v), quæ citissime ad observanda Dei mandata cor quod implet inflammat.

Sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus. Merito addidit *de omnibus*, quomodo in Evangelio Dominus de eodem Spiritu loquens discipulis ait : *Ipse vos docebit omnia* (Joan. xiv). Quia nisi idem Spiritus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentes intelligit, quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Nec tamen doctor cessare debet, quin quod valet faciat, juxta id

quod Paulus ait : *Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus A autem incrementum dedit (I Cor. III).*

Et verum est, et non est mendacium. Solertius crebra iteratione inculcat vera esse quæ prædicat, et ab omni falsitatis sorde mundissima, ut eos qui aliter prædicare præsumperint coerceat, et nos quoque sedulus admoneat non aliter vitam inveniri posse perpetuam, nisi illam sequamur fidei et operis castitatem, quæ per apostolos primitivæ Ecclesiæ data est, atque in eadem sequenda et custodienda usque ad finem vitæ hujus permaneamus. Cui simile est illud apostoli Pauli : *Nemo vos seducat inanibus verbis; propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiae (Ephes. v).* Quod vero in alia Translatione dicitur : *Et verax est, et non est mendax,* ad priorem versus respicit, quo dicitur : *Sed sicut B unctio ejus docet nos de omnibus,* significans quia verax est eadem unctio, id est, ipse Spiritus qui docet homines, mendari non potest.

Et sicut docuit vos, manete in eo. Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci. Ea fide, eo ritu quo ipse docuit, in illo maneto. *Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (Matth. xxiv).*

Et nunc, filioli, manete in eo, ut cum apparuerit, etc. Qui inter persecutiones infidelium, inter irisiones carnalium proximorum permanet in Domino, fiduciam habet in adventu ejus, sciens quia patientia pauperum non peribit in finem. At quicumque erubescit vel percutienti se maxillam, præbere et alteram, vel convicium a proximo illatum patienter sufferre, vel alia hujuscemodi quæ Dominus jussit C observare, vel certe in tempore persecutionis publice Christianum se profiteri metuit, iste nimirum fiduciam in adventu Domini habere non potest, quia fiduciam professionis ejus in hac vita servare neglexit. Quin potius confundetur ab eo in adventu ejus. Hinc namque dicit : *Qui me eruberit et meos ser-mones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua et Patris et sanctorum angelorum (Luc. ix).*

Si scitis quoniam justus est, scitote, etc. Justitia nostra modo ex fide est. Justitia perfecta non est nisi in angelis, et vix in angelis, si Deo comparentur. Tamen si qua perfecta justitia est animarum et spirituum quos Deus creavit in angelis et sanctis, justis, et bonis, nullo lapsu aversis, nulla superbia cadentibus, sed manentibus semper in contemplatione verbi D. i, et nihil aliud dulce habentibus nisi a quo creati sunt, in ipsis perfecta justitia est. In nobis autem ex fide cœpit esse secundum Spiritum. Unde dicit Psalmista : *Incipite Domino in confessione (Psal. cxlvi).* Incipite, inquit. Initium justitiæ nostræ est confessio peccatorum. Cœpisti non defendere peccatum tuum, jam inchoasti justitiam. Perficietur autem in te, quando te nihil aliud facere delectabit. Quando absorbebitur mors in victoria, quando nulla concupiscentia titillabit, quando non erit lucta cum carne et sanguine, quando erit corona victoriæ, et triumphus de inimico, tunc erit perfecta

justitia. Ergo si scitis, quoniam justus est, ait, scitote quoniam omnis qui facit justitiam, ex ipso natus est; id est, ex Christo. Et quia dixit ex ipso natus est, hortatur nos jam ergo quod ex illo nati sumus, ut perfecti simus. Audi denique sequentia.

CAPUT III.

Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, etc. Magna est gratia Conditoris nostri, quæ nobis donavit ut cum amare et noverimus et possimus : et ita amare, ut patrem filii, cum et hoc magnum esset, si sic illum amare possemus quomodo fideles servi dominos, quomodo domini devoti amant mercenarii. Qualiter autem filii Dei effici debeamus, idem Joannes in Evangelio testatur : *In propria (inquiens) venit, et sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine ejus (Joan. i).* Conjuncto ergo utroque testimonio, constat quia per fidem et dilectionem filii Dei efficiamur. Sed et Pelagii et Arii dogma per hæc condemnatur. Pelagii quidem (qui dicere ausus est homines sine gratia Dei posse salvari) condemnatur hæresis in eo quod dicitur a Deo nobis charitatem vel potestatem dari, qua adoptionem filiorum accipiamus. Porro Arius, qui dicebat minorem Patre ac dissimilem esse Filium, refellitur in eo quod idem Joannes et hic dicit, Patrem nobis dare charitatem qua filii Dei nominemur et simus, et in Evangelio, per Dominum Salvatorem ait potestatem dari creditibus filios Dei fieri. Constat enim unius substantiæ et ejusdem eos esse potentiam, qui æqualiter hominibus atque indifferenter coelestia dona tribuunt.

Propter hoc mundus non novit nos, quia non novit eum. Mundum hoc loco, mundi amatores appellat. Et hoc est quod iidem in judicio visa sanctorum gloria quorum fidem despexerunt, dicent intra se gementes et pœnitentiam agentes : *Illi sunt quos aliquando habuimus in derisum, et in similitudinem improperii. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, et finem illorum sine honore. Quomodo computati sunt inter filios Dei, et inter sanctos sors illorum est (Sap. v)?*

Charissimi, nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Et Paulus ait : *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo (Coloss. III).* Mortuus fidelis est extinctione veteris vitæ quæ erat in peccatis, et vitam habens novam in Christo per fidem, cujus altitudo necdum visibiliter nobis apparuit.

Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus. Et hoc quoque Paulus aliis explicat verbis : *Cum Christus (inquiens) apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria (Coloss. III).* Similes (inquit) ei erimus, quia cum immutabiles et æternæ divinitatis contemplatione perfruemur, nos quoque immortales erimus. Et similes quidem erimus, quia beati; et tamen Creatori similes non erimus, quia creatura sumus; quis enim similis erit Deo inter filios Dei? Quanquam possit hoc etiam de immortal-

tate corporis dictum videri. Et in hoc quippe similes erimus Deo, sed tantummodo Filio, qui solus in Trinitate corpus suscepit, in quo mortuus resurrexit, atque id ad superna provexit.

Quoniam videbimus eum sicuti est. Esse Dei est æternum hunc atque incommutabilem permanere. Unde ad Moysen dicit : *Ego sum qui sum* (Exod. iii); et : *Dices filiis Israel : Qui est, misit me ad vos* (Ibid.). Videbimus ergo eum sicuti est, quando hunc in ipsa deitatis suæ substantia contemplantur, quod in hac vita nulli prorsus electorum conceditur, cum etiam ipse legislator Dominum quem in angelica specie contemplari solebat obsecrans, dicens : *Domine, ostende mihi teipsum, ut videam te* (Exod. xxxiii), ab eodem Domino audierit : *Nemo videbit faciem meam et vivet* (Ibid.). Cui tamen pro merito magnæ sanctitatis ait : *Ostendam omne bonum tibi* (Ibid.). Hinc et Paulus ait : *Nunc videmus per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem* (I Cor. xiii). Unde quod responsum est Moysi verum est, quod nemo potest faciem Dei videre et vivere (Exod. xxxiii), id est, nemo potest eum in hac vita vivere, videre sicuti est. Nam multi videntur, sed quod voluntas Dei elegit, non quod natura formavit. Et illud quod Joannes ait sic recte intelligitur : *Dilectissimi, filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus. Scimus quia sum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est*. Non sicut eum homines viderunt, quando voluit, in specie qua voluit, non in natura quæ in semetipso etiam cum videretur latuit; sed sicut est quod ab eo a Moysese petebatur, cum ei diceretur : *Ostende mihi teipsum* (Exod. xxxiii), ab eo qui cum eo facie ad faciem loquebatur. Non quia Dei plenitudinem quisquam non solum oculis corporis, sed vel ipsa mente aliquando comprehendit. Aliud est enim videre, aliud est totum videndo comprehendere. Quandoquidem id videtur quod præsens utcumque sentitur, totum autem comprehenditur videndo quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut cujus fines circumspici possunt, sicut te nihil latet præsentis voluntatis tuæ. Circumspicere autem potes fines annuli tui. Exempli gratia, duo potius, quorum alterum ad mentis obtutum, alterum ad corporales oculos pertinet. Visus enim ad utrumque referendus est, id est, et ad oculos et ad mentem.

Et omnis qui habet spem hanc in eo, sanctificat se, etc. Multi se dicunt spem habere vite cœlestis in Christo, sed hanc confessionem negligenter vivendo evacuant. Manifestum autem de se indicium spei supernæ exhibet, qui bonis operam dare actibus studet, certus quia non aliter ad similitudinem Dei quis in futuro perveniet, nisi Dei sanctitatem in præsentem se sanctificando, id est, abnegando impietatem et sæcularia desideria, sobrie autem et juste et pie vivendo imitetur. Sic autem divinæ sanctitatis munditiam pro nostræ capacitatis mensura jubemur imitari, sicut divinæ similitudinis gloriam pro nostra, id est, creaturæ mensura sperare præcipitur. Ne-

que autem Pelagianum dogma juvare credendum est, quod dicitur de homine *Sanctificat se*, quasi aliquis sine divino auxilio per liberum arbitrium possit se sanctificare. Sed qui habet spem in Domino sanctificat se quantum potest ipse nitendo, et ejus per omnia gratiam flagitando, qui ait : *Sine me nihil potestis facere* (Joan. xv); eique dicendo : *Adjutor meus esto, ne derelinquas me* (Psal. cxvi).

Omnis qui facit peccatum, et iniquitatem facit. Nemo dicat : aliud est peccatum, aliud iniquitas. Nemo dicat : Ego peccator sum, sed iniquus non sum. *Omnis enim qui facit peccatum, et iniquitatem facit*, quia peccatum est iniquitas. Virtus hujus sententiæ facilius in lingua Græcorum, qua edita est Epistola, comprehenditur, siquidem apud eos iniquitas ἀνομία vocatur, quod significat quasi contra legem vel sine lege factum, siquidem lex Græce νόμος appellatur. Cum ergo dicit Joannes, quia *omnis qui facit peccatum, et iniquitatem facit*, hoc est ἀνομίαν, et peccatum est iniquitas, manifeste insinuat quia omne quicquid peccamus, contra legem Dei facimus, juxta illa Psalmistæ : *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ* (Psal. cxviii). Omnes enim qui peccant prævaricationis rei sunt, hoc est, non solum illi qui datam sibi scriptæ legis scientiam contemnunt, sed et illi qui innocentiam legis naturalis quam in protoplasto omnes accepimus, sive infirmitate, sive negligentia, sive etiam ignorantia, corrumpunt. Sed et Latinum nomen eidem rationi congruit, quod iniquitas quasi æquitati adversa nuncupatur, quique facit peccatum, et iniquitatem facit, et peccatum est iniquitas. Quia quicumque peccat contrarius sibi mirum æquitati divinæ legis peccando existit. Verum, ne nos, qui peccatis et iniquitatibus ad purum carere nequimus, prorsus de salute desperemus, videamus quod sequitur de Domino :

Et scitis quoniam ille apparuit, ut peccata tolleret, etc. Hoc et Joannes Baptista testimonium perhibens de Domino ait : *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*. Ideo autem peccata tollere potuit Dominus, quia peccatum in eo non est. Tot et tanti homines in mundum venere perfecti, sed eorum nullus peccata tollere potuit mundi, quia nullus sine peccato esse potuit in mundo. Non ergo gloriatur Pelagius, non se Julianus ejus sectator extollat, audiens quia *omnis qui habet spem in Domino sanctificat se*. Nemo enim tollit peccata, quæ nec lex quamvis sancta et justa et bona potuit auferre, nisi ille in quo peccatum non est. Tollit autem, et dimittendo quæ facta sunt, et adjuvando ne fiant, et perducendo ad vitam ubi fieri omnino non possint.

Omnis qui in eo manet, non peccat. In quantum in eo manet, in tantum non peccat.

Et omnis qui peccat non vidit eum, nec cognovit eum. Visionem dicit et cognitionem fidei, qua justus etiam in hac vita Deum videre delectatur, donec ad ipsam speciem apertæ visionis ejus in futuro perveniant, de qua supra dicitur : *Quoniam videbimus eum sicuti est*. *Omnis ergo qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum*. Si

enim gustasset et videret quam suavis est Dominus (Paul. xxxiii), nequaquam se peccando a videnda ejus gloria segregaret. Et in quantum justis memoriam abundantiae suavitatis ejus eructant, et in justitia ejus exsultant (Psal. cxliv), in tantum se a peccatis abstinendo justitiae ejus incommutabili et incomparabili concordare satagunt.

Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justitiam, justus est., etc. Et supra: *Sanctificat se*, inquit, *sicut et ille sanctus est.* Non quod nostra justitia vel sanctitas divinæ par esse valeat, cum scriptum sit: *Non est sanctus ut est Dominus (I Reg. ii)*, sed sicut multum interest inter faciem hominis et imaginem de speculo, quia imago est in imitatione, corpus in veritate, et tamen sicut hic oculi, sic et ibi: dispar tamen est res, sed sicut ad similitudinem refertur, ita et nos habemus quidem imaginem Dei, sed non illam quam habet Filius æqualis Patri. Nam et nos pro modo nostro, si non sicut ille essemus, ex nulla parte similes diceremur. Ergo sanctificat nos, sicut et ipse sanctus est. Sed ille sanctus æternitate, nos sancti fide. Justi sumus, sicut et ille justus est. Sed ille in ipsa incommutabili perpetuitate, nos justis credendo in eum quem non videmus, ut aliquando videamus.

Qui facit peccatum, ex diabolo est. Non carnis originem ducendo ex diabolo, sicut Manichæus impiissime de cunctis credit hominibus, sed imitationem vel suggestionem peccandi ab illo sumendo, quomodo et nos filii Abrahæ sumus facti imitando fidem Abrahæ. Et e contra Judæi, filii Abrahæ, deserendo fidem Abrahæ, facti sunt filii diaboli, dicente ad eos Dominus: *Vos ex patre diabolo estis (Joan. viii)*.

Quoniam ab initio diabolus peccat. Cum præmitteret ab initio, subjunxit verbum præsentis temporis, *peccat*. Quia ex quo ab initio cœpit diabolus peccare, nunquam desit, nec præsentium scilicet pœnarum enormitate nec futurarum metu coercitus. Unde ex illo jure esse dicitur, quisquis a peccando se revocare negligit. Ab initio autem diabolus peccat, illo utique quo ipse factus est, quo etiam creaturarum cœpit origo cunctarum. Neque enim dubitandum est inter primas creaturas angelos esse conditos, sed cæteris ad laudem Creatoris gloriam suæ conditionis referentibus, ille qui primus est conditus, mox ut altitudinem suæ claritatis aspexit, contra Conditorum cum suis sequacibus superbus intumuit, perque eandem superbiam ab initio peccans, de archangelo in diabolum est versus.

In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. Omnes peccatores ex diabolo nati sunt in quantum peccatores. Adam a Deo factus est; sed quando consensit diabolo, ex diabolo natus est, et tales omnes genuit qualis erat. Nativitas illa dejecit ad mortem; nativitas secunda, id est, baptismi, erexit ad vitam. Nativitas illa trahit secum peccatum; nativitas secunda liberat a peccato. Ideo enim venit Christus homo, ut solveret peccata hominum; de qua solutione recte subditur:

Omnis qui natus est ex Deo peccatum non facit, etc.

A Non autem hæc de omni peccato dicit: *si enim dixerimus quoniam peccatum non habemus, nos ipsos seducimus (I Joan. i)*, sed de violatione charitatis, quam qui semen Dei, id est, verbum Dei, quo renatus est, in se habet, committere non potest. Hoc enim sequendo manifestat, dicens:

In hoc manifestati sunt filii Dei et filii diaboli, etc.

Dilectio ergo sola discernit inter filios Dei et filios diaboli. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo. Qui non habent, non sunt nati ex Deo. Quidquid vis habe, hoc solum si non habeas, nihil tibi prodest. Alia si non habeas, hoc habe, et implesti legem. Qui enim diligit proximum, legem implevit. Et plenitudo legis est charitas.

B *Quoniam hæc est annuntiatio quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum.* Dicente Domino: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem (Joan. xv)*.

Non sicut Cain, qui ex maligno erat, etc. Exponit quomodo ex maligno erat Cain, quia videlicet et ipse maligna habebat opera. Ergo ubi est invidia, amor fraternus esse non potest; sed peccatum maligni, id est, diaboli, est in pectore tali, quia et diabolus hominem invidendo ejecit. Opera ergo justa Abel, non dicit nisi charitatem. Opera mala Cain, non dicit nisi odium fraternum. Parum est quia odit fratrem suum, et invidet operibus bonis (sic). Hinc itaque discernuntur homines. Nemo attendat linguas, sed facta. Cur si non benef. ciat pro fratribus suis, ostendit quid in se habeat? Tentationibus probantur homines.

C *Nolite mirari, fratres, si odit vos mundus.* Mundum dilectores mundi dicit. Nec mirandum quod qui amant mundum fratrem a mundi amore separatam, et cælestibus tantum desideriis intentum, amare non possunt. Abominatio est enim peccatori religio, ut Scriptura testatur.

Nos scimus quia translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Nemo se de virtutibus falso extollat, nemo suarum virium paupertatem ultra modum metiatur: apertum dat judicium, quicumque fraterna dilectione plenus est, quod ad sortem electorum pertinet, quia portionem habere in terra viventium inveniit.

Qui non diligit, manet in morte. Mortem animæ dicit. Anima enim quæ peccaverit, ipsa morietur. Vita quippe carnis anima, vita animæ Deus est. Mors corporis amittere spiritum, mors est animæ amittere Deum. Unde constat, quod in anima mortui omnes in hanc lucem nascimur, trahentes ex Adam originale peccatum, sed Christi gratia fidelibus regenerando agitur, ut in anima vivere possint. Verum baptismatis et fidei mysterium illis solummodo prodest, illos de morte attrahit ad vitam qui sincera mente diligunt fratres. Atque idem notandum quod non ait: Qui non diligit venturus est in mortem, quasi de pœna perpetua loqueretur, quæ restat peccatoribus in futurum, sed *qui non diligit*, inquit, *manet in morte*. In illa utique morte, de qua etiam in hac vita, si fratres perfecte amaret, exurgere posset. Hinc etenim dicitur in Apocalypsi: *Beatus et sanctus qui habet partem in*

resurrectione prima (Apoc. xx); in his secunda mors non habet potestatem.

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Si contemnebat quisquam odium fraternum, nunquid et homicidium in corde suo contempturus est? Non movet manus ad occidendum hominem, homicida jam tenetur a Deo. Vivit ille, et iste jam interfector judicatur.

Et scitis quia omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Etsi hic per fidem inter sanctos vivere cernitur, non habet in se perpetuo vitam manentem. Nam ubi retributionis tempus advenerit, cum Cain, qui ex maligno erat, damnabitur etiam qui hoc homicidii genere tenetur, ut discordet et dissident, et pacem cum fratribus non habeat. Notandum enim quod non ait absolute: Homicida non habet vitam in se manentem, sed: Omnis, inquit, homicida. Scilicet non solum ille qui ferro, verum et ille qui odio fratrem insequitur.

In hoc cognovimus charitatem Dei, etc. Qualis perfecta charitas esse debeat in nobis, Dominicæ passionis exemplo didicimus. *Majorem namque hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam porat quis pro amicis suis* (Joan. xv). Unde et Paulus ait: *Commendat autem Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro impiis mortuus est* (Rom. v). Hanc beatus Petrus habere monebatur, cum Domino dicente: *Petre, amas me? pasce oves meas* (Joan. xxi); respondit se amare, statimque audivit: *Cum autem senueris, extendes manus tuas, et alius te cinget, et ducet quo tu non vis* (Ibid.). Hoc autem dixit (ait evangelista) significans qua morte clarificaturus esset Deum. Cui enim amorem confitenti suas oves commendaret, eum in testimonium perfecti amoris animam suam pro eisdem ovibus ponere docebat. Ille, inquit, pro nobis animam suam posuit, et nos debemus pro fratribus animas ponere. Sed dicit forte aliquis: Et quomodo possum habere istam charitatem? Noli cito de te desperare, forte nata est, sed nondum perfecta est. Nutri eam, ne effocetur. Et unde, inquis, novi natam in me charitatem esse quam nutriam? Audi sequentia:

Qui habuerit substantiam mundi hujus, et vidit fratrem suum necessitatem habere, etc. Ecce unde incipit charitas. Si nondum es idoneus mori pro fratre, jam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri. Si enim fratri molestiam patienti non compateris, non utique Patris, ex quo ambo regenerati estis, charitas manet in te.

Filii mei, non diligamus verbo, neque lingua, etc. Opere videlicet, ut cum frater aut soror nudi sunt, et indigent victu quotidiano, demus eis quæ necessaria sunt corpori. Similiter cum spiritualibus donis eos egere conspiciamus, præstemus eorum necessitati quæ possumus. Veritate autem, ut eadem beneficia eis simplici intentione largiamur, et non propter laudem humanam, non per jactantiam, non in injuriam aliorum qui majoribus præditi substantiis nil tale fecerunt. Quæcunque enim mens hujusmodi nequitias inficitur, in hac puritas veritatis habitare

non valet, etiamsi opus dilectionis proximis impendere videtur.

In hoc cognovimus quoniam ex veritate sumus. Id est, cum opera pietatis in veritate facimus, patet quod ex veritate sumus, quæ Deus est, ut pote qui ejus perfectionem pro modo nostro imitemur.

Et in conspectu ejus suadebimus corda nostra. Hæc sententia pendet a superioribus. Quia cum opere et veritate proximos diligimus, manifeste cognoscimus, quoniam in conspectu summæ veritatis suademus corda nostra. Omnes enim homines cum aliquid facere disponunt, ad idem factum meditandum corda sua se convertere suadent. Sed qui mala cogitant, hæc a Deo, si valerent, occultare vellent; ipso attestante qui ait: *Omnis enim qui male agit, odit lucem; et non venit ad lucem, ut non arguatur opera ejus* (Joan. iii); qui vero bona operari meditantur, hi facillime suis cordibus persuadent, ut in conspectu divinitatis se patefieri desiderent, quod summæ perfectionis indicium esse solet, cum sua opera quisque vel cogitata a Deo gaudet videri. Unde ipse subsequenter dicit: *Qui autem facit veritatem, venit ad lucem ut manifestentur ejus opera, quia in Deo sunt facta* (Ibid.). Per veram ergo dilectionem cognoscimus, quoniam ex veritate sumus, et quoniam in conspectu ejusdem veritatis suademus corda nostra, hoc est tales cogitationes corda nostra habere suademus quæ divinis sint dignæ conspectibus.

Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, etc. Si ipsa conscientia accusaverit nos intus, quia non eo animo bona nostra facimus quo facienda sunt, quomodo ejus scientiam latere possumus, cui canitur: *Ecce tu, Domine, cognovisti omnia, et, Quia tenebræ non obscurabuntur abs te, et nox sicut dies illuminabitur* (Psal. cxxxviii)?

Ch. rissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, etc. Si verum nobis responderit quia diligimus, et germana in nobis dilectio est, et non ficta, sed sincera, salutem fraternam quærens, nullum emolumentum exspectans a fratre nisi salutem ipsius; item si cor nostrum non reprehenderit nos, videlicet cum in oratione dicimus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* (Matth. vi), fiduciam habemus ad Deum non in conspectu hominum, sed ubi ipse Deus videt in corde.

Et quidquid petierimus accipiemus ab eo, etc. Magna hæc et desiderabilis fidelibus data est promissio. Si quis vero tam vecors et absurdus est, ut promissis non delectetur cælestibus, saltem pertimescat hoc quod e contrario sapientia terribiliter intonat, dicens: *Qui avertit aurem suam ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis* (Prov. xviii). Neque huic beati Joannis sententiæ contrarium videri oportet, quod Paulus ter Dominum rogavit, ut discederet ab eo angelus Satanæ, nec impetrare potuit (II Cor. xii), sed dictum est illi: *Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur* (Ibid.). Etsi enim non semper ad voluntatem accipimus orantes, tamen mercedem devotionis ad salutem accipimus, sicut

idem Paulus Dominum rogans, non quod quærebat, sed quod utile habebat accepit. At contra sæpe reprobi exaudiuntur ad voluntatem, si non audiuntur ad salutem. Unde et eorum caput diabolus, ut beatum Job tentaret, exauditus est ad voluntatem, sed ad suam damnationem. Ideo enim concessus est iste tentandus, ut eo probato ille esset cruciandus. Cum ergo dixisset Joannes, quia quodcumque petierimus accipiemus ab eo, si mandata ejus custodimus, quasi quæreret quæ mandata, continuo subdidit:

Et hoc est mandatum ejus, ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi, etc. Singulari numero mandatum præmisit, et Deo subsequenter adjungit mandata, fidem scilicet et dilectionem, quia nimirum hæc ab invicem separari nequeunt. Neque enim sine fide Christi recte nos alterutrum diligere, neque vere in nomine Jesu Christi sine fraterna dilectione possumus credere. *Et diligamus, inquit, alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.* Id est, puro amore, non sicut latrones, vel quorumlibet aliorum patratores scelerum, qui se utique alterutrum sed non caste diligunt. Sed enim dedit mandatum nobis, cum ait: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos (Joan. xv).* Quid est enim, *Sicut dilexi vos*, nisi: Ad hoc amate ad quod amavi vos, videlicet, ut ad cælestia regna pertingatis? Et qua mercede hæc mandata fidei et dilectionis servantur? Sequitur:

Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et ipse in eo. Sit ergo tibi domus Deus, et esto domus Dei; mane in Deo, et maneat in te Deus. Manet in te Deus ut te contineat, manes in Deo ne cadas. Serva mandata ejus, tene charitatem. Noli te divellere a fide illius, ut glorieris in præsentia ipsius, et securus manebis in eo, modo per fidem, tunc per speciem. Manebit et ipse perennis in te, juxta quod ei Psalmista decantat: *In æternum exultabunt, et habitabis in eis (Psal. v).*

Et in hoc scimus quoniam manet in nobis, de Spiritu quem dedit nobis. Primis temporibus cadebat Spiritus sanctus super credentes, et loquebantur linguis quas non didicerant. Nunc autem quia exterioribus signis sancta Ecclesia non indiget, quicumque credens in nomine Jesu Christi fraternam habuerit charitatem, Spiritui sancto in se manenti testimonium perhibet. Hoc enim agit Spiritus sanctus in homine, ut sit in illo charitas. *Quia charitas (inquit Paulus) diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis (Rom. v).* Verum quia multi, charitatem non habentes, et unitatem Ecclesie perverso dogmate scindentes, nihilominus Spiritum sanctum in se esse contendunt, recte subditur:

CAPUT IV.

Charissimi, nolite omni spiritui credere, etc. Et quis est qui probat spiritus, vel unde possunt probari, docet in Evangelio Dominus, ubi talia ventura prædicebat, qualia Joannes jam suo tempore venisse probat. *Attendite, inquit, a falsis prophetis qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.*

Numquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis fœcus (Marc. vii)? Hi sunt ergo fructus a quibus spiritus maligni, qui in pseudoprophetais loquuntur, valent dignosci, spinæ videlicet schismatum, et horridi hæresium tribuli, quibus eos qui sibi incaute appropriant, fidem lacerando, contaminant. Sicut e contrario fructus bonorum, charitas, scilicet, gaudium, pax in Spiritu sancto, per fragrantiam uvarum, flicorumque dulcedinem, apte figurantur.

In hoc cognoscitur Spiritus Dei, etc. Confessio hoc loco non solum catholicæ fidei, sed et operationis bonæ quæ sit per charitatem, intelligitur. Alioquin nonnulli hæretici constituentur, multi schismatici, multi falsi catholici, Jesum Christum in carne venisse, sed confessionem suam factis negant, non habendo charitatem. Charitas quippe Dei Filium adduxit ad carnem. Et ideo quisquis non habet charitatem, negat illum in carne venisse, talisque spiritum ex Deo non habere convincitur. Ipse autem est Spiritus Dei, qui dicit Jesum Christum in carne venisse, qui dicit non lingua, sed factis, non sonando, sed amando.

Et omnis spiritus qui solvit Jesum ex Deo non est. Ille solvit Jesum qui vel divinitatem ejus, vel animam, vel carnem negat, quæ eum veraciter habere fides catholica docet. Solvit et ille Jesum, qui mandata et verba Jesu vel perverse videndo, vel perversus interpretando corrumpit. Sed et ille qui unitatem sanctæ Ecclesie, quam Jesus venit colligere, turbat, Jesum quantum in se est solvere nititur. Nec mirum si tales ex Deo non sunt, qui Dei opera vel verba vel sacramenta rescindunt. In tantum namque ex Deo non sunt, ut quidam eorum qui pravo dogmate separare volebant ab hominis dispensatione divinitatem Christi, hunc quoque versiculum quo dicitur: *Et omnis spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est*, ex hac Epistola eraserint, ne scilicet per auctoritatem beati Joannis convinceretur error eorum. Denique Nestorius nescire se prodidit hanc authenticis exemplaribus inditam fuisse sententiam, atque ideo solvere non timuit Jesum, ac se per hoc Deo reddere extraneum, dicens beatam Mariam virginem non Dei, sed hominis tantum exstitisse genitricem, ut aliam personam hominis, aliam faceret Deitatis; neque unum Christum in Verbo Dei et carne atque anima credens, sed separatim alterum Filium Dei, alterum hominis prædicans.

Et hic est Antichristus de quo audistis quoniam venit, etc. Venit imminente die judicii, nato in mundo homine illo cæteris amplius nefando, filio iniquitatis. Et nunc jam in mundo est, habitans in mentibus eorum, qui Christo vel professione, vel opere, sine remedio pœnitendi repugnant.

Vos ex Deo estis, filii, et vicistis eum. Vicistis Antichristum confitendo Jesum Christum in carne venisse, id est, charitatem habendo, quam docuit Jesus Christus veniens in carne, quam et ipse in Evangelio commendat dicens: *Majorem hæc dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis*

pro amicis suis (Joan. xv). Quomodo enim poterat Filius Dei animam suam ponere pro nobis, nisi carne indueretur, ubi mori posset? Quisquis ergo violat charitatem, quodlibet dicat lingua, vita ipsius negat Christum in carne venisse, et ipse est Antichristus. *Et viciistis eum*, inquit. Sed unde vicerunt? Numquid liberi virtute arbitrii? Non uti iuc. Taceat Pelagius, dicat ipse Joannes:

Quoniam major est qui in vobis est, etc. Docet itaque eos servare humilitatem, ne victoriam suis viribus tribuant, et arrogantia superbiz vincantur. Docet inter adversa fiduciam spemque semper habere vincendi, memoria retinentes, quia major est Dominus ad protegendum, quam diabolus ad impugnandum.

Ipsi de mundo sunt, etc. Antichristi, id est, hæretici, etsi nomen Christi invocant, si signo Christi se notant, ipsi tamen de mundo sunt, id est, de illorum numero qui mundana sapiunt, qui infirma [F. infima] querunt, qui cœlestia ignorant. Et ideo ipsi de mundo loquuntur, mundanæ videlicet sapientiæ ratione Christianæ fidei adversantes, dicendo non posse fieri ut Filius Dei sit Patri cœternus, ut virgo intacta pariat, ut caro de pulvere resurgat, immortalis, ut homo de terra editus mansionem percipiat in cœlis, ut recens natus parvulus reatu primi hominis teneatur astrictus, nisi aqua baptismi renatus in Christo salvetur.

Et mundus eos audit. Quia spiritualium corda ad mundanos carnalesque sensus revocare a fidei simplicitate non valent. Sed et catholici quicumque audientes illam Domini sententiam: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos* (Math. v); et iterum: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis delicta vestra; si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra* (Math. vi), dicunt se nullatenus suas injurias posse dimittere inultas: hi nimirum de mundo esse, et ideo de mundo loqui convincuntur. Et quia charitatis viscera non habent, frustra fidei intemerata mysteria servant. Sed nec Antichristi nomine possunt carere, qui Christi mandatis probantur adversari.

Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, etc. Carnalis enim homo non percipit ea quæ sunt Spiritus Dei, stultitia enim est illi. Qui ergo non vult audire prædicatores charitatis, profecto iste Deum non nosse, neque ex Deo esse cognoscitur, quia charitatem quam erga homines Deus exercuit imitari neglexit.

In hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritum erroris. In hoc nimirum, quia qui audit nos, Spiritum veritatis habet; qui nos non audit, spiritum habet erroris. Et hæc est discretio spirituum, de qua supra monuit, dicens: *Probate spiritus si ex Deo sint*. Sed videamus quid moniturus est, in quo illum audire debeamus:

Charissimi, diligamus invicem, etc. Multum commendavit charitatem, quam dixit ex Deo esse; plus dicturus est, intente audiamus:

Et omnis qui diligit, ex Deo natus est, etc. Quid amplius dici potuit? *Deus charitas est*. Facere ergo contra charitatem, facere contra Deum est. Nemo dicat: In hominem pecco quando non diligo fratrem meum, et facile est peccatum in hominem, si in Deum solum non peccem. Quomodo non peccas in Deum, quando in charitatem peccas? *Deus charitas est*.

In hoc apparuit charitas Dei in nobis, etc. Quomodo ipse Dominus ait: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat est dilectio Christi in nos, quia mortuus est pro nobis*. Dilectio Patris inde probata est in nobis, quia Filium suum unicuique misit mori pro nobis. Sic et Paulus apostolus ait: *Qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo nobis omnia donavit* (Rom. viii)?

In hoc est charitas, etc. Non illum dileximus prius. Nam ad hoc dilexit nos, ut diligamus eum. Gratia quippe hominem prevenit, ut diligit Deum, qua dilectione operetur bona. Unde psalmista: *Deus meus*, inquit, *misericordia ejus præveniet me* (Psal. lviij).

Et misit Filium suum propitiationem, etc. Et hoc est maximum in nos divinæ charitatis indicium, quia cum necdum ipsi pro peccatis nostris eum petere nossemus, misit ille Filium suum ad nos, qui nobis in se credentibus ultro veniam daret, nosque ad paternæ gloriæ societatem vocaret. In quibusdam Codicibus hic versiculus ita legitur: *Et misit Filium suum litatorem pro peccatis nostris*. Litator autem sacrificator est. Sacrificavit enim Filius Dei pro peccatis nostris non hostias pecudum, sed seipsum offerendo. Unde bene Paulus admonens ait: *Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi, et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* (Ephes. v). Cui sententiæ convenit hoc quod hic quoque Joannes exhortando subjunxit, dicens:

Charissimi, si Deus dilexit nos, etc. Quod autem sequitur:

Deum nemo vidit unquam. Majori disputatione indiget, cum Dominus et hominibus mundo corde Deum videndum promittat, et de sanctis dicat quod angeli eorum semper in cœlis videant faciem Patris. Hanc autem sententiam et in Evangelio suo ponit idem Joannes, ubi etiam quomodo Deus videri possit consequenter adjungit, dicens: *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit* (Joan. i). Quod beatus pater Ambrosius ita exposuit: « Et ideo Deum nemo vidit unquam, quia eam quæ in Deo habitat plenitudinem divinitatis nemo conspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. Vidit enim ad utrumque referendum est. Denique cum additur: *Unigenitus Filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit*, mentium magis quam oculorum visio declaratur. Species enim videtur, virtus vero narratur. Illa oculis, hæc mente comprehenditur. » Item beatus Augustinus in libro de videndo Deo, de eadem disputans quæstione:

Proinde (inquit) narrante Unigenito, qui est in sinu A Patri narratione ineffabili, creatura rationalis, munda et sancta, impletur Dei visione ineffabili. Quam tum consequemur, cum æquales angelis facti fuerimus, quia *facie ad faciem* videbimus (I Cor. xii). Sicut videntur ista visibilia corporis sensibus nota, Deum nemo vidit unquam : quoniam si aliquando quoquo modo visus est, non sicut ista natura videtur, sed voluntate visus est specie qua voluit apparens, latente natura, atque in se incommutabiliter permanente. Eo autem modo quo videtur sicuti est (I Cor. xiii); nunc fortasse videtur a quibusdam angelis suis sanctis. A nobis autem tunc ita videbitur, cum eis facti fuerimus æquales. » Et post aliquanta exponens sententiam sancti Ambrosii, Deum, inquit, nemo vidit unquam, vel in hac vita sicut ipse est, vel etiam in angelorum vita, sicut visibilia ista quæ corporali visione cernuntur, quia unigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse enarravit. Unde non ad oculorum corporalium, sed ad mentium visionem dictum est pertinere quod narrat. Item post multa: Ad eam vero visionem (inquit) qua videbimus Deum sicuti est (I Cor. xiii), mundana corda commonuit. Quia enim corpora, consuetudine loquendi, visibilia nominantur, propterea Deus invisibilis dicitur, ne corpus esse credatur. Non quia munda corda suæ substantiæ contemplatione fraudabit, cum hæc magna et summa merces Deum colentibus et diligentibus promittatur, dicente ipso Domino quando corporalibus oculis visibiliter apparebat, et invisibilem se contuendum mundis cordibus promittebat: Qui diligit me, diligitur a Patre meo, et ego diligam eum, et ostendam meipsum illi (Joan. xiv). Hæc quippe natura ejus æqualiter cum Patre invisibilis, sicut æqualiter incorruptibilis est. Quæ continuatim apostolus posuit, dicens: Regi autem sæculorum invisibili, incorruptibili, divinam substantiam qua potuit hominibus prædicatione commendans. Deus ergo res est invisibilis, neque oculo sed mente quærendus est. Sed quemadmodum si solem istum videre vellemus, oculum corporis purgaremus, unde lux videri potest; ita volentes videre Deum, oculum cordis quo Deus videri potest, purgemus: Beati enim mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt (Math. v). Verum quia hæc visio in futuro speratur, quid agendum nobis est, dum, adhuc constituti in corpore, peregrinamur a Domino? quo solatio utendum ubi divina visione necdum licet perfrui?

Si diligamus invicem, Deus in nobis manet. Sed nemo putet hanc dilectionem, in qua Deus manet, abjecta et desidiosa quadam mansuetudine, imo non mansuetudine, sed remissione et negligentia servari. Non est ista charitas, sed languor; ferveat charitas ad emendandum, ad corrigendum. Sed si sunt boni mores, delectent; si mali, emendentur, corrigantur. Si ergo diligamus invicem sincera et disciplinabili charitate, Deus in nobis manet, operibus quidem ipsius charitatis manifestatus, quamvis nondum visibiliter appareat.

Et charitas ejus in nobis perfecta est. Quærendum autem quomodo dicat perfectionem divinx charitatis in mutua dilectione consistere, cum Dominus in Evangelio pronuntiet non esse magnum si diligamus eos qui nos diligunt, nisi ad inimicos etiam, de quibus hic penitus tacere videtur, eadem dilectio pertingat? Nisi forte ipsos quoque inimicos fraterni amoris intuitu diligere debeamus, videlicet, ut non semper inimici remaneant, sed respiscant a diaboli laqueis, nobisque germano fœdere socientur. Si diligamus, inquit, invicem, Deus in nobis manet, et charitas ejus in nobis perfecta est. Incipe diligere, perficeris. Cœpisti diligere, cœpit Deus in te habitare, ut perfectius habitando faciat te perfectum.

In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, etc. B Hoc ipsum, quia de Spiritu suo dedit tibi, unde cognoscis? Interroga viscera tua. Si plena sunt charitate, habes Spiritum Dei, Paulo attestante qui ait: Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis (Rom. v).

Et nos vidimus et testificamur, etc. Nemo de salute desperet, quia etsi magni sunt morbi scelerum qui deprimunt, omnipotens medicus venit qui salvet. Tamen meminerit quisque quia idem Filius Dei qui venit miles ut salvaret, venturus est districtus ut judicet.

Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, etc. Perfectam cordis confessionem dicit, quæ nec male suadentium hæreticorum possit fraude corrumpi, nec persequentium paganorum tormentis conquassari, nec carnalium fratrum exemplis, nec propriæ fragilitatis segnitia titubare. Sunt etenim qui etiam verbis negant Jesum esse Filium Dei, quales multi fuisse produntur eo ipso tempore quo hæc scribebat Joannes. Sunt item qui confitentur verbis, et factis negant. Unde bene quod nunc ait: Quicumque confessus fuerit quoniam Jesus est Filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo, ipse paulo superius dixit: Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, insinuans profecto quia quisquis dilectionem in fratres habet, ille vere Jesum Dei Filium esse testatur.

Et nos cognovimus et credimus charitati quam habet Deus in nobis. Cognovimus quoniam Jesus est Filius Dei, et quia Pater misit eum Salvatorem mundi. Et credimus charitati quam habet Deus in nobis, quia videlicet cum haberet Filium unicum, noluit illum esse unum, sed ut fratres haberet, adoptavit illi qui cum illo possiderent vitam æternam.

Deus charitas est. Jam dixit illud superius, ecco iterum dicit. Amplius tibi non potuit charitas commendari, quam ut diceretur Deus. Forte munus Dei contempturus eras: nunquid et Deum contemnis?

Et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo. Vicissim in se habitant qui continet et qui continetur. Habitas in Deo, sed ut continearis; habitat in te Deus, sed ut contineat ne cadas, quia sic de ipsa charitate Apostolus ait: Charitas nunquam cadit. Quomodo cadit quem continet Deus?

In hoc perfecta est charitas nobiscum, etc. Dicitur quomodo se probet unusquisque quantum in illo profecerit. Quisquis fiduciam habet in die iudicii, perfecta est in illo charitas. Quid est habere fiduciam in die iudicii? Non timere, ne veniat dies iudicii. Cum enim quis primo pœnitendo se de male actis converterit, incipit timere diem iudicii, ne, videlicet, appareat iusto Iudice, ipso damnatur injustus. Processu vero bonæ conversationis animatus, discet non timere quod timebat, sed potius optare ut veniat ille desideratus cunctis gentibus, sperans se cum sanctis merito bonæ actionis esse coronandum. Unde autem fiduciam in die iudicii habere possumus, plenius subdendo manifestat:

Quia sicut ille est, ei nos sumus in hoc mundo. Nunquid vero potest esse homo sicut Deus? Sed meminisse oportet quod et supra dictum est, quia non semper ad æqualitatem dicitur *Sicut*, sed dicitur ad quamdam similitudinem. Quando enim dicitis: Sicut aures habeo, ita habet et imago, nunquid omnino sic? Sed tamen dicitis *sicut*. Si ergo facti sumus ad imaginem Dei, quare non sicut Deus sumus? non ad æqualitatem, sed pro modo nostro. Inde ergo nobis datur fiducia in die iudicii, quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo, imitando videlicet perfectionem dilectionis in mundo, cuius ille exemplum nobis quotidie præbet de cœlo. De qua Salvator in Evangelio, *Diligite*, inquit, *inimicos vestros, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos* (Matth. v).

Timor non est in charitate. In tali videlicet charitate quæ ad imitationem divinæ bonitatis etiam inimicis benefacere et hos diligere novit.

Sed perfecta charitas foras mittit timorem. Hunc scilicet timorem, de quo dicitur: *Initium sapientiæ timor Domini* (Psal. cx). Quo timet quisque incipiens opera justitiæ, ne veniat districtus Iudex, et se minus castigatum inveniens damnet. Hunc timorem illa charitas pellit foras, quæ pro merito justitiæ fiduciam habet in die iudicii. Sed et præsentium adversitatum timorem, perfecta charitas eiecit ex animo. Quam habere quærebat, qui Domino supplicans aiebat: *A timore inimici eripe animam meam* (Psal. lxxiii). Quam habebat qui dixit: *Quis nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius?* etc. (Rom. viii).

Quia timor pœnam habet. Torquet cor conscientia peccatorum, quod nondum facta est justificatio. Ideo in Psalmo de ipsa perfectione justitiæ, *Convertisti* (inquit) *planctum meum in gaudium mihi; concidisti saccum meum, et præcinxisti me lætitia, ut canter tibi gloria mea, et non compungar* (Psal. xxxix), id est, non sit quod stimulet conscientiam meam. Stimulat timor, sed noli timere: intrat charitas, quæ sanat quod vulnerat timor.

Qui autem timet, non est perfectus in charitate. Quia nimirum timor pœnam habet, quomodo sectio medici

pœnam habet; quamvis sicut sectionem medici salus optata, ita timorem charitas desiderata subsequatur. Nec putari debet his beati Joannis sermonibus esse contrarium quod Psalmista dicit: *Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi* (Psal. cxviii). Duo namque sunt timores: unus quo timent homines Deum, ne mittantur in gehennam; ipse est timor ille qui intro-lucit charitatem, sed sic venit ut exeat. Si enim adhuc propter pœnas times Deum, nondum amas quem sic times; non bona desideras, sed mala caves; sed ex eo quod mala caves, corrigis te, et incipis bona desiderare. Cum bona desiderare cœperis, erit in te sanctus ille timor, scilicet ne ipsa bona amittas, non ut non mittaris in gehennam, sed ne te deserat præsentia Domini quem amplecteris, quo in æternum frui desideras.

Nos ergo diligamus Deum, etc. Diligamus, quia prior dilexit nos. Nam unde diligeremus, nisi ipse prius dilexisset nos? Hinc enim ipse in Evangelio dicit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos* (Joan. xv). Ita autem perfecti erimus in charitate, si quem-admodum nullius alterius nisi salutis nostræ gratia prior nos ille dilexit, ita eum nos quoque nullius rei nisi amoris dilexerimus obtentu. Verum quia sunt qui verbo tenus Deum diligunt, consulte subjungitur:

Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, etc. Unde probas quia mendax est? Audi:

Qui enim non diligit fratrem suum, etc. Qui diligit fratrem suum, diligit Deum. Necessè est ut diligit Deum, ut diligit ipsam dilectionem. Deus enim dilectio est. Et ne quis dicere auderet: Et quid obstat diligere Deum, etiamsi non diligo fratrem? recte subditur:

Et hoc mandatum habemus a Deo, etc. Quomodo enim diligis eum, cuius odisti mandatum? Quis est qui dicat: Diligo imperatorem, sed odi leges ejus? Non ita verus Dei amator, sed: *Vide* (inquit) *quia mandata tua dilexi, Domine* (Psal. cxviii). Et ideo confidenter adjungit: *In tua misericordia virifica me* (Ibid.).

CAPUT V.

Omnis qui credit quoniam Jesus est Christus, etc. Quis est qui credit quoniam Jesus est Christus? Qui sic vivit quomodo præcepit Christus. Nemo hæreticorum, nemo schismaticorum dicat: Et nos credimus quia Jesus est Christus. Nam et dæmones credunt et contremiscunt, et confitebantur, sicut in Evangelio legimus, et sciebant ipsum esse Christum. Sed quia dilectionem et opera veritatis non habent, ex Deo non sunt.

Et omnis qui diligit eum qui genuit, diligit et eum, etc. Mira arte prædicationis beatus Joannes ad dilectionem proximi nos accendere curavit, primo commemorans quia omnis qui perfecte credit ex Deo sit natus, deinde insinuans quam justam sit ut qui Deum diligit diligat et eum qui ex Deo natus est. Si quis enim tantæ tarditatis est, ut hominem quia homo est, quia secum eandem in terra peregrinationem tolerat, amare neglexerit, admonendus est, ut saltem ob id illum amet, quia ex Deo natus est, quia par-

ticeps secum divinæ gratiæ factus est, quia eadem A
secum vitæ cœlestis præmia expectat. Quæ quidem
exhortatio specialiter ad illos pertinet, qui non
solum humanæ consortio naturæ, sed et fidei pro-
fessione fratres sunt nobis effecti. Verum quia non-
nulli sunt qui proximos diligunt, sed propter con-
sanguinitatem, vel propter aliquod commodum
temporale, recte sanctus evangelista, qui sit verus
proximi amor subdendo manifestat :

In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei,
etc. Ille ergo solus recte proximum diligere proba-
tur, qui et Conditoris amore flagrare cognoscitur. Et
ne quis seipsum de Conditoris amore falleret, verbo
tenus se amare profitendo, bene cum dixisset : *In
hoc cognoscimus, quoniam diligimus natos Dei, cum
Deum diligamus*, addidit, et *mandata ejus faciamus*. B

*Hæc enim est charitas Dei, ut mandata ejus cu-
stodiamus*. Hoc et ipse Dominus dicit : *Si quis diligit
me, sermonem meum servabit* (Joan. xiv). Probatio
ergo dilectionis, exhibitio est operis. Vere enim di-
ligimus, si ad mandata ejus a nostris nos volunta-
tibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desi-
deria defluit, profecto Deum non amat, quia ei in
sua voluntate contradicit.

Et mandata ejus gravia non sunt. Et ipse Dominus
dicit : *Jugum meum suave est, et onus meum leve*
(Matth. xi). Neque his vel Domini vel beati Joannis
verbis debet videri adversum, quod et ipse Dominus
alibi dicit, quia *angusta porta et arcta via est quæ
ducit ad vitam* (Matth. vii); et propheta ad eum :
*Propter verba, inquit, labiorum tuorum ego custodivi
vias duras* (Psal. xvi); et apostolus : *Quia per multas
tribulationes oportet nos introire in regnum Dei* (Act.
xiv). Quæ enim natura sua dura sunt et aspera, spes
cœlestium præmiorum et amor Christi facit esse
levia. Durum namque est persecutiones pati propter
justitiam, sed et hoc facit suave, quod ipsorum qui sic
patiuntur est regnum cœlorum. Unde bene subditur :

*Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mun-
dum*. Ideo namque mandata divina non sunt gravia,
quia omnes qui vera devotione his mancipantur, et
adversa mundi ejus et blandimenta pari mente con-
temnunt, ipsam quoque mortem velut ingressum
patris cœlestis amantes. Et ne quis sua virtute
mundi vel luxus vel labores se posse superare con-
sideret, consulte subjungit : D

Et hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.
Illa nimirum fides, quæ per dilectionem operatur ;
illa fides qua ejus humiliter auxilium flagitamus
qui ait : *In mundo pressuras habebitis, sed confidite,
ego vici mundum* (Joan. xvi).

Quis est qui vincit mundum, etc. Vincit mundum,
qui Jesum Filium Dei esse credens, digna eidem
fidei opera jungit. Sed nunquid sola divinitatis ejus
fides et confessio valet ad salutem sufficere ? Vide
sequentia.

*Hic est qui venit per aquam et sanguinem, Jesus
Christus*. Qui ergo erat æternus Dei Filius, factus
est homo in tempore, ut qui nos per divinitatis suæ

potentiam creaverat, per humanitatis suæ infirmi-
tatem recrearet. *Qui venit per aquam et sanguinem*,
aquam videlicet lavacri, et sanguinem suæ passionis,
non solum baptizari propter nostram abluitionem
dignatus est, ut nobis baptismi sacramentum conse-
craret ac traderet, verum etiam sanguinem suum
dedit pro nobis, sua nos passione redimens, ejus
sacramentis semper refecti nutrimur ad salutem.

*Et Spiritus est qui testificatur quoniam Christus est
veritas*. Baptizato in Jordane Domino descendit Spi-
ritus sanctus in specie columbæ super eum, testi-
monium illi perhibens quia veritas est, hoc est verus
Dei Filius, verus mediator Dei et hominum, verus
humani generis Redemptor ac reconciliator, vere
ipse mundus ab omni contagione peccati, vere
sufficiens tollere peccata mundi. Quod etiam ipse
Baptista, viso ejusdem Spiritus adventu intelligens,
ait : *Qui me misit baptizare in aqua, ille mihi dixit :
Super quem videris Spiritum descendentem et man-
entem super eum, hic est qui baptizat in Spiritu
sancto*. Et ego vidi, et testimonium perhibui, quia hic
est Filius Dei (Joan. i). Quia ergo Spiritus Jesum
Christum esse veritatem testatur, ipse se veritatem
cognominat, Baptista illum veritatem prædicat,
Filius tonitruum veritatem evangelizat, taceant bla-
sphemi, qui hunc phantasma esse dogmatizant ; pe-
reat de terra memoria eorum qui eum vel Deum vel
hominem esse verum denegant.

Quoniam tres sunt qui testimonium dant in terra,
etc. Spiritus dedit testimonium quoniam Jesus est
veritas, quando super baptizatum descendit. Si enim
verus Dei Filius non esset, nequaquam in eum tanta
manifestatione Spiritus sanctus veniret. Aqua etiam
et sanguis dedere testimonium, quoniam Jesus est
veritas, quando de latere ejus in cruce mortui ma-
narunt : quod nullatenus fieri posset, si veram carnis
naturam non haberet. Sed et hoc quod ante passio-
nem, cum oraret, *factus est sudor ejus sicut guttæ
sanguinis decurrentis in terram* (Luc. xxii), veritati
carnis assumptæ testimonium dat. Nec relicendum
quod in hoc quoque sanguis et aqua testimonium
illi dederunt, quod de latere mortui vivaciter efflue-
runt, quod erat contra naturam corporum mortuo-
rum, atque ob id mysteriis aptum, et testimonio
veritatis fuit congruum, videlicet insinuans quia et
ipsum Domini corpus melius post mortem esse vic-
turum resuscitatum in gloria, et ipsa mors illius
nobis vitam donaret. Hoc quoque quod sudor ejus
instar guttæ sanguinis decurrebat in terram, testi-
monium perhibebat illi sacro mysterio quod Eccle-
siam totum per orbem suo sanguine lavaret. Tres
sunt ergo qui testimonium perhibent veritati.

Et tres (inquit) unum sunt. Individua namque hæc
manent, nihilque eorum a sui connexionis sejun-
guntur, quia nec sine vera credenda est humanitate
divinitas, nec sine vera divinitate humanitas. Sed
et in nobis hæc unum sunt, non natura ejusdem
substantiæ, sed ejusdem operatione mysterii. Nam,
sicut beatus Ambrosius ait : « Spiritus mandatum

renovat, aqua proficit ad lavacrum, sanguis spectat ad pretium.) Spiritus enim nos per adoptionem Dei filios fecit, sacri fontis unda nos abluit, sanguis Domini nos redemit. Alterum ergo invisibile, alterum visibile testimonium sacramento consequitur spirituali.

Si testimonium hominis accipimus, testimonium Dei majus est, etc. Magnum est testimonium hominis quod perhibet de Filio Dei, dicens: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis (Psal. cix)*. Et ex persona ipsius Filii: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu (Psal. ii)*. Itemque ex persona Patris loquentis de Filio: *Ipse invocabit me, Pater meus es tu, Deus meus et susceptor salutis meæ (Psal. lxxxviii)*. *Pater meus*, quia ego Filius Dei. *Deus meus*, quia ego homo. *Susceptor salutis meæ*, quia ego passurus et a morte salvandus sum. Et ego (inquit) primogenitum ponam illum excelsum præ regibus terræ (*Ibid.*). Magnum hoc testimonium verum, et omni acceptione dignum hoc testimonium hominis de Filio Dei, sed multo majus est testimonium Dei, qui testificatus est ipse de Filio suo, cum de cælo illum alloquens ait: *Tu es Filius meus dilectus, in te complacuit mihi (Luc. iii)*. Magnum est testimonium præcursoris, quod de Dei Filio perhibens ait: *Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu sancto (Matth. iii)*. Majus est testimonium Patris, quo Spiritum sanctum in eum quo semper erat plenus etiam visibiliter misit.

Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui ita credit in Filium Dei, ut exerceat operando quod credit, habet testimonium Dei in se. Illud utique quia ipse quoque in filiorum Dei numero jure computetur, ipso unico Filio Dei sic suis fidelibus pollicente: *Si quis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater meus (Joan. xii)*. Quod si testimonium Dei habere merueris, si Deum testem tuæ fidei intemeratæ possederis, quid te hominum infamia, quid etiam persecutio lædit? Si enim Deus pro nobis, quis contra nos?

Qui non credit Filio, mendacem facit eum, etc. Frustra Judæi, frustra hæretici Patrem se credere et venerari putant, quandiu Christum contemnunt, et ei credere renuunt. Qui enim non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui misit illum. Qui non credunt Filio, qui ait *Ego et Pater unum sumus (Joan. x)*; et interrogante Caipha, ac dicente, *Tu Christus Filius Dei benedicti? (Marc. xiv)* respondit: *Ego sum (Ibid.)*; sed eum vel non esse Christum, vel non esse Filium Dei, vel non esse similem Patris contendunt, mendacem profecto faciunt Patrem, quia non credunt in testimonio quod testificatus est de Filio suo: in illo videlicet quod et supra memini: *Tu es Filius meus dilectus, in te complacuit mihi (Luc. iii)*; sed et in illo quod ei imminente hora passionis perhibuit, dum orante illo ac dicente: *Pater, salva me ex hac hora, sed propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica nomen tuum (Joan. xii)*, respondit, etiam turba audiente de cælo, *Et clarificavi, et iterum clarificabo (Ibid.)*, verum se Deum Patrem esse signi-

ficans in cælis illius qui ut verus homo mortem passurus erat in terra.

Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Dedit, inquit, vitam æternam nobis. Et ipse qui loquitur, adhuc vitam temporalem et morti obnoxiam agebat in carne. Sed ita dedit nobis vitam æternam, sicut dedit nobis potestatem filios Dei fieri credentibus in nomine ejus. Ut enim scias datam esse a Deo potestatem habere vitam æternam, audi prophetam: *Quis est homo qui vult vitam, et cupit videre dies bonos? Cohibe linguam tuam a malo, et labia tua ne loquantur dolum, et cætera usque ad finem psalmi (Psal. xxxiii)*. Dedit ergo nobis vitam æternam, sed adhuc in terra peregrinantibus in spe, quam daturus est in cælis ad se pervenientibus in re.

Et hæc vita in Filio ejus est. In fide scilicet et confessione nominis ejus, in perceptione sacramentorum ejus, in observatione mandatorum ejus. Hinc et ipse ait: *Nemo venit ad Patrem nisi per me (Joan. xiv)*. Et Petrus de illo: *Neque enim nomen est aliud sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri (Act. iv)*.

Qui habet Filium, habet vitam, etc. Ne parum dicere videretur vitam esse in Filio, addidit ipsum Filium esse vitam. Quod idem quoque Filius Patrem glorificans ostendit ubi ait: *Sicut enim habet Pater vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso (Joan. v)*. Qualiter autem eadem vita quæ Filio est et Patri communis, etiam credentes illustret, idem Filius alibi ad Patrem orans insinuat: *Sicut dedisti ei potestatem, inquit, omnis carnis, ut omne quod dediisti ei det eis vitam æternam. Hæc est autem vita æterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum (Joan. xvii)*.

Hæc scripsi vobis, ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, etc. Ut sciatis, inquit, ut certi sitis futuræ vestræ beatitudinis, qui creditis in Christo, ut non seducamini per fraudem eorum qui Jesum esse Dei Filium negant, et ideo nihil eis profuturum asseverant qui in nomine ejus crediderunt. Et mira hæreticorum vesania, qui totiens per totam hanc Epistolam appellato Dei Filio, ipsi contra, non Filium, sed creaturam Dei, Christum esse confirmant. Quod nusquam prorsus legunt, nisi dum humanitatis ejus mentio celebratur.

Et hæc est fiducia quam habemus ad eum, etc. Magnam nobis fiduciam præbet sperandi a Domino bona cælestia, quod et in hac vita quidquid salubriter eum petierimus impetramus, juxta quod etiam ipse in Evangelio credentibus promittit: *Dico vobis, inquiens, omnia quæcumque orantes petitis, credite quia accipietis, et eveniet vobis (Marc. xi)*. Notandum autem quod ita orantes exaudimur a Domino, si ea quæ ipse jussit petimus. Dicit autem ipse: *Primum quærite regnum Dei, et justitiam ejus (Matth. vi)*. Unde bene et Joannes cum dixisset: *Quodcumque petierimus, exaudit nos; interposuit: Secundum vo-*

luntatem ejus. Ergo super his tantum plenam nos A et indubitabilem jussit exauditionis habere fiduciam, quæ non nostris commodis, nec solatiis temporalibus, sed Domini congruant voluntati. Quod etiam in oratione Dominica inserere præcipimur: *Fiat voluntas tua (Ibid.)*, scilicet, non nostra. Si enim et illud Apostoli recordemur: *Quoniam quid oremus secundum quod oportet nescimus (Rom. viii)*, intelligimus nos nonnunquam saluti nostræ contraria postulare, et commodissime nobis ab eo qui utilitatem nostram rectius quam nos intuetur ea quæ poscimus denegari. Quod ipsi quoque magistro gentium accidisse non dubium est.

Et scimus quoniam audit nos quidquid petierimus, etc. Multipliciter eadem quæ præmiserat inculcat, ut nos ad orandum vivacius excitet. Sed manet B objectio quam posuit, ut secundum voluntatem petamus nostri Conditoris. Quod bifariam potest accipi, ut scilicet et ea quæ ipse vult rogemus, et tales ipsi quales esse nos desiderat ad rogandum veniamus. Quod est habere fidem quæ per dilectionem operatur (*Galat. v*), et ante omnia meminisse illius evangelici mandati: *Et cum stabitis ad orandum, dimittite si quid habetis adversus aliquem, ut et Pater vester qui in cælis est dimittat vobis peccata vestra (Marc. xi)*.

Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, etc. Hæc et hujusmodi secundum voluntatem Domini petuntur, quæ ad fraternæ dilectionis officium expectant. Loquitur autem de quotidianis levibusque peccatis, quæ sicut difficile vitantur, sic etiam facile curantur. Sed quo ordine hæc alterutrum petitio sit celebranda pro peccatis, Jacobus insinuat aptius, dicens: *Confitemini alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini (Jac. v)*. Si ergo dictu, vel cogitatu, vel oblivione, vel ignorantia forte deliquisti, vade ad fratrem, confitere illi, postula interventionem. Si ipse te fragilitatis suæ conscium pure confitendo fecerit, et tu ejus errata pie intercedendo dilue. Sed hæc de levioribus dica sint peccatis. Porro si gravius quid admisisti, induc presbyteros Ecclesiæ, et ad illorum examen castiga te.

Est peccatum ad mortem, etc. Magna hic quæstio nascitur, quia aperte ostendit beatus Joannes esse quosdam fratres pro quibus orare nobis non præcipitur, cum Dominus etiam pro persecutoribus nostris orare nos jubeat. Quæ non aliter solvi potest, nisi fateamur esse aliqua peccata in fratribus, quæ inimicorum persecutione graviora sint. Peccatum ergo fratris ad mortem est, cum post agnitionem Dei, quæ per gratiam Domini nostri Jesu Christi data est, quis oppugnat fraternitatem, et adversus ipsam gratiam, qua reconciliatus est Deo, invidentiæ facibus agitur. Peccatum autem non ad mortem est, si quisquam non amorem a fratre alienaverit; sed officia fraternitati debita per aliquam infirmitatem animi non exhibuerit. Quapropter et Dominus in cruce ait: *Pater, ignosce illis, quia nesciunt quid fa-*

ciunt (Luc. xxv). Nondum enim, gratiæ Spiritus sancti participes effecti, societatem sanctæ fraternitatis inierant. Et beatus Stephanus orat pro eis a quibus lapidabatur, quia nondum Christo crediderant, neque adversus illam communem gratiam dimicabant. Et apostolus Paulus propterea, credo, non orat pro Alexandro, quia jam frater erat; et ad mortem, id est, invidentia fraternitatem oppugnando peccaverat. Pro his autem qui non abruperant amorem, sed timore succubuerant, orat ut eis ignoscatur. Sic enim dicit: *Alexander ararius multa mala mihi ostendit, reddet illi Dominus secundum opera ejus; quem et tu devota, valde enim restitit nostris sermonibus (II Tim. iv)*. Deinde subjungit pro quibus orat, ita dicens: *In prima mea defensione nemo mihi adfuit, sed omnes me dereliquerunt; non illis imputetur (Ibid.)*. Potest autem peccatum usque ad mortem accipi, pro quo rogare quempiam vetat, quia scilicet peccatum quod in hac vita non corrigitur, ejus venia frustra post mortem postulatur. Verum si sequentia diligentius inspiciamus, magis superius sensus hujus lectionis tenori congruere videtur. Nam subditur:

Omnis iniquitas peccatum est, etc. Tanta est, inquit, diversitas peccatorum, ut omne quod ab æquitatis ratione discrepat, inter peccata numeretur, quamvis minima peccata justis suæ justitiæ meritum nequaquam auferre, vel minvere possint, illa dumtaxat sine quibus hanc vitam nullatenus transigere valent, et item quædam peccata tantum ab omni justitiæ sorte discordant, tanta iniquitate patentur, ut absque ulla contradictione factorem suum, nisi corrigantur, æternam mergant in pœnam. De quibus scriptum est: *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur (Ezech. xviii)*. Qua beati Joannis sententia manifeste repudiatur inepta Stoicorum disputatio, qui dicere ausi sunt contra omnem generis humani sensum, et affirmare, quod omnia peccata sint paria, dicentes nihil distare utrum hominem quis furatus sit, an bovem, an gallinam, quia non animal crimen, sed animus fecerit. Quos Jovinianus secutus est hæreticus, astruens nullam nuptiarum et virginitatis esse distantiam, non abstinentes in aliquo retributionis privilegio simpliciter epulantibus præferendos. Omne itaque quod inique committitur vel cogitur D ad peccatum referendum est. Sed sunt peccata quædam ad mortem, de quibus dicit Apostolus: *Quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur (Galat. v)*.

Scimus quoniam omnis qui natus est ex Deo, non peccat. Peccatum videlicet ad mortem. Quod et de omni crimine capitali, et de illo specialiter potest intelligi quo violatur fraternitas, sicut et supra exposuimus. Sed et peccatum ad mortem peccatum usque ad tempora mortis protractum diximus recte posse intelligi, quod omnis qui natus est ex Deo non peccat. Denique David rex mortale crimen admisit. Quis enim nesciat adulterium et homicidium mortem mereri perpetuum? Sed tamen David, quia ex

Deo natus est, quia ad filiorum Dei pertinebat societatem, non peccavit usque ad mortem, quia sui reatus veniam mox poenitendo promeruit.

Sed generatio Dei conservat eum, etc. Gratia Christi qua renati sunt fideles conservat eos qui secundum propositum vocati sunt sancti, ne peccatum ad mortem committant; et si in quibuslibet pro humanæ conditionis fragilitate deliquerint, ne ab hoste maligno possint tangi, defendit. Item dicendum, tandiu nos in generatione Dei permanere, quandiu non peccaverimus; imo qui in generatione Dei perseverant peccare non possunt, neque a maligno contingi. *Quæ enim communicatio lucis ad tenebras, Christi ad Belial (II Cor. vi)?* Quomodo (inquit) dies et nox misceri nequeunt, sic justitia et iniquitas, peccatum et bona opera, Christus et Antichristus, malignus et generatio Dei.

Scimus quoniam ex Deo nati sumus, etc. Nos ex Deo sumus ejus gratia et baptismo regenerati per fidem, et ut in fide perduremus servati. Mundi vero amatores sunt hosti subjecti, vel nunquam regenerationis unda ab ejus soluti dominio, vel post gratiam regenerationis denuo peccando ad ejus dominium redacti. Nec solum mundi amatores, sed et illi qui recens editi necdum dignoscantiam boni habent ac mali, propter reatum prævaricationis primæ, ad regnum maligni pertinent hostis, nisi per gratiam benigni Conditoris eruantur de potestate tenebrarum, et transferantur in regnum Filii charitatis ipsius (*Coloss. i*). Unde non ait simpliciter, mundum in maligno positum, sed cum additamento, *Et mundus (inquit) totus in maligno positus est*. Nam sicut beatus Ambrosius ait: « Omnes homines sub peccato nascimur, quorum ipse ortus in vitio est. » Et frustra nititur Pelagius affirmare quod parvuli recens editi non opus habeant gratia baptismatis renasci, quia tam mundi nascantur ab omni sorde peccati, quam fuit mundus in paradiso conditus Adam, nullam scilicet ex illo trahentes originalis culpæ maculam, in nullo existentes rei donec propria sponte peccare incipiant. Sed nos, omissis Antichristorum venenis, quæ per totam hanc Epistolam ille qui de pectore Domini fonte vitæ potatus est,

A damnat et de Ecclesia expellit, audiamus in clausula verbum bonum salutis quod nobis eructat. Attendamus opera summi Regis quæ dicit. Sequitur:

Et scimus quoniam Filius Dei venit, etc. Quid enim apertius his verbis? quid dulcius? quid adversus omnes hæreses fortius potuit dici? Christus est verus Dei Filius. Pater Christi Jesu Domini nostri verus est Deus. Venit Filius Dei sempiternus temporaliter in mundum, qui erat in mundo, et per quem factus est mundus. Neque aliam ob causam venit nisi nostræ salutis, hoc est, ut daret nobis sensum cognoscere verum Deum. Nemo enim sine divina cognitione ad vitam venire, nemo Deum cognoscere nisi ipso docente poterat: sicut et ipse dicit: *Et nemo novit Filium nisi Pater, neque Patrem quis novit nisi Filius, et cui voluerit Filius revelare (Luc. x)*. Subauditur: Et Patrem et Filium. Utrumque enim Filius revelat, qui, in carne visibilis apparens, divinitatis arcana per Evangelium suum modo patefacere dignatus est.

Hic est verus Deus, et vita æterna. Verum Deum dixerat esse Filium, verum Deum hunc esse multoties repetit. Hunc dicit esse vitam æternam. Non utique ita sicut nobis vita promittitur æterna, quæ sic ex tempore nos suscipiat, ut nunquam nobis finem bene vivendi reponat; sed Filius vita sine initio temporis semper manens, sine termino semper mansura.

Filioli, custodite vos a simulacris. Qui verum Deum cognovistis, in quo vitam habetis æternam, custodite vos a doctrinis hæreticorum, quæ perpetuam ducunt ad mortem, quia, more illorum qui simulacra pro Deo faciunt, gloriam incorruptibilis Dei pravis dogmatibus in similitudinem corruptibilium rerum mutant (*Rom. i*). Custodite vos a philargyria, quæ est simulacrorum servitus. Observate, ne quas mundi illecebras Conditoris amori præponatis. Nam et hoc inter simulacra reputabitur, quatenus solius veritatis curam studiumque habentes, in hujus visione mereamini sine fine lætari. *Mundus enim transit, et concupiscentia ejus. Qui autem fecerit voluntatem Domini, manet in æternum (I Joan. ii)*.

IN II EPISTOLAM JOANNIS.

Senior Electæ dominæ et natis ejus, etc. Quidam putant hanc et sequentem epistolam non esse Joannis apostoli, sed cujusdam presbyteri Joannis, cujus sepulcrum usque hodie monstratur in Epheso. Cujus etiam Papias auditor apostolorum, et in Hierapoli episcopus, in opusculis suis sæpe meminit. Sed nunc generalis Ecclesiæ consensus habet quod has quoque Epistolas Joannes apostolus scripserit, quia revera multam verborum et fidei similitudinem cum prima ejus Epistola ostendunt, et simili zelo detestantur hæreticos. Seniores autem se dicit Joannes, vel quia jam proventus erat ætate quando

D has scripsit Epistolas, vel quia nomen senioris, id est, presbyteri, etiam pontifici propter maturitatem sapientiæ et gravitatis congruit. Unde et Petrus ait: *Seniores ergo qui vobis sunt obsecro consenior et testis Passionum Christi (I Petr. v)*. Senior, inquit, *Electæ dominæ et natis ejus, quos ego diligo in veritate*, id est, vero amore diligo, illo videlicet qui secundum Deum est. Vel certe quos ideo diligo, quia perseverantes in veritate considero.

Et non ego solus, sed et omnes, etc. Quia contra hæreticos scribere incipit, quia a fidei veritate exciderunt, recte omnium qui veritatem cognoverunt

nam dilectionem in Spiritu sancto esse commemorat, ut unanimitate simul et multitudine catholicorum terreat eos qui ab eorum societate se, cum pauci essent, segregarunt. Revera enim omnes per orbem catholici unam veritatis regulam sequuntur; non autem omnes hæretici et infideles unanimo errori consentiunt, verum non minus semet alterutrum quam ipsam veritatis viam impugnant.

Propter veritatem quæ permanet in vobis, etc. Non aliam, inquit, ob causam te tuosque diligimus, nisi propter veritatem fidei, quæ in nobis semper inexpugnabilis perdurat, quia videlicet eandem etiam vos invincibiliter custodire comperimus.

Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, etc. Quoniam negabant illius temporis hæretici, Marcion scilicet et Cerinthus, verum esse Filium Dei Domium nostrum Jesum Christum, et ei a natiuitate humana principium dabant, recte Joannes eum ad confutandos blasphemos, Filium Dei Patris esse commemorat. Gratiam quoque et misericordiam et pacem ab illo sicut et a Deo Patre fidelibus esse dandam testatur, ut eum æqualem et cœternum Patri demonstraret, ejus dona eadem quæ Patris esse designat, sicut et ipse Dominus de sua et Patris consubstantialitate loquens, ait: *Quæcumque enim Pater fecerit, hæc et Filius facit similiter* (Joan. v).

Et nunc rogo te, domina, non tanquam mandatum novum scribens tibi, etc. Arguit hoc verbo hæreticos, qui nova dogmata, relictis his quæ ab apostolis audierant, inducere tentabant, ac per hoc fraternæ charitatis fœdera dissipabant. Dicit ergo se nequaquam novum mandatum scribere, sed hoc solum hortari, ut antiqua fides in omnibus et charitas illibata permaneat.

Quoniam multi seductores exierunt in mundum, etc. Et de hæreticis potest intelligi qui constitentur quidem Jesum Christum incarnatum, sed in aliqua parte fidei ejus non recte sentiunt, aut veram ejus carnem, aut veram animam, aut veram divinitatem, aut verum ejus Patrem Deum, aut verum ejus Spi-

ritum sanctum Deum omnipotentem, aut aliud aliquid quod recta fides constitetur negantes. Potest et de Judæis accipi, qui omnino Jesum Christum negant, qui Christum in carne necdum venisse ad salutem mundi dejerant, sed ad interitum suum venturum expectant Antichristum.

Omnis qui recedit, et non permanet in doctrina, etc. Nota verborum distantiam, et fidei complectere veritatem. Non permanentem in doctrina Christi, Deum non habere, permanentem autem in doctrina ejus, Filium et Patrem dicit habere, ut ostendat Patrem et Filium unum esse Deum verum, et coarguat eos mendacii qui Filium vel non esse Deum, vel posteriorem aut minorem Patre, asseverant.

Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, etc. Hæc Joannes de schismaticis sive hæreticis detestandis, quæ verbis docuit, etiam factis exercuit. Narrat enim de illo auditor ejus sanctissimus et martyr fortissimus Polycarpus, Smyræorum antistes, quod tempore quodam cum apud Ephesum balneas lavandi gratia fuisset ingressus, et vidisset ibi Cerinthus, exsiliret continuo, et discederet non lotus, dicens: « Fugiamus hinc, ne et balneæ ipsæ corruant, in quibus Cerinthus lavat se, veritatis inimicus. » Idem etiam Polycarpus Marcioni aliquando cum occurriisset, dicenti sibi: « Agnosce nos, » respondit: « Agnosco, agnosco primogenitum Satanæ. » Tanta tunc apostoli atque eorum discipuli in religione cautela utebantur, ut ne verbi quidem communionem cum aliquo eorum qui a veritate deviauerant habere paterentur; sicut et Paulus dicit: *Hæreticum hominem, post primam et secundam correptionem, evita, sciens quia perversus est hujusmodi et peccat, cum sit a semetipso damnatus* (Tit. iii).

Salutant te filii sororis tuæ Electæ. Sicut adversariis veritatis ave dicere prohibet, ita e contrario, electos ex persona electorum salutatur, ut et infideles detestentur ab omnibus bonis, si forte vel sic corrigi velint, et fidelium semper ad invicem pax augeat et charitas.

IN III EPISTOLAM JOANNIS.

Senior Gaius charissimo, etc. Qui vel qualis fuerit iste Gaius, in processu Epistolæ monstratur. Quia videlicet et fidem Christi quam perceperat bonis accumulabat actibus; et si ipse ad prædicandum verbum minime sufficiebat, eos tamen qui prædicarent de facultatibus suis sustentare gaudebat. Hunc autem esse Gaium arbitramur, cujus in Epistola ad Romanos Paulus meminit, dicens: *Salutat vos Gaius hospes meus et Ecclesiæ totius* (Rom. xvi). Quia enim hospes et qui suscipit et suscipitur appellari consuevit, erat hospes universæ Ecclesiæ, quia omnes qui ad se veniebant, et prædicatores videlicet et auditores verbi, benigne suscipiebat, sicut et hujus Epistolæ sequentia manifeste declarant. Unde et Joannes cum in veritate diligit, hoc est, non temporalium

gratia commodorum, sed solo perennium bonorum eum diligere videtur intuitu. Fuisse autem Gaius Corinthi videtur, ex eo quod Paulus in illa moratus civitate, Epistolam scripsit ad Romanos, quos et ex ejus nomine salutatur. Sed et in Epistola ad Corinthios, Gaii quasi civis Corinthii meminit, dicens: *Gratias ago Deo meo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum et Gaium, ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis* (I Cor. i).

Charissime, de omnibus orationem facio, etc. Hoc (inquit) a Domino crebris exopto precibus, ut quod bene agis bene perficias. Et sicut nunc anima tua, id est, interna mentis intentio, prospere agit, id est, proficit in eleemosynarum operibus abundantibus, et benignitate animi dapsilis, et pecuniarum facultate

quas indigentibus largiris, ita semper virtutibus plenam Domino adjuvante vitam ducere possis.

Majorem horum non habeo gratiam, etc. Id est, ut eos quos prædicando vel baptizando filios Deo genui, cognoscam, veritatem et recte fidei et bonæ operationis observantes.

Charissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, etc. Fideliter facis, dicit pro eo ut diceret: Sicut vere es fidelis, ita facis, ostendens ex operibus fidem tuam.

Pro nomine enim profecti sunt, nihil accipientes a gentibus. Cum dicit pro nomine, subaudiendum est Domini Jesu Christi. Sic enim loquebantur antiqui. Duabus autem ex causis pro nomine Domini sunt profecti, aut ad prædicandum videlicet nomen ejus propria sponte venientes, aut propter nominis sancti fides et confessionem a civibus sive a contribulibus suis patria expulsi.

Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, etc. Jungit se beatus Joannes, qui omnia dimiserat propter Christum, personæ fidelium divitum, quatenus eos ita alacriores reddat ad miserendum pauperibus et peregrinis: nec discreandum est illum veraciter dicere potuisse quod Paulum dixisse legimus: *Ipsi scitis quoniam ad ea quæ mihi opus erant et his qui mecum sunt ministraverunt manus istæ. Omnia ostendi vobis, quia sic laborantes oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini, sicut dixit: Bectius est magis dare quam accipere (Act. xx)*. Cooperatores autem eos dicit veritatis, quia qui spiritualia dona habentibus, temporalia subsidia tribuit, in ipsis donis spiritualibus cooperator existit. Nam cum pauci sint qui spiritualia dona perceperunt, et multi qui rebus temporalibus abundant, per hoc se divites virtutibus pauperum inserunt, dum eisdem sanctis pauperibus de suis divitiis impartiantur. Hinc etenim Dominus ait: *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet; et qui recipit*

A justum in nomine justî, mercedem justî accipiet (Matth. x).

Scripsissem forsitan Ecclesiæ, sed is qui amat primum gerere in eis, etc. Diotrephes, ut videtur, erat hæresiarcha temporis illius aliquis superbus et insolens, malens nova docendo primum sibi usurpare scientiæ, quam antiquis sanctæ Ecclesiæ, quæ Joannes prædicabat, humiliter auscultare mandatis. Unde bene Diotrephes *speciose insultus*, sive *decor insanians* interpretatur, ut perfidiam cordis etiam nomine signet.

Propter hoc, si venero, commonebo ejus opera. Id est, in omnium notitiam manifestius arguendo producam. Juxta illud apostoli Pauli: *Quid vultis, in virga veniam ad vos?*

Quæ facit, verbis malignis garriens in nos. Notandum quod linguas detrahentium, sicut nostro vitio non debemus excitare, ne ipsi pereant, ita per suam malitiam excitatas debemus æquanimitè tolerare, ut nobis meritum crescat; aliquando autem etiam compescere, ne dum de nobis mala disseminant, eorum qui audire bona poterant, corda innocentium corrumpant. Hinc est quod Joannes detractoris sui linguam redarguit, ne suam prædicationem non audirent qui audire poterant, et in pravis moribus remanerent.

Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Quod bonum illum imitari velit, subdendo aperit, dicens:

Demetrio testimonium redditur ab omnibus. Quia videlicet ipse susciperet infirmos, et egentes pro veritate sustentaret. Hunc ergo Gaio imitandum proponit, ut similiter omnium laude possit et ipse dignus existere.

Pax tibi. Salutant te amici, etc. Amicis gratiam pacis mandat, et salutis, ut per hæc Diotrephen cæterosque veritatis inimicos, a salute et pace vestra monstret extraneos.

IN EPISTOLAM JUDE.

Judas, Jesu Christi servus, etc. Judas apostolus, quem in Evangelio Matthæus et Marcus Thaddæum appellant, scribit contra eosdem fidei corruptores, quos et Petrus et Joannes in suis damnant Epistolis.

Charissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis, etc. De communi eorum salute dicit, de illa salute quæ ipsi et illis erat communis. Omnium namque electorum una et communis est salus, fides, et dilectio Christi.

Deprecans supercertari semel traditæ sanctæ fidei. Deprecans non aliam fidem discere quam eam quæ semel tradita est vobis ab apostolis, sed pro hac certari semper usque ad mortem.

Subintroierunt enim quidam homines, etc. In hoc judicium dicit, in hanc damnationem, quam impii faciendo merentur. Unde Dominus dicit: *Et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii (Joan. v)*, id est, damnationis.

Domini nostri gratiam transferentes in luxuriam. Domini nostri gratia mollivit duritiam legis, quia cum illa diceret, Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruatur; si quis hæc vel illa fecerit, flammis comburatur; Dominus, laxata distinctione legis, dedit per Evangelii gratiam licentiam purgandi scelera commissa per pœnitentiam et eleemosynæ fructus. Sed hanc ejus gratiam transferunt in luxuriam, qui nunc tanto licentius ac liberius peccant, quanto minus se vident statim asperitate legis de admissis facinoribus examinari.

Et solum Dominatorem et Dominum nostrum Jesum Christum negantes. Solus Dominator est Dominus noster Jesus Christus cum Patre et Spiritu sancto, sicut solus Dominator est Pater cum Filio et Spiritu sancto; sicut et solus Dominator est Spiritus sanctus cum Patre et Filio. Sola Dominatrix est tota ipsa Trinitas, Pater et Filius et Spiritus sanctus. Quam-

cunque enim in eadem sancta et individua Trinitate personam nominas, solus Deus est. Et cum totam simul Trinitatem nominas, solum verum Deum nominas. Unde recte intelligendum quia quicumque hæretici Patrem Christi verum Deum bonum et justum esse denegant, solum Dominatorem et Dominum nostrum negant. Quicumque Jesum Christum verum esse Filium Dei negant, et hi utique solum Dominatorem et Dominum nostrum negant. Quicumque Spiritus sancti potentiam derogant, etiam hi solius Dominatoris et Domini nostri majestati contradicunt: quia nimirum idem Pater et Filius et Spiritus sanctus, solus Dominator et Dominus noster est.

Commonere autem vos volo, scientes semel omnia. Omnia videlicet arcana fidei scientes, et non opus habentes recentia quasi sanctiora a novis audire magistris.

Quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, etc. Jesum non filium Nave, sed Dominum nostrum dicit, ostendens primum quia non ipse a partu sanctæ Virginis, ut hæretici affirmant, principium habuit, sed juxta mysterium sui nominis ad salvationem credentium Deus æternus exstitit; deinde insinuans quod ita credentes salvat propitius, ut etiam justus damnet incredulos. Ita enim clamantes ad se de afflictione Ægyptia primo salvavit humiles, ut secundo murmurantes contra se in eremo prosterneret superbos. Quod ideo inculcat, ut etiam nunc meminerimus illum sic per aquas baptismi, quod Rubrum mare signabat, salvare credentes, ut etiam post baptismum humilem in nobis requirat vitam, atque a vitiorum sorde secretam, qualem merito eremi secreta conversio designabat. Quam profecto vitam, si quis vel a fide devianando vel male agendo violaverit, quasi reversus corde in Ægyptium, non ad promissam regni patriam pervenire, sed inter impios merebitur interire. Aliiter: Secundo eos qui non crederunt perdidit, quia justus iudex nonnullos culpis exigentibus, et nunc et postmodum percutit. Solos quippe pœna a supplicio liberat, quos immutat. Nam quos præsentia mala non corrigunt, ad sequentia perducunt.

Angelos vero qui non servaverunt suum principatum, etc. Et in hac sententia, sicut in præcedente, primo reminiscendum, quod Jesus Dominus noster prævaricatores angelos punivit. Qui enim homo in fine sæculorum de Virgine natus, Jesu nomen angelo dicente, accepit, ipse ante omnia sæcula natus ex Patre Deus, omnem creaturam cum Patre, ut voluit, disposuit, et a principio superbientes angelos ita sub caligine aeris hujus damnavit, ut eosdem in die iudicii graviores reservaret ad pœnas. Et ideo jure sunt damnandi qui Christum Jesum non Deum verum, sed hominem fuisse tantum, et de utroque sexu progenitum contendunt. Deinde inferendum quod qui angelis peccantibus non pepercit, nec hominibus parcat superbientibus; sed et hos quoque, cum suum principatum non servaverint, illum videlicet quo per gratiam adoptionis filii Dei effecti sunt, sed de-

reliquerint suum domicilium, id est Ecclesiæ unitatem, in qua Deo renati sunt, vel certe sedes regni cœlestis, quas accepturi erant, si fidem servarent, et ante iudicium graviter, et gravius in iudicio universali damnabit.

Sicut Sodoma et Gomorra, et finitimæ civitates, etc. Quia dederat exemplum damnationis in eos, qui solum Dominatorem et Dominum nostrum Jesum Christum negant, commemorato interitu vel populi murmurantis et infidelis in deserto, vel erigentium se contra auctorem nequam angelorum, ita dat exemplum pœnæ illorum qui Domini nostri Jesu Christi gratiam transferunt in luxuriam, commemorans incendium Sodomorum.

Similiter et ii carnem quidem maculant, etc. Subaudiendum est, et hi damnandi sunt sicut Sodomitæ, qui carnem maculaverunt, sicut populus non credens qui majestatem divinæ potentiam blasphemabat, sicut angeli qui dominationem sui Creatoris spernebant.

Cum Michael archangelus cum diabolo disputans, etc. De quibus Scripturis Judas testimonium hoc assumpserit, non facile patet. Sed tamen sciendum quia simile his aliquid in Zacharia propheta reperimus. Ipse enim dicit: *Quia ostendit mihi Dominus Jesum sacerdotem magnum stantem coram angelo Domini, et Satan stabat a dextris ejus ut adversaretur ei. Et dixit Dominus ad Satan: Increpet Dominus in te, Satan, et increpet Dominus in te, qui elegit Jerusalem (Zach. III).* Sed hoc in loco facillime intelligitur quod Jesus sacerdos desiderabat populum Israel de captivitate Babylonis liberari, atque ad patriam terram redire. Resistebat autem illi Satan, nolens Dei populum liberari, sed magis hostibus et gentibus mancipari; ideoque illum angelus qui populi adjutor erat, increpabat, atque ab injuria ejusdem populi removebat. Sed quando de Moysi corpore contentionem cum diabolo Michael habuerit, incertum habemus. Attamen non desunt qui dicant eundem Dei populum Moysi corpus appellatum, eo quod ipse Moyses illius populi portio fuerit; ideoque Judas, quod de populo factum legerat, recte de Moysi corpore factum dicere possit. Sed ubicunque et quodcumque hæc altercatio facta angeli cum diabolo fuerit, diligenter intuendum, quia si Michael archangelus diabolo sibi adversanti blasphemiam dicere noluit, sed modesto illum sermone coercuit, quanto magis hominibus omnis blasphemiam cavenda est, et maxime ne majestatem Creatoris verbo indiscipulato offendant.

Væ illis qui in via Cain abierunt, etc. Via Cain abeunt, qui propter invidiam meliorum nomen sibi doctorum quo honorificentur assumunt. Et errore Balaam effusi sunt, qui pro amore terrestrium commodorum, veritatem quam ipsi norunt impugnant. Contradictione Core, qui vivus ad inferna descendit, intereunt, quicumque appetitu indobiti primatus sese ab unitate sanctæ Ecclesiæ secretum, scientesque et prævidentes quantum mali gerant, ad scelorum

tamen tartara descendunt. Et quidem Cain de fratricidio cogitantem Æominus corripuit, sed eum invidia salvari non sinit. Balaam autem adversus Dei populum iter agentem Dominus vetuit, sed amor pecuniæ, ne obtemperaret, obstitit. Core superbientem Moyses Domino in se loquente lenire curavit; sed eum elatio, qua fervebat, insanabilem reddidit. Sic profecto, sic faciunt hæretici, qui ad increpationem sanctæ Ecclesiæ emendari despiciunt; quin potius fratres gladio malæ doctrinæ, sicut Cain, interficere, malo consilio decipere sicut Balaam, contra doctores catholicos erigere sicut Core, ad suam ipsorum perditionem, contendunt.

Hi sunt in epulis suis maculæ, etc. Maculatus est, qui peccat: macula est ipsum scelus quod operatorem suum contaminat. Et ideo hæreticos quos arguit, maculas appellat; quia non solum in commensationibus et ebrietatibus suis sive carnalibus seu spiritualibus pereunt ipsi, sed et alios perdunt et inquinant.

Nubes sine aqua, etc. Nubes sunt sancti prædicatores, qui, conversationem habentes in cælis, miraculis coruscant, et pluunt sermonibus. De quibus Deo dicitur: *Et veritas tua usque ad nubes.* Sed nubes sunt sine aqua hæretici, qui posuerunt in cælum os suum per verba superbiæ; sed aqua sapientiæ audientium corda non irrigant, qui a ventis circumferuntur, quasi ad suggestionem spirituum invisibilium, in diversos vitiorum raptantur errores.

Arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ. Mortua est arbor, quæ non facit fructum bonum; quæ vero etiam mali operis fructum protulit, bis mortua arbor appellatur. Et si ille qui boni operis fructum ferre noluit, pro sua sterilitate dicitur excidendus, et in ignem mittendus; quid putas illum mereri pœnarum, qui vel perverse agendo, vel alios pervertendo pessimos fructus attulit? Nec mirum, si infructuosæ et bis mortuæ dicantur esse arbores, quæ eradicatæ esse probantur. De sanctis enim dicitur: *In charitate radicati, et fundati (Ephes. III).* Qui vero a charitatis soliditate se eradicare non timent, merito si quid boni fructus habere videntur, admittunt. Merito tales autumnalibus arboribus comparantur, ut desperata eorum salus ostendatur. Autumni enim tempore non solum poma nulla nasci; sed etiam ea quæ nata erant matura solent decidere. Cui videlicet tempori assimilantur hi qui et fructus fidei ferre ipsi negligunt, et ea quæ fideles quoslibet facere bona conspiciunt extirpare atque in caduca student negotia convertere.

Fluctus feri maris despumantes suas confusiones. Fluctus feri maris sunt perversi doctores, qui et in semetipsis inquieti semper, tumidi, tenebrosi et amari sunt, et pacem Ecclesiæ quasi stabilitatem firmitatemque obicum semper impugnare non cessant. Sed tales recte dicuntur despumantes suas confusiones, quia, instar tumentium undarum, quanto altius se superbientes attollunt, tanto amplius confusi,

quasi in spumas levissimas dissolvuntur et pereunt.

Sidera errantia, quibus procella tenebrarum in æternum servata est. Sidera errantia, quæ sunt septem, nunquam in eodem loco ubi pridie fecerant, ortum vel occasum faciunt; sed modo ad infima zonæ brumalis descendunt, modo ad alta zonæ solstitialis ascendunt, modo mediam zonæ æquinoctialis lineam repetunt. Sic nimirum, sic sunt hæretici, qui lucem veritatis promittentes nunquam in eodem statu docendi perdurant; sed modo sic, modo sic, doctrinam suam informantes, ipsi utique quæ sit contemnenda lucis ostentatio quam pollicentur insinuant. Et quidem inter planetas, id est errantia sidera, notissima sunt, luna, lucifer, qui et vesper. Quæ nonnunquam in bono accipiuntur, cum sol Dominus, luna Ecclesia est, lucifer Joannes Baptista, qui Dominum in carne nasciturum nascendo, et testimonium lucis ei præbendo, præcessit. Sed et in malo legimus solem, dicente Domino de seminibus jactis in petrosa: *Sole autem orto, statim aruerunt (Matth. XIII).* Quod exponens ipse subjungit: *Persecutione autem orta propter verbum continuo scandalizantur (Ibid.).* Solis ergo ardor, fervorem persecutionis indicat. Lunam in malo legimus: *Stultus ut luna mutatur (Eccli. XXVII).* Luciferum in malo: *Quomodo cecidisti de cælo, Lucifer (Isai. XIV)?* Quod non solum de primo diaboli casu, sed de membris quoque ejus quæ per hæresim de Ecclesia ruunt, intelligi potest. *Vesperum in malo: Et vesperum super filios terræ consurgere facis (Job. XXXVIII).* Quia et Antichristus et ministri ejus, quamvis se transfigurent velut angelos lucis, non tamen divinæ luci testimonium perhibent, sicut lucifer soli; sed magis opera tenebrarum suis sequacibus ostendunt; instar stellæ quæ Vesper dicitur, quæ in Occidente vespertina apparens secuturæ noctis præcursor existit. *Sidera, inquit, errantia, quibus procella tenebrarum in æternum servata est.* Recte enim in tenebris tormentorum mittentur æternas, qui in Ecclesiam Dei sub nomine lucis tenebras inducebant errorum. Merito procella percellentur suppliciorum, qui in similitudinem tempestatum marinarum, pacem fidelium turbabant.

Prophetavit autem et de his septimus ab Adam, Enoch, etc. Non contra omnes eos homines dicit, sed contra omnes impios, neminem illorum relinquens impunitum. De quibus subditur:

Et arguere omnes impios. Septimum sane ab Adam dicit esse Enoch, qui hæc prophetavit, ut confirmet exemplo quod superius ait: *Quia jam olim præscripti fuerant in tale judicium impii homines, qui suo tempore subintroierunt ad subvertendam fidem piorum.*

Et arguere (inquit) omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, etc. Vera quidem est hæc sententia, quia Dominus in judicio veniens impios, non solum de operibus, verum etiam de verbis arguet, et judicabit iniquos; at tamen sciendum quia liber Enoch, de quo illam assumpsit, inter apocryphas Scripturas ab Ecclesia deputatur, non quia dicta tanti patriarchæ abjici ullatenus possint, aut

falsa debeant æstimari, sed quia liber ille qui sub nomine ejus offertur, non vere ab illo scriptus, sed sub titulo noninis ejus ab alio quodam editus videtur. Si enim vere ejus esset, non esset fidei sanæ contrarius. Nunc autem quia multa incredibilia continet, in quibus illud est de gigantibus, quod non habuerint homines patres, sed angelos, merito doctis claret non esse viri veracis scripta quæ mendacio sordent. Unde et hæc eadem Judæ Epistola, quia de apocrypho libro testimonium habet, primis temporibus a plerisque rejiciebatur. Tamen auctoritate jam et vetustate et usu meruit ut inter sanctas Scripturas computetur, maxime quia tale testimonium de apocrypho Judas assumpsit, quod non apocryphum ac dubium, sed veræ lucis lucida esset veritate conspicuum.

Hi sunt murmuratores, querulosi, etc. Tanto amplius quisque murmurat, et queritur de præsentibus Ecclesiæ laboribus, quanto minus in se desideria carnis extinxit. At contra sanctus Daniel et cæteri cælestium desideriorum viri, quantum obnixè superna sola desiderant, tantum contemptius transitoria cuncta quæ videntur adversa despiciunt.

Hi sunt qui segregant semetipsos, etc. Ideo semetipsos reprobi segregant a sorte justorum, ideo sunt animales, id est, proprias animæ suæ concupiscentias sequentes, quoniam Spiritum unitatis quo Ecclesia congregatur, quo spiritualis efficitur, habere non meruerunt. Ideo diffuunt, quia coagulum non habent charitatis.

Vos autem, charissimè, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, etc. In Spiritu sancto oramus, quando inspiratione divina compuncti supernum petimus auxilium, ad percipienda bona quæ ex nobis ipsis habere nequimus. Ita ergo nos admonet beatus Judas superædificare nosmetipsos super fundamentum sanctæ fidei, ita nos ad domus Dei, quæ est Ecclesia, lapides vivos adjungere, ita nos in dilectione Dei servare præcepit, ut nunquam de nostris viribus præsumamus, sed in divinæ tuitionis adjuviorum speremus, ne quis juxta dogma Pelagii

a seipso salvari posse pronuntiet, sed omnes Spiritus sancti in nos petamus adventum, quo inspirati ardentius orare valeamus, ne forte cum his qui Spiritum non habent, ideoque animales perseverant, a sanctæ Ecclesiæ societate segregemur.

Et hos quidem arguite judicatos, illos vero salvate de igne rapientes, etc. Quod ait in timore ad cuncta tria quæ proposuerat jungendum est. Quia et apostatas quisquis arguit ac damnabiles ostendit, in timore debet agere, ne forte sibi suisve quos diligit aliquid tale contingat. Et qui de incendio vitiorum alterum castigans eripuit, considerare se debet, ne et ipse tentetur. Et qui pœnitenti miseretur proximo, etiam illum necesse est hoc circumspicere agere, ne forte plus justo vel severus existat vel pius.

Odientes et eam quæ carnalis est maculatum tunicam. Carnalem tunicam corpus nostrum dicit. Non autem corpus nostrum odisse debemus, sed maculatum hoc omnimodis debemus odisse, et quantum valemus agere, ut hoc immaculatum reddamus, ut de carnali spirituale mereatur effici. Quod quia non nostri arbitrii potestate, sed Dei gratia perficiendum est, recte subjungitur :

Ei autem qui potens est conservare vos sine peccato, etc. Bene hic dicit in exultatione nos constituendos ante conspectum gloriæ Dei, quos superius admonebat in timore Deo servire. Quia quanto magis trepidi de actibus nostris in præsentem fuerimus, tanto amplius in futuro de percepta mercede lætabimur.

Soli Deo Salvatori nostro per Jesum Christum Dominum nostrum gloria et magnificentia. Hæc clausula et Patri et Filio coæqualem et coæternam per omnia et ante omnia sæcula, gloriam refert, ac regnum. Et eorum quoque qui minorem aut posteriorem Patre Filium credunt coarguit errorem, cum dicit Deo Patri gloriam, magnificentiam, imperium et potestatem, esse per Jesum Christum Dominum nostrum. Et hoc non ab initio temporis alicujus, sed ante omne sæculum, et nunc et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

EXPLANATIO APOCALYPSIS.

EPISTOLA AD EUSEBIUM.

DILECTISSIMO FRATRI EUSEBIO, BEDA SALUTEM.

Apocalypsis sancti Joannis, in qua bella et incendia intestina Ecclesiæ suæ Deus verbis figurisque revelare dignatus est, septem mihi (frater Eusebi) videtur esse divisa periochis.

In quarum prima, post præfationem copiosam, ad roborandam fidem fragillium, ac Domini passionem, et posteriores glorias enumeratas, similem Filio hominis Ecclesia cernit indutum; qui, commemoratis his quæ specialiter in septem Asiæ gesta vel gerenda sint Ecclesiis, generales totius Ecclesiæ luctas describit et palmas. Ubi sexto loco consulte

D subjiciendos Ecclesiæ Judæos, et tentationem orbis universi futuram, seque promisit cito esse venturum; septimo autem, tepidam ponit Laodiceam. *Filius enim hominis veniens, putas inveniet fidem in terra (Luc. xviii)?*

In secunda autem periocha, descriptis in sede Dei quatuor animalibus et viginti quatuor senioribus, Agnum videt apertis septem libri signati sigillis, confictus et triumphos Ecclesiæ reserare futuros. Ubi juxta consuetudinem libri istius, usque ad sextum numerum ordinem custodit, et prætermisso septimo, recapitulat, ac duas narrationes.